

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

138161

Ge 7
Ce 7

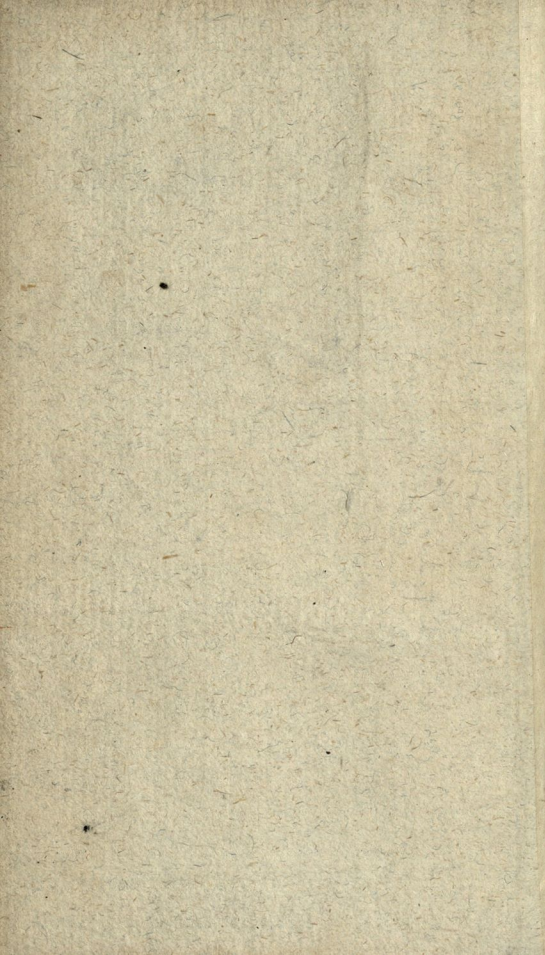
1358

6

2

Handwritten scribbles and faint markings, possibly remnants of text or a signature.

Handwritten scribbles and faint markings, possibly remnants of text or a signature.

6

MEMORARE, Ô HOMO! NOVISSIMA TUA, & IN AETERNUM NON PECCABIS.

VETERIS
HOMINIS

Per

EXPENSA QUATUOR

NOVISSIMA

METAMORPHOSIS

AUCTORE

P. GUILIELMO

STANISHURSTO,

SOCIETATIS JESU.

In strenam oblata.

DD.

Sodalibus Congregatis sub

Titulo B. MARIÆ Virginis

in Cœlos Assumptæ,

In

Archi-Ducali Soc. JESU Collegio

Labacensi.

Anno MDCCL.

LABACI,

Typis Adami Frid. Reichhardt,

Inclyt. Prov. Carn. Typ.

138161

HOMINIS

NOVISSIMA

138161

P. GUILLEMO

STANISLAVUS

SOCIETATIS

Fz 1033/2954

358150030

Typis Adami Frid. Reichardt
Incluse Prov. Carn. Typ.

AD LECTOREM.

DUOS, in uno homine, esse homines, est testatissimum Spiritus Sancti effatum, magnò maximi Apostoli calamò exaratum. Sic enim ipse ex Saulo olim, jam Paulus; hoc est, ex homine veteri, jam novus: (a) *Deponere, secundum pristinam conversationem, VETEREM hominem; qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestræ; & induite Novum hominem, qui secundum Deum creatus est.* Homo VETUS est Adami: Novus est Christi. Ille de deorsum: hic de sursum: ille de terra, hic de cælo: ille à Natura: hic à Gratia: ille est inferior: hic superior: ille est homo animalis: hic spiritualis: ille est in domo Adami, Cain: hic Abel: ille est in familia Isaaci, Esau: hic Jacob: ille est ex Agar, (b) *Filius ancillæ: hic ex Sara, filius liberae.* Denique homo VETUS, est (c) *de terra terrenus: Homo Novus, de cælo cælestis.* Quantum ergò est interval- lum inter terram, & cælum; tantum est & discrimen in- ter hominem Veterem, & No- vum. Nónne igitur, si homo Vetus fiat Novus, talis erit illa Metamorphosis, qua-

A

lis

(a) *Ephes. 4. 22.* (b) *Gal. 4. 30.* (c) *1. Cor. 15. 47.*

lis nec unquam commentus est Ovidius in suis Metamorphoseos libris? Quid est Metamorphosis, nisi formæ Mutatio, Transmutatio, Transformatio, Conversio? An non esset magna rerum conversio, atque adeò stupenda Metamorphosis, si folium fieret lilium, zizanium triticum, palea frumentum, hædus agnus? qui erat (a) *vas in contumeliam*, fieret *vas in honorem*: (b) *si Æthiops mutaret pellem, & pardus varietates suas?* Major, adeoque & mirabilior fit rerum transmutatio; dum homo Vetus fit Novus. Inaudita fuit transformatio, dum lapides à Deucalione, & uxore trans tergum jactati, conversi sunt in homines: sed quod in Ovidio est fabula; modò in Ecclesia est historia. Etiam lapides vertuntur in homines. Audi Oraculum Joannis Baptistæ: (c) *Potens est Deus de lapidibus istis facere filios Abrahamæ.* Audi & Dei promissum: (d) *Auferam cor lapideum de carne vestra; & dabo vobis cor carneum.* Sed obstupescendas illas in hominibus, quas Spiritus Sanctus, beneficio Gratiæ operatur Metamorphoses; accipe à Sanctis Patribus; Chrysostronus sic loquitur: *Invenit* (scilicet Spiritus Sanctus) (e) *Publicanum, & fecit Evangelistam: invenit persecutorem, & Apostolum reddidit: invenit latro-*

nem,

(a) *Rom. 9. 21.* (b) *Ferem. 13. 23.* (c) *Mat. 3. 9.* (d) *Ezech. 36. 26.* (e) *Ex variis in Mat. locis. Hom. 21.*

nem, & in paradifum induxit : invenit meretricem, & Virginibus coæquavit : fugavit malitiam, & induxit benignitatem : exterminavit fervitutum, & induxit libertatem. Nos miramur in Ovidio Actæonem mutatum in cervum ; Danaides, in vespertiliones ; Atlantem, Mauritanix Regem, in montem. Hæc, & majora ab Ovidio ficta, sæpius à Spiritu Sancto sunt facta. Convincit id lacteus Orator Lactantius : (a) *Da mihi virum, qui fit iracundus, maledicus, effrænatus ; pauciffimis Dei verbis, tam placidum, quàm ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem : jam eum tibi liberalem dabo, & pecuniam fuam, plenis manibus largientem : da timidum doloris, ac mortis ; jam cruces, & ignes, & periculum omne contemnet : da libidinosum, adulterum, ganeonem ; jam sobrium, castum, continentem videbis : da crudelent, & sanguinis appetentem ; jam in veram clementiam furor ille mutabitur, &c. Tanta Divinx Sapientix vis est, ut in hominis pectus infusa, matrem delictorum, stultitiam, uno semel impetu expellat.* Non igitur, immeritò libro meo præfixi hunc titulum : *Veteris hominis Metamorphosis.* Et cùm fieri non possit ; ut Vetus homo moriatur, quin Novus nascatur : addidi illud, & *Novi Genesis*, id est Nativitas. Sed quo pacto fiet hæc Veteris hominis Metamorphosis, & Novi Genesis ? sine longa temporis mora, citiffimè ; sine ulla corporis molestia, faciliffimè ;

A 2

limè ;

(a) *L. Instit. c. 25.*

limè ; sine ullo tædio , aut fastidio , jucundissimè . Sic enim idem Lactantius : (a) *Gratis ista fiunt , facile , citò ; modò pateant aures , & pectus sapientiam sitiât , &c. Quis hæc Philosophorum aut unquam præstitit ; aut præstare , si velit , potest ? Qui cum ætates suas in studio Philosophiæ conterant ; neque alium quenquam , neque seipsos (si natura paululum obstiterit) possunt facere meliores . Itaque sapientia eorum ut plurimum efficiat , vitia non excindit , sed abscondit . Pauca verò DEI præcepta , totum hominem immutant ; & exposito Vetere , Novum reddunt , ut non cognoscas eundem esse . Pondera illa verba : Pauca præcepta totum hominem immutant . Plus dico ; inter pauca , sufficit unum præceptum , ut homo Vetus mutetur in Novum , videlicèt illud Sapientis : (b) *Memorare novissima tua , & in æternum non peccabis* . Si memineris novissimorum ; qui fueras virtute novissimus ; fies primas : si recorderis novissimorum ; diliges eum , (c) *qui est primus & novissimus* ; eris & securus (d) *in novissima hora* : imò per expensa novissima , fies (e) *in Christo nova creatura* ; id est , è Veteri homine , fies Novus . Meditatio mortis , erit tibi innovatio vitæ . Si tibi proponas sapè extremum Judicium : illicò , qui tibi erat , quasi ignotus ; (f) *à te cognoscetur Dominus .**

judicis

(a) *Supra* . (b) *Ecceſ. 7. 40* . (c) *Apoc. 1. 17* . (d) *1. Joan. 2. 28* . (e) *2. Corint. 5. 17* . (f) *Pſal. 9. 17* .

AD LECTOREM.

5

cia faciens. Si descendas vivus ad Infernum cogitatione tua : non ampliùs duces (a) *in bonis dies tuos, ne in puncto ad inferna descendas.* Si mente sæpius ascendas ad cælos : (b) *conversatio tua erit in cælis :* Atque ita de terreno, fies cælestis ; hoc est de Veteri, homo Novus. Ut talis evadas ; hæc pauca, quæ de novissimis scripsi, evolvas : & ei, qui scripsit, fave, & vale.

PRO HOMINE VETERI CONSILIUM, PRO NOVO MONITUM.

Omnes morimur, Eccles. 8. v. 8.

UT ardore novo fias ex Veteri Homo Novus, sint tibi altè animo infixæ gemina Ecclesiastici verba. Omnes morimur ; quid dici posset ad brevitatem succinctius ? quid ad veritatem nervosius ? Omnes morimur. Est oraculum, non è tripode effusum, sed è cælo prolatum : non depromptum è Sybillæ foliis, sed excerptum è Spiritûs Sancti paginis : Omnes morimur. Sunt duo verba, sed quorum veritatem confirmant infinitæ exempla, sexcenta funera, quotidiana experientia, SS. Patrum testimonia, historiæ fides, Oratorum lumina, Parnassi oracula, Philoso-

A 3

phe-

(a) *Job. 21. 13.* (b) *Philipp. 3. 20.*

phorum placita, lex Divina, & humana : denique omnia hoc clamant, inculcant, hortantur : Omnes morimur. Si dubitas, reminiscere, ubi sint avi tui ? ubi abavi, atavi, proavi, majores ? ad experientiam te revoca, respice cæmeteria, tumulos visita, quotidiana attende funera : Omnes morimur. Qui omnes ? viri ? Etiam feminae ; senes ? etiam juvenes ; pauperes ? etiam divites : Ignobiles ? etiam Nobiles ; Philosophi ? etiam Jurisperiti : Omnes morimur. Forsan horres illa tam inauspicata verba, quæ mortem prænuntiant & si, votis tuis Deum obsecundare velle censes, optares tibi indulgeri illud singulare privilegium, quod olim ab Alexandro Magno, magno ambitu flagitabant Philosophi quidam. Cum Alexander latè per orbem terrarum arma victricia circumferret, ac remotissimas orbis Regiones non magis suis cursibus peragraret, quam triumphis, atque victoriis illustraret, audivit propè adesse catos, ac eruditos quosdam Philosophos, quorum verba, tanquam Apollinis oracula omnes suspiciebant. Hos, ut ex responsis, reconditæ cujusdam sapientiæ viros esse, experientiâ ipsâ comperisset : Petite, (ait Alexander) à me quodcunque munus, & accipietis : cui Philosophi ; volumus, à te immortalitatem obtinere. Risit ad hæc verba Alexander, & irrisit Philosophos : sapientes vos, ait, esse censebam ; nunc verò judico vos esse ignorantes : mihi id, quod flagitatis, præstare nequeo ; quomodo vobis tribuam ? Mortalis ergo (ajunt) es tu ? sum. Ut
quid

quid ergo tanquam immortalis mundum universum turbas, ejusque dominatum tanto ambitu quaris? Hoc in mente Alexandri infixo aculeo abiêre Philosophi, ad se rediit Alexander. Hoc si exposcis Privilegium, petis aliquid, quod à nullo potest donari; atque ideò à nullo prudente debet postulari. Nulli enim mortali in vita mortali conceditur immortalitas; quia, ut antea dixi: Omnes morimur. (a) Unde bene Tertullianus: Mutuum debitum est inter se nativitati cum mortalitate: forma moriendi, causa nascendi est. (b) Cui accinit D. Cyprianus: Nascimur, morimur, ideòque nascimur morituri, quia prius morimur nascituri. (c) Et quid mirum? Commorandi nobis natura hospitium, non habitandi dedit, (d) ait Romanae eloquentiæ non tantum lumen, sed inexhaustum flumen Tullius. Denique hanc gratiam frustra ab ullo peti, ex Senecæ verbis intellige: Nemo tam imperitus est, ut nesciat sibi quandoque moriendum, tamen cum propè accesserit, tergiversatur, fremit, plorat. Quid fles miser? quid ploras? omnes hac necessitate ducuntur. Eo, ibis, quò omnia eunt? Ad hanc legem natus es. Hoc Patri tuo accidit, hoc Matri; hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Quantus te populus moriturorum sequetur? quantus

A 4

co-

(a) Lib. de carne Christi. c. 6. (b) Serm. 6. in Psal. qui habitat. (c) Philip. 4. (d) Epist.

comitabitur? Fortior opinor esses, si multa millia hominum tibi commorerentur, atqui multa millia hominum, & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus amittunt. Tu autem non putabas te ad id aliquando perventurum, ad quod semper ibas? Credo, te ex his verbis intelligere, non posse à mortali, concedi immortalitatem. Fortasse invenies prærogativam, quam juvenis quidam à Parente sibi impertiri postulabat, flagitabunt. Rem obiter perstringo. (a) Vir quidam, ut stemmate inclytus, ita & opibus splendidus de Miugorri nomine, filium habebat, quem ad disciplinæ militaris tyrocinium, Marti devotum, armis probè instructum destinavit. Sed alia esse hominum consilia, quàm DEI decreta, eventus docuit Patrem, & eventu didicit Filius. Nam cum Divino magis instinctu, quam fortuito casu filius Claram vallem, D. Bernardi famâ celebrem, pertransiret, illic contemplatus alterius militiæ tyrones, sub Dei aquilis stipendia facientes, & prælia Domini præliantes: ac deinde animo secum reputans, & qui sacræ, & qui profanæ militiæ auctorati sunt, morti esse obnoxios; hoc tamen discrimine, quod qui Deo militant, eos amplius longè maneret donativum, coronâ quippe gloriæ immarcessibili exornari: pertæsus profanæ militiæ, jussit mundum res suas habere, & ad Christi castra, sub ejus vexillis meri-

tuo

(a) Vincentius Tom. 3. spec. Moral. f. 693. l. c.

turus, transfugit, ibique exuens arma iniquitatis, induit se armaturam DEI, ut adversus rectores tenebrarum harum, bonum certamen cartaret. Quod ubi parens intellexit, ratus turpissimam inustam esse notam suæ familiæ; ob hoc novum genus, quod filius amplexus fuerat, militiæ, insigniter stomachatus, concito gradu fertur ad illud, quò se filius contulerat claustrum; ubi raptis omnibus juris humani, ac Divini claustris, extremum toti monasterio minatur excidium, nò confestim remittant, quem admiserant filium, Antistes foras egressus, his verbis insolentis hominis furorem inflammatum sopivit, non extinxit. Filium non gravatè ad parentem rediturum, si modò unam, quæ in Regione ejus vigeret, consuetudinem aboleret; sin minus, acquiesceret, & filium votis gaudere fieret. Placuit homini incondito conditio. Exhibetur ejus conspectui filius, conditionem exposcit: Una, inquit, mi parens in vestra Regione mihi displicet consuetudo, quod illic æquè juvenes moriantur, ac senes. Hanc rogo, ut abroges; sin minus, illic persistam vivere, ubi mori juvenis non timeam, senex expetam. (a) His verbis parentem sibi prius succensentem accendit, ut militiam, & ipse non quidem desereret, sed mutaret. Enim verò & ipse eidem, cui filius, voluit adscribi militiæ, ut eadem cum filio donaretur coronâ Justitiæ. O gratum juveni privi-

A 5

le-

(a) Ita Vallensis de regimine vitæ humanæ fol. 132.

legium, si possit vita produci usque ad senium, usque ad decrepitam ætatem : si posset antiquari hæc juventuti nimium quantum ingrata consuetudo, ne hic morerentur æquè juvenes, ac senes. Juvenes mori possunt ; senes debent : Imò verò Juvenes non tantum mori possunt, sed ut plurimum solent. Fortasse non displicebit quibusdam donum, quod quidam referunt largitum fuisse filiis suis, alterum illum mundi instaurati parentem Noëmum : (a) Is post prodigiosum illud mundi submersi naufragium, maximamque eluvionem, cum filios, filiasque in varias emitteret terrarum Regiones ; ne illi cupiditate longius evagante liberè volitarent, sed intra modestiæ gyrum continerentur, munus cuilibet obtulit non quidem utile censu, sed fertile fructu. Quod illud ? singulis distribuit è lipsanis, ossibusque Adami portionem aliquam : Ubi dedit Calvariam ; alteri manum, isti costam pectoris, alteri coxendicem, ut illorum aspectu in amplissimo, quem ut hæreditatem adibant, terrarum dominatu, mortales se meminissent, & ne nimium se efferrent. Quid si è cæmeterio selecta hujusmodi ossa mortualia tibi in manus offerrem ? sed apage, inquires : ossa canibus projiciuntur. Quidquid ad mortem spectat, viventibus displicet. Mortis cogitatio percellit mentes, commemoratio offendit aures, contemplatio lædit oculos. Tamen si velim,

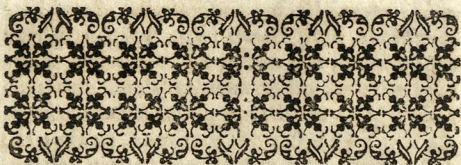
quid

(a) Jacobus Edissenus Syrus. Labata, Appar. Tom. 1. fol. 367.

quid impertiri accommodatum tuo statui, ac conditioni, nihil Mortis imagine possum offerre opportunius, nec utilius ad evitandam æternam mortem, ad obtinendam sempiternam vitam. Quia ex illis, de quibus loquitur Ecclesiasticus: (a) Omnes morimur, tu unus es, qui morieris; ut mortem non tantum non metuas, sed expetas; dic cum Paulo, sed & fac, quod Paulus: (a) Quotidie morior. Qui debes in mundo mori semel, mundo morere semper. Quælibet dies vitæ sit tibi mors alicujus culpæ. Hodie morere tuæ Iracundiæ, cras Luxuriæ, perendie Invidiæ, post Acediæ, semper alicui vitio. Qui in peccatis natus es totus; ut vivas, morere peccato. Hoc facis, dum illi peccata aperis, qui habet potestatem dimittendi peccata. Si ita moreris: mors tibi erit, non modo votum, sed summa votorum: mori tibi erit, non solum nunc, antequam moreris, desiderium: sed tunc, cum morieris, gaudium. Fateor, jam passim visitur, (ut quidam dextrè observavit) pro Honore, Ore, Ære, Re; hoc est, eò referuntur propè omnes cujuslibet hominis conatus, ut vivat, ditescat, comedat, honoretur. Hoc modo, si vivas, modo: finis peritura vitæ erit tibi initium sempiternæ mortis. Morere ante mortem, sed ut Paulus: Quotidie morior, cur? pro vestra gloria. Tu quotidie morere; si non pro aliena, certè pro tua gloria: quæ una est tuæ militiæ corona, tuæ peregrinationis patria.

(b) Eccl. 8. v. 8. (b) 1. Cor. 15. 31.

PRO-

PRO O E M I U M

DE MORTE.

Auctores non pauci, in paucis fide digni, referunt, Atheniensibus Proceribus tam delicatas fuisse aures; ut Mortis non dicam commemorationem, sed neque nomen solum possent sustinere. Hinc lex fuit apud illos; quam infringere, capitale erat facinus, ut si necesse esset denuntiare mortem Patris, aut Matris, aut alterius, consanguinitate, necessitudine, vel affinitate conjuncti; illud præstari debebat per aliquem, qui iam ob lethale crimen, reus mortis è tribunali fuisset pronuntiatus. Propterea, quòd iudicarent hominem illum, qui tam ferale nuntium deferret, ac tam funesta commemoratione, eorum aures læderet, indignum esses vitâ, dignissimum morte; atque adeò è numero hominum eiiciendum, & è finibus humanæ naturæ exterminandum. Si vos, quicunque hæc legitis, similis cum Atheniensibus in-

do-

dolis esse crederem; haud equidem tantum mihi praesiderem, ut auderem & oculos vestros tam horridis funestare spectaculis; & aures tam tristibus sauciare nuntiis, & animos tam inquietis perturbare cogitationibus, & terriculamentis; qualia gigni solent, dum de terribilium omnium terribilissimo, Morte, instituitur sermocinatio. Sed quia vos, & indole, & natura, & genio, certe fide, & Religione ab Atheniensibus discrepare non ignorem; ideo vobis omnibus hujus argumenti Lectoribus, quin & Parentibus vestris, consanguineis, affinibus, ac amicis, libera voce, funestum, triste, horrificum, ego ipse reus mortis, defero mortis nuntium, verbis Paulini Oraculi, Divino instinctu fusi, & à magno Apostolo scripti, nimirum: (a) Statutum est hominibus semel mori. Morieris tu, quisquis haec lectitas, & de morte minime cogitas? Morieris tu, qui viribus valens, ingenio florens, scientiam pollens; pleno gradu in curriculum aevi ingrederis, spe laetus, & erectus, qui grandia meditaris, insolentia moliris, & ambulas in mirabilibus super te. Morieris. Non credis? Statutum est. Ubi? In magno illo foro, in secreto Sanctissimae Trinitatis Concilio, in sublimi Divinae Potentiae praetorio, in arcano aeternae Sapientiae gymnasio, in metuendo Justitiae tribunali, ubi de omnium capitibus habita sunt comitia. Statutum est. A quo? Ab eo, (b) apud quem non est transmutatio.

A 7

tio.

(a) Heb. 9. 27. (b) Jac. 1. 17.

tio, *Ab eo, qui de se loquitur: (a) Ego Dominus: & non mutor. Ab eo, cujus statuta, & verba eventu tam sunt certa, ut dicat: (d) Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Statutum est. Quomodo? Æterno DEI decreto, quod non potest mutari; inviolabili lege, quæ non potest infringi. Illud ergo, quod in principio, ante omne principium, fuit à DEO statutum, erit mihi scribendi, tibi legendi argumentum. Utinam! quanto meo conatu, tanto & tuo fructu. Illa igitur, quæ mortem antecedunt, quæ comitantur, quæ sequuntur; denique regulas mortis utiliter oppetendæ, charactere magis ad motum pio, quam ad plausum docto, succinctè exponam. Tu è lectis selectiora selige; selecta mentibus imprimè, moribus exprime: sic erit pretium operæ, me in scribendo, te in legendo hoc argumento, impendisse operam.*

(c) Malac. 3. 6. (d) Matth. 24. 35.

CAPUT I.

*Novi hominis, ex attenta Mortis
Consideratione, Genesis.*

UT homo vetus ex utero ; sic homo novus, nascitur ex tumulo. Novi hominis idem est, & pater, & mater, Mortis memoria. Audi loquentem è suo fimeto, optimum morum magistrum Job : (a) *Putredini dixi, pater meus es, mater mea, & soror mea vermibus.* Ecce hic patrem, & matrem novi hominis ; putredo : quæ putredo ? sepulchralis. Ex putredine, fanie, pure vermibus, & cinere cadaveroso, nascitur novus homo. Nec opus, ut homo novus concipiatur, & nascatur, vel longâ temporis diuturnitate, vel magna laboris difficultate ; novus homo, & facillimè concipitur, & citissimè nascitur. Hoc fit uno contuitu oculi, & brevi actione animi. Nunquid quoties oculos convertis ad speculum, nascitur nova effigies in speculo ? Ita ut idem sit, speculum aspicere, & in speculo imaginem effingere ? (b) Nostin, quem ad finem inventa sunt specula ? Seneca putat inventa, ut homo seipsum nosceret. Socrates usus est speculo ad morum disciplinam : undè discipulis suis suadebat, ut se in speculo contemparentur ; ut qui sibi pulchritudine

(a) *Job. 17. v. 14.* (b) *r. Natur.*

placeret, fatageret, ne corporis dignitatem, morum dehonestamento contaminaret; qui verò minus visendam in se formam spectasset, gnaviter contenderet, ut virtutis splendore, inopiam formæ collustraret, ac ingenio, corporis damna compensaret. Profunt ergo specula, si nobis illa inserviant, non tam ad crinium censuram, quàm ad morum disciplinam. Sed ut magni æstimandum; sic & maximè commendandum est speculum, quod dum aspicitur, repentè novus homo concipitur. Accipite hìc speculum, cujus intuitus, si vis, erit novi hominis partus. (a) Refert auctor Neotericus, quendam ex sacra D. Dominici familia, celebrem Divini verbi, quod ad populum Parisiis exponebat, Oratorem, solitum quadraginta esurialium dierum tempore subinde ad alias excurrere civitates, ut populum è suggestu, ad virtutes, & virtutum adhortaretur exercitia. Itaque exeunte jam Quadragesimâ, matrona quædam magis spectatæ formæ, quàm vitæ; nobilis ut sanguine, sic, & libidine; cùm Patrem abiturum, ultimùm salutaret, obsecravit impensè, & flagitavit importunè, ut proximâ, quâ rediret vice, secum conferret speculum Parisiense. Hoc se facturum, sanctè promissit alter; & quàm fuit in promittendo libe-

be-

(a) *Speelbergh in Concion. parte Æstival.*
pag. 317.

beralis, tam fuit in exequendo fidelis. Quapropter elapsis aliquot mensibus, cum ad illius Matronæ rediret ædes, contulit secum speculum; non vitreum, sed osseum; non sumptum in foro à mercatoribus, sed in cœmeterio à vespillonibus. Ingressus domum, jubet per Dominam convocari omnes domesticos, asserens se contulisse speculum Parisiense, exquisitissimi artificii. Illa de munere læta, præcipit actutum adesse famulos, ancillas, omnésque contubernales; jactitans exponendum omnium oculis concinnum aliquod speculum, Parisiis allatum. Tum vir Religiosus, amoto quo speculum texerat vero, producit in omnium conspectum, horrificam calvariam. Post hæc ipse nervosâ, & aculeatâ oratione ad hoc spectaculum, pupugit spectantes. Tu, ait, ô Domina, speculum flagitasti! En speculum, aptum non concinnandis crinibus, sed reformandis moribus! fuit illa olim, quod tu es modò: ubi jam sunt geminæ sine lumine cavernæ, fuerunt quondam blandæ oculorum pupillæ: cranium illud depile, exornavit crispata calamistris cæsaries: circa oculos jam effossos, rosæ rubuerunt genæ: circa dentes, fuerunt corallina labra, intus lenocinans lingua. Quod tu es modò, fuit illa olim; eris & tu olim, quod est modò? simul ad hæc verba & obstupuere, & conticuere omnes, cunctis

Etis vox faucibus hæsit. Hujus speculi aspectus, fuit aspicientium salus. Sed illa præ cæteris Domina, quæ speculi obtinendi erat præ aliis cupida, sprevit præsentia, & cœpit cogitare futura. Unde non tantum sui dissimilis; sed jam propè alia, talem ab illa die instituit vitam, qualem se duxisse, sciebat se optaturam, cum esset oppetitura mortem. Atque ita, mortis cogitatio, fuit novi hominis generatio. Ecce tibi, forsan non optabile, sed tamen utile pro animi salute speculum, haustum è cœmeterio cranium. Tale si in tuo habeas musæo, quod sæpe intuearis speculum, stabis semper quasi in specula; & ut præsentia despicias, & de futuris tibi prospicias. Hoc speculum non est veneris illud fallax, & subdolum, quo in lubrica, ac fragili glacie fluxam corporis pulchritudinem intueberis; sed velut in diviniore crystallo, rerum sublunarium, vitæ fugacitatem, mortis certitudinem, id est, ut Plato sentiebat, veram Philosophiam, speculando discas. Ito ergo ad cœmeterium, tanquam ad Christianæ Philosophiæ seminarium! aperi demortui hominis tumulum. Sta illic paulisper, ubi brevè cades. Sepulchrum cadaveris exanimis, mutabit tibi animum. Incipies jam nunc mundo mori, si cogitaveris te brevè moriturum. Consideratio mortis, erit tibi inspiratio novæ vitæ. Deinde, confer inde mortis spoliū, in-

for-

forme cranium ; confer ad tuum cubiculum, ut illud identidem intuearis, quasi speculum. Multa, quæ te officii moneant, non tantùm videbis, sed audies. Illud enim cranium licèt elingue, est tamen loquax : multa dicit, dum nihil dicit : licèt taciturnum, est tamen verbosum ; suo silentio, altum clamat : licèt multum, canit classicum : sine lingua docet, sine voce monet, sine verbis movet : dum nřl pronuntiat, multa tibi prænuntiat. Placet audire Laconicam hujas muti Rhetoris orationem ? Hoc tibi tacitè dicet cranium, quoties ad illud conversus attendes animum : Vix natus cœpi vivere ; & mox ad vitæ metam incœpi currere. Illud quod inter matris uterum, & tumulum, spatium est medium ; est punctum, quod in tempore est minimum. Unde inter illa duo extrema, Nasci, & Mori, minus est, quàm ictus oculi. Ubi incipis, statim desinis, idem est fabulæ prologus, & Epilogus. Sæpe illius memento, salutem dependere ab ultimo momento. Summa erunt omnia, ubi venerit summa dies. Sit tibi non modò prima, sed tota, & sola cura, salutem curare. Hoc unum tibi est necessarium, aliud quidlibet supervacaneum. Nunquam tibi hoc excidat ; pati potius omnia, quàm ut excidas DEI gratiâ. Inter omnia hoc unum cave præ omnibus ; ne quid agas, quod egisse pœnitebit, dum animam ages. Denique eris
ho-

homo novus, si sæpe cogitas novissima. Hæc erit hujus muti Oratoris ad te exhortatio; & post eam fors in te erit vitæ, morumque innovatio.

PRAXIS.

Fuit hoc familiare D. Antonio pronuntiatum. *Ut quis evadat perfectus, duo tantum sunt necessaria. Primum, credere se hodie incepisse Deo servire: Deinde, hodiernam diem esse ultimum vitæ.* Si hæc dies, quam Deo consecrasti, sit prima, cum nihil Dei causâ sit à te actum, quid non agendum? si ultima, quomodo non agendum? Hic ergo collige omnes corporis, & animi, Gratiæ, & Naturæ vires; ut nulla sit vel mentis cogitatio, vel cordis desiderium, vel oris verbum, vel manuum opus, quod non tota totius hominis contentione dirigatur ad Deum; sic totam, cum sit ultima, diem, exigas, quam mereatur coronare felix Æternitas. Manè altè animo imprime hæc aurea verba D. Scholasticæ. *Dies unus bene impensus obsequio DEI, plus valet, quam milliones annorum ad obtinendum universum mundum.*

CAPUT II.

*Homo vetus ad intuitum sepulchri
evigilat ; & jam novus , sibi invi-
gilat.*

Quid aliud est sepulchrum , quàm Mortis
domicilium ? inde tamen sæpe hauri-
tur vitæ præsidium. Ex morte ipsa ritè
considerata , resultat in anima novæ vitæ
præstans simulacrum. Sic sæditas inservit
decori , deformitas venustati , peccati sti-
pendium , Virtuti , somnus vigiliæ. Patet id
ex verbis Job , loquitur is de homine insi-
gniter scelerato : (a) *Ipsè ad sepulchrum duce-
tur ; & in congerie mortuorum evigilabit.* Ex-
quisitissimis coloribus exprimit hîc Job li-
neamenta hominis impii , ac potentis ; qui
fractis omnibus juris humani , ac Divini re-
pagulis , DEI contemnit monita , violat præ-
cepta , explodit consilia ; imò qui sacrile-
go ore hæc plena impietatis verba in Deum
deblaterat : (a) *Quis est omnipotens , ut serviamus
ei ? & quid nobis prodest , si oraverimus
eum ? Recede à nobis , scientiam viarum tuarum
nolumus ?* Et id genus , alia execrabilia , quæ
recenset Job. Tandem Job , quasi desperans
de hujusmodi hominis salute , certum illius
exitium denunciat his verbis : (c) *Quia in
diem*

(a) *Job. 22. 32.* (b) *Job. 21. 15. v. 14.* (c) *Ibi-
dem 21. 30.*

diem perditionis servatur, & ad diem furoris ducetur. Quasi dicat; actum est de illo, conclamatum est de ejus salute, perditissimus est. Quid, inquires, nullumne homini illi reliquum est obtinendæ salutis præsidium? Vix occurrit, quia ut Job paulò post testatur: (a) *Quis arguet coram eo viam ejus; & quæ fecit, quis reddet illi?* Quis illius erit roboris, ut audeat? quis illius fiduciæ, ut præsumat? quis illius virtutis, ut valeat, posito omni metu, Principem valentem viribus, pollentem divitiis, scatentem vitiis, admonere officii, insignia illius carpere flagitia, ac salubria suggerere consilia? Res nimium quantum difficilis, imò periculosæ plenum opus aleæ. Arguit Joannes Herodem; sed jacturâ capitis. Arguit Propheta à DEO legatus Jeroboam; sed & in carcerem fuit relegatus. Arguit Jeremias Regem, & Principes impios; sed projectus fuit in lacum, sustentandus pane doloris, & aquâ angustiae. Quis igitur arguet coram eo viam ejus? vix reperietur: vel si quis, furdo canet, non audiet. Quid igitur agendum cum homine, de quo jam est actum? Non est remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia, sunt mores. Quid subsidii ô Job! Restat unum, & præter illud, aliud nullum. Quod illud? *Ipse ad sepulchra ducetur; & in congerie mortuorum evigilabit.* O præsidium
ex-

(a) *Job. 21. 31.*

expeditissimum cujusvis etiam desperatissimi hominis ad salutem adducendi ! Non cum hujusmodi homine agendum est rationibus studiosè excogitatis ; non proferenda exquisita , quibus illum convincas , argumenta : non adducenda horribilia , quibus terreas exempla ; non promenda , quibus illum attones , verborum fulmina : sed ut eum errantem reducas ad viam vitæ , adducas ad receptacula mortis , ad sepulchra : exhibe ejus oculis spectabilem mortuorum congeriem : & dicto citiùs , qui fuerat surdus , audiet sana consilia ; qui fuerat cæcus , videbit præsentia pericula ; qui fuerat imperterritus , horrebit futura supplicia ; qui fuerat paralyticus , surget ; qui claudus , ambulabit ; qui mortuus , resurget ; qui dormiebat , *Evigilabit*. Placet historiâ rem hanc confirmari ? Liffardus Religiosus Cisterciensis , inclytæ vir profapiæ , diu Monasterii sui subulcus , denique officii sui tam inofficiosi pertæsus , nescio quâ arrogantia ductus ; hæc ipse secum : Liffarde , quid agis ? Absit à te , tuisque tantum dedecus , ut grunientes pecudes pascas. Mastè animo Liffarde , ad ea quæ tuo genere digna sunt , enitere. Tuùmne decet gentilitium genus , tam humile munus ? Sic se abjicere , quid est , nisi ad probrum familiæ , avitum sanguinem præterere ? pudeat te non pudere tam infamis servitutis. Major es , quàm
ut

ut te despiciant minimi. Eripe te hoc ascetico ergastulo, in pristinam libertatem, nobilitatemque te vindica? Dixit, certusque jam erat, cucullum excutere, & asceterio profugere: sed jam, jam abiturum, retinuit nox, quam cum duceret infomnem, ecce tibi sese oculis ejus obtulit, vir humana major majestate, quem sequi jussus, præeuntem securus est, januis omnibus quacunque incederet, spontè reclusis: ventum ad cæmeterium, in quo cum sepulchra vasto deducerentur hiatu; Liffardus ad tumulum, in quo putidum quoddam cadaver haud ita pridem humatum, verminabat, ductus audiit: *Miser, quò vis abire?* cumque alia, atque alia hujusmodi cadavera, contemplari juberetur, & ille propter horrorem deprecaretur, dicens: *Parce Domine mi; exanimis illæ larvæ propè me exanimant: heu! nequeo porrò illas contemplari.* Rursus audiit: *Age igitur, & si tibi vis parci, noli superbiâ elatus, Religiosæ vitæ statum deserere. Quid plura? Ille constantiam pollicitus, ad lectum reversus, horrifico mortis simulacro, fuit ab omni superbia liberatus. Sic ad sepulchra ductus, reductus est ad Modestæ gyrum, & virtutis tramitem, ex quo pedem efferre in animum induxerat. Dicam ergo, non quod Salomon: (a) *Vade ad fornicantem piger; sed vade ad sepulchrum**

(a) *Prov. 6. 6.*

piger, & mox cum Davide (a) *curre viam mandatorum DEI*. Vade ad cœmiterium avare, & statim dices cum Zachæo: (b) *Ecce dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus*. Vade ad congeriem mortuorum superbe, & illicò exclamabis cum Ecclesiastico: (c) *Quid superbis terra, & cinis?* Denique vade Cosmophile, qui mundum sectaris, & ea quæ sunt mundi, admiraris, ad congeriem mortuorum, & voluta te inter ossa mortuaria; & confestim occines tibi illud cum Salomone acroama: (d) *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*.

P R A X I S.

Sit tibi Mors à secretis, & consiliis. Nihil committas, quod non commisisse optares; nihil omittas, quod omisisse te pœniteret, in novissima hora. Sic ergò ante omne opus, seu illud sit animi internum, seu corporis externum, familiariter fermo- cinare: Ecce Mors, tu Divinæ es Justitiæ administra, tuo subditus sum imperio: mihi enim quod Patri meo, jam pridem dictum est: (e) *Morte morieris*: Cùm igitur nullum sit mihi effugium, audiam Sapientis consilium: (f) *Consiliarius sit tibi unus de mille*. Quoties pendebo animi, dubius quid pro salute animi me facere vel deceat, vel oporteat; tu unus mihi eris, qui, quæ sunt

B

ob-

(a) *Psal. 118. 32.* (b) *Luc. 19. 8.* (c) *Eccl. 10. 9.*(d) *Eccl. 1. 2.* (e) *Gen. 2. 17.* (f) *Eccl. 6. 6.*

obscura, illustres; quæ ambigua, explânes; quæ ignota, patefacias, consiliarius. Ecce impotens sui Iracundia instigat, ut de illata injuria fumam vindictam? vult manum proferam ad ferrum, jubet me cum inimico descendere in arenam. Quid hîc factò opus? Cave, reponet mors: Olim quod vis facere, pœnitebit fecisse? dum mihi lenocinatur caro: iterum adi tuum consiliarium, & dic ei cum Paulo: (a) *Caro concupiscit adversus spiritum*; pellicit me suis illecebris, ut saltem vel cogitando, illis me oblectem; titillat me suâ voluptate, ut illi saltem desiderando assentiar. Quid hîc mihi suades? si sapias, respondebit illa, audi meum consilium, quod est Spiritûs Sancti oraculum: (b) *Si secundum carnem vixeritis, moriemini*. Quantum ergò metuis mortem, tantum oderis carnem. Iterum, dum te Avaritia invitat, ut vel obtineas, vel possideas contra fas aliena bona; dum Intemperantia te impellit, ut helluando te ingurgites, vel potando inebries; semper ante quodcunque opus, sit tibi perfugium ad tuum Consiliarium: audi, quid illa suadeat. O quàm multa, ut facias, suadebit! quàm non pauca, ne facias, dissuadebit. Nec Salomon cum omni sua sapientia, suggerit tibi utiliora, quàm Mors consilia. Tibi igitur consules, si illam semper consulas; si ad illius

con-

(a) Gal. 5. 17. (b) Rom. 8. 13.

consiliorum normam, instituas vitam, stupebunt alii tuam vivendi formam; eritque omnium interrogatio, quæ est apud Isaiam: (a) *Quis consiliarius ejus fuit?*

CAPUT III.

Hominis fragilitas, temporis pernicitas.

Nobilis ille Vates, cælestium arcanorum Interpres Isaias, audiverat fortè resonantem ex alto vocem, & dicentem: (b) *Clama.* Quasi diceret; illud quod tibi dicturus sum, & quod à me auditurus es, nolo in aliquo angulo, sed in publico; non in obscuro aliquo gurgustio, sed in celeberrimo theatro; non modestâ, aut gracili voce, sed contentissimo clamore; non aliquibus, sed omnibus annuntiari: *Clama.* Quid clamabo? *Omnis caro fœnum; & omnis gloriæ ejus, quasi flos agri: Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos.* Hoc est: tam futilis, & fragilis, & caducus est homo; ex carne licet, & ossibus conflatus, cum omni, quâ fulget gloriâ, quâ floret dignitate, quâ valet auctoritate, quâ pollet potestate, quâ abundat opulentiâ, quâ se jactat scientiâ, quâ eminent sapientiâ, totóque Fortunæ, & Naturæ choragio; & mundi, quô tumet ap-

B 2

pa-

(a) *Isai. 40. 13.* (b) *Isai. 40. 6.*

paratu, ut minimo minimi venti corruat aflu-
 flatu. Quid mirum? *Omnis caro fœnum; & omnis gloria ejus, quasi flos agri.* Scitè expen-
 dit hanc similitudinem floris D. Augustinus:
 (a) *Isti florent felicitate sæculi, & pereunt in virtute DEI: Non enim quomodo storent, sic pereunt: storent enim ad tempus, & pereunt in æternum: florent falsis bonis, & pereunt veris tormentis.* Confer te ad agrum, aspice Maji tempore fœnum, quomodo floret in pascuis, viget in campis, viret in agris; quàm amœnum præbet viatotibus spectaculum? quàm molleam fatigatis torum? At exeunte Julio; quod antea virebat in agro, aret in horreo; quod prius gratum præbebat hominibus spectaculum, jam servit brutis animantibus in pabulum. O delicatule Trossule! illa tua caro, quæ in capite, flavis crispatur comis; quæ in vultu, roseis purpurascit genis; quæ in cervice, lacteo candet nitore; quæ in ore, corallinis rubet labiis: illa caro, quæ induitur bysso, & purpurâ; cujus auribus, quidquid jucundum; oculis, quidquid pulchrum; naribus, quidquid odoriferum; faucibus, quidquid dulce; manibus, quidquid molle est, offertur, non est nisi fœnum. Expecta adhuc paulisper juvenis formosè, brevi de te dicetur: *Cecidit flos.* O quàm benè non malus Poëta:

(b) *Nos quoq; storuimus, sed flos fuit ille caducus.*
 (a) In Psal. 53. (b) Ovidius.

Hodie fumus validi , cras morbidi , perendie mortui , deinde sepulti , paulò post à vermibus exesi , tandem in cineres converfi : eodémque sæpè , & temporis momento , & loci puncto , & exhalamus animam , & accipimus decretoriam sententiam ; & calente adhuc corpore , stamus coram Judice ; nósque prius ad æternitatem miramur abreptos , quàm metuebamus abripiendos. Sic uno momento stamus , altero cadimus ; uno valemus , altero rigemus ; uno vivimus , altero morimur. Non modò summa est , hominis dum vivit , fragilitas ; sed & maxima temporis , ut vivat , brevitatis. Est effatum Paulinum : (a) *Tempus breve est.* Quid aliud clamat sol , dum annuam orbitam emensus , eandem remetitur ; quàm *Tempus breve est ?* Quid aliud illa frequens noctium , ac dierum vicissitudo ? quid aliud succedens Infantia , pueritia , pueritiæ Adolescentia , adolescentiæ Juventus ; huic reliquæ ætatis partes clamant ! quàm *tempus breve est ?* Id ipsum asserit Job : (b) *Breves dies hominis.* Pondera suis momentis , quia sunt magni momenti , singula verba. Non dicit breves dies hominis senis , decrepiti , depontani , sed hominis. Adolescens es , sed homo ? fortis , vegetus , validus ; sed homo : ebullit in venis juvenilis sanguis , stant firmæ in corpore vires ; sed homo es ? *Breves dies homi-*

B 3

nis.

(a) 1. Cor. 7. v. 29. (b) Job. 14. 5.

nis. Sæpè adolescens florens ætate, nobilitate, ingenio, tanquam flos egreditur, & repentè conteritur. Non rarò Juvenis comptulus manè procedit velut sponsus de thalamo; & vesperi jacet in tumulo. Hanc temporis brevitatem confirmabit tragica Saulis historia: Saul decretoriam cum Philistæis pugnam pugnaturus, jussit per Pythonissam, Samuelem è funere excitari. Adest metuentâ majestatem suspiciendus Samuel. Vide hîc inter unius diei, & noctis moram minimam, maximam rerum omnium conversionem. Stabat utrimque copiosissimo bellicæ pompæ apparatu instructissimus exercitus: Versabatur hic Saul inter quadrigas & carpenta; inter turmas equitum, & cohortes peditem; inter lituos, & cornua, Martio pulvere non indecorè sordidus: ducebat exercitum, instruebat aciem, cogitabat victorias, meditabatur triumphos, sperabat trophæa; Regnum denique suum ad feram posteritatem firmare moliebatur. Interim, dum hæc animò agit, ecce tibi feralem Samuelis ab inferis exciti vocem: (a) *Cras tu, & filii tui mecum, eritis; sed & castra Israël tradet Dominus in manus Philistinorum.* O quanta, & quàm admiranda rerum omnium repentè vicissitudo! quàm præcipites rerum vices! Hodie stat in campo exercitus ferro metuendus; cras jacebit Mortis manu pro-

stra-

(a) 1. Reg. 28, 19.

stratus. Quot hodie stant hîc animata corpora ; tot cras jacebunt inanima cadavera. Quàm benè Tullius : (a) *Quis est tam stultus , quamvis sit adolescens , cui sit exploratum , se ad vesperam esse victurum ?* Præclarè item Seneca : (a) *Id ago , ut mihi instar totius vitæ sit dies ; sic illum aspicio , tanquam esse vel ultimus possit.* O si cum vel Seneca quemlibet diem aspiceremus tanquam vitæ postremum , æternitatis primum ! quid ageremus ? Accerferemus pollinctores , locum sepulchralem in cœmiterio quisque sibi metaret ; linteum fûnebre appararet ; cum vespillonibus de efferendo funere pacifceretur ; tumbam mortualem sæpè inspiceret ; testamentum conderet ; tum aliis omnibus curis sepositis , conscientiæ latebras discuteret ; inde erutas animi labes in aures Sacerdotis conjiceret ; Sacro Viatico , immensum æternitatis iter initurus , mentem corroboraret , præcingeret lumbos , pararet lampadem , exspectaret sponsum , vigilaret , teneret lucernam in manibus ; denique unum id ageret , saluti consulere. Hæc ageres , si non nescires hunc diem tibi prostremum elucere. Quid differs pœnitendorum in crastinum pœnitere , qui hodie commisisti pœnitenda. Audi Gregorium : (c) *Qui pœnitenti veniam sponpondit ; peccanti diem crastinum*

A 4

num

(a) Senect. (b) L. de Epist. 61. (c) Hom. 12. in Evang.

*num non promisit: semper ergò postremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus praevidere. Cave, ne cùm steteris in limine æternitatis, tibi occinas, illud serum Hannibalis, negligentis Romæ occupandæ post victoriam Cannensem, occasionem: Cùm potui, nolui; cùm volui, non potui. Hodie potes, quidquid velis; cras forsan non poteris, licet volueris? O quàm erit triste ab arrodente conscientiae verme æternùm cruciari! toties mihi ingeminati: Heri potui æternam nancisci gloriam, nolui: heri potui hoc declinare cruciatus, nolui: heri potui æternum esse beatus, nolui: heri potui nunquam esse miser, nolui: Quid ita? in crastinum distuli, qui ignorabam, quid esset futurum in crastino? Imitare, si tibi vis consultum, illud cujusdam viri Religiosi monitum; qui cùm ad insequentis diei convivium esset invitatus, respondit invitantibus: (a) *Si quid à me vultis, præsto sum; quid enim cras agendum sit, vos, quibus vacat, cogitate; ego enim à multis annis crastinum non habeo.**

P R A X I S.

Si vis in hac mortali vita, ubi homo repletur multis miseriis, stare in ipso fastigio supremæ felicitatis; sempérque vivere sine metu tutus, sine luctu lætus; sine ærumnis, beatus; ita vitam institue, ut

(a) *Petrarcha lib. 3. Memorab.*

omni tempore, conscientia tibi dicet; si hac hora, & momento, mihi esset moriendum; nihil occurrit Sacerdoti aperiendum, nisi fors ab ultima confessione. Adeoque si vox illa mihi insonet: (a) *Ecce sponsus venit*; paratus sum in hoc statu illi occurrere. Si mihi subito dicatur: (b) *Dispone domui tue, quia morieris*; Reponam: jam pridem disposui, lubens moriar. Si hoc modo vivas; potes mortem non modò expectare cum desiderio, sed invitare cum gaudio; potes securè in utramque aurem dormire, quia si mors subito te opprimat, in Domino obdormies.

C A P U T IV.

Quid sit mori?

CUicumque contigit nasci; eidem necesse est, & mori. O brevem voculam! mori; non continet, nisi duas syllabas, & quatuor literas; sed actus moriendi complectitur omnes, quæ timeri solent miseras. Mori, non est nisi unicum verbum; sed quæ mortem antecedunt, comitantur, sequuntur, nullus nec verbosissimus Orator poterit unquam dicendo explicare. Faciamus hîc quasi Anatomiam illius arcani, & prodigiosi verbi, videlicet Mori. Quid est Mori? Mori est relinquere omnia in hoc mundo

B 5

aspe-

(a) *Mat. 25. 6.* (b) *Isaia. 38. 1.*

aspectabilia, & sensibilia. Primum, quàm est perpeffu acerbum proferibi patriâ, mitti in exilium? cùm Tullius amandaretur in exilium, viginti millia civium Romanorum, pullo amiçtu, luctûs testandi causâ, eum comitabantur. Quid hoc est collatum cum morte? Mori, est, debere pro omni tempore deferere, in quo vixisti, mundum; in qua natus es, Patriam; ubi vixisti, urbem; quam incoluisti domum; in quo manducafti, triclinium; in quo ftuduiſti, muſæum; in quo quievisti, lectum; in quo ambulaſti, hortum: omnia penitus loca; fic ut nullus in toto orbe futurus fit angulus, in quo poſſis amplius, vel ad momentum conſiſtere. Alia jam proſequere. Mori, eſt dicere perpetuum vale parentibus, fratribus, ſororibus, conſanguineis, affinibus, amicis, famulis, domeſticis, civibus, popularibus, (verbo) omnibus hominibus; fic ut nullus omninò fit futurus, qui te proficiſcentem in illam ignotam peregrinam, admirandam comitetur Regionem æternitatis. Princeps quidam impiè potens, & iniquè dives, cum morti ſe proximum cerne- ret, converſus ad ſibi adſtantem Palatinam Familiam: (a) Eja, inquit, vos fideles Palatini mei, ſuccurrite quæſo, & ab imminente morte, hâc me vice eripite: Et ſi nunc omninò moriendum erit, ſaltem co-

mi-

(a) *Bellard. in Prato exemp. lib. 2. 1.*

mites mihi itote, & ne in periculosa hęc & ignota profectioe solum relinquite: & hoc æquum est, ut qui fuistis participes meę glorię, & felicitatis, ne in tam calamitoso statu me deseratis? Ad hęc ipsis silentibus, nullóque condicere volente; in rabiem actus Princeps, perjuros illos, & perfidos infans clamoribus vociferans, per summam indignationem spiritum infaustum ejecit. Mori est, deserere omnia bona corporis, Fortunę, Naturę: Tunc igitur spoliatur omnibus vestibus, supellectili, pecuniã, opibus, thesauris, agris, fundis, prædiis, ædificiis, possessionibus; omnibus jumentis, quę habebat in stabulo, piscibus, quę in vivariis; arboribus, quas in silvis, fructibus, quos in agris; floribus, quos in hortis; frumento, quod in horreo; doliis, quę habebat in caveis, (a) *Nudus in hunc mundum venisti, nudus exhibis.* Etsi Cręso fueris ditior; non licebit tecum sũmere, nec ex agris, spiculam; nec ex thesauris, obulum; nec ex armentis, unguam; nihil penitus, nihil, nihil. Mori est, deserere semel, & simul omnes voluptates, delicias, convivia, tripudia, spectacula, aucupia, venationes, ludos; omnia, quę vel oculos blandè oblectant; vel aures suaviter demulcent; vel nares odore recreant; vel palato sapore blandiuntur; vel tactum mol-

(a) *Job. 1. 21.*

liculè afficiunt. Nunquam amplius posse oblectare oculos aliquo lumine, solis, lunæ, stellarum, lampadis, cerei, facis. Mori est, pati extremas undique in corpore, & animo angustias: tunc enim supini sunt vultus; oculi patentes, immobiles, & extincti; contractæ nares; os lividis dentibus hians, longum, difficilem, raucum, & graviolentem reciprocans halitum; arescunt fauces; stupet omnis sensus; qui superat in facie color, diffluit; omnis venustas in ore evanescit; erumpit ex omnibus poris frigidus sudor, abit è genis rubor, succedit pallor; paulò post rigor, tum fætor, deinde rancor; tandem omnium, qui intuentur, horror. Non fit minor in adstantium affectibus mutatio; fluunt lachrymæ, personant suspiria, audiuntur ejulatus, editur planctus, excipiuntur novissima verba; conclamatur, quamdiu spirat, fovetur moriens: mortuus, statim nudatur, deseritur à propinquis; & qui prius in illis erat amor, desinit in abominationem. Mori, est in lubrica arena cum formidando illo hoste, cum potestatibus tenebrarum, cum mundi Principe, cum leone rugienti decertare, congregi, luctari pro sempiterna salute animæ; ut huic æternum benè, vel æternum malè sit: Et quidem pugnabis toto corpore infirmus, omnibus artubus debilis, gravissima calamitatum mole circumvallatus, letali sudore perfusus, mor-

tise.

tiferò morbò oppressus ; & solus : (a) *Quoniam non est tunc, qui adjuvet, aut adjuvare possit : & pugnabis cum hoste invisibili, cum hoste vaferrimo, cui mille nocendi artes ; cum hoste ferocissimo, qui tunc insurget in te, (b) cum ira magna, furore insatiabili, & horrifico, sciens quod modicum ubi residuum, tempus habeat. Tunc omnia ossa, artus, nervi, arteriæ, articuli, singulæque totius corporis membra si possent humanâ voce resonare ; non aliud clamarent, quàm illud Susannæ : (c) Angustia sunt mihi undique.* Mori, est corpore rigido, & frigido jacere in stramine, involvi abjectâ sindone, includi angustò loculò ; efferri per vicos, & compita sarcophagò ; ad templum, pone comitantibus, & lamentantibus amicis, & vicinis ; indè deduci ad cœmeterium, ex cœmeterio ad sepulchrum, passis funibus demitti in cæcum telluris antrum, obtegi terrâ, lapidibus, ac defunctorum ossibus ; tum fætere, tabere, consumi, rodi à vermibus, putrescere, ac tandem in pulverem reverti. Quid denique est mori ? Mori est, animam migrare ad alteram vitam, in alium orbem, in domum æternitatis, in Regionem incognitam ; ubi terræ opes, nullius sunt valoris, honores, nullius pretii, scientiæ, nullius æstimationis : ubi omnia, quæ sunt

B 7

mun-

(a) *Psal. 41. 14.*(b) *Apoc. 12. 12.*

(c)

Dan. 13. 22.

mundi, quia momentanea, nullius sunt momenti. Est animam sisti coram inevitabili æquissimi judicis tribunali, illic accusari, judicari; ac tandem æternùm, vel in cælo gloriâ coronari, vel in orco pœnâ cruciari. Ecce Iliadem mirabilium, quæ complectitur una illa vocula, Mors, binæ illæ syllabæ, Mori? Jam forsitan quæres, quod Discipuli olim à Christo: (a) *Dic nobis, quando hæc erunt, & quod signum adventûs mortis, & consummationis vitæ?* Respondeo cum Christo: (b) *Vigilate, nescitis diem, neque horam.* Fors illa omnia à me prædicta, à te prælecta evenient tibi sequenti horâ, fors vesperi, vel certè cras, vel hoc mense, aut anno: quidquid fuerit, illud certum est, quod aliquando, nec illud incertum quod brevi, quia (c) *Tempus breve est.*

P R A X I S.

Ne Mors, quàm certò expectas, tibi eveniat inexpectata, ad illam tua omnia dispone, animùmque totum compone. Quotidie tibi ipse, quasi morienti prælege preces illas usitatas Ecclesiæ, quæ recitari solent ad spondam lecti, dum quis moritur, videlicet: *Proficiscere anima Christiana de hoc mundo, &c.* Itémque Litanias omnium Sanctorum, ac B. Virginis, ardeâtque ad latus ce-

reus

(a) *Matth. 24. 3.* (b) *Matth. 25. 12.* (c)
1. Corinth. 7. 29.

teus benedictus. B. Albericus, qui se, suos-
 que omnes ex asse B. Virgini mancipârat,
 morti jam proximus, post accepta morien-
 tium Sacramenta, Litanias dicere aggressus,
 cum collecto ad extremum spiritu tenerri-
 mè diceret: (a) *Sancta Maria ora pro nobis*;
 facies ejus (inquit Auctor vitæ) cœpit quasi
 Divinâ luce perfusâ, intermicantes effun-
 dere radios; & mox velut in somnum levi-
 ter solutus, animam efflavit Sanctissimam,
 posteaquam suis, quos Mariæ omnes addi-
 xerat, dixisset: O si vidissetis cælestem il-
 lam gloriam, quàm omnibus vobis jam pa-
 ratam aspexi! O quàm sanctè Litanias!
 quàmque non è frigida consuetudine dice-
 res, si post illas recitatas, mox te moritu-
 rum tibi persuaderes! Colebat Antiquitas
 Deos Limentinos, quibus cura liminis in
 domo erat commissa: tibi Limentini sint
 sancti, quos in æternitatis limine, ut benè
 in domum Æternitatis inducant,
 in Litaniiis oras.

(a) *Apud Bollandum 26. Januarii. S. &*

CAPUT V.

*Homo vetus , reddit animum ex
deformi pulchrum inspiciendo se-
pulchrum.*

(a) **M**aria stabat ad monumentum , plorans.
Quid mulier facis ad monumentum?
quid quæris in sepulchro? Quæro, quem ami-
si, dilectum. Sed ille jam abiit, evasit, eru-
pit: abiit è vita, evasit è mundo, erupit
è tumulo. Quid vitæ Auctorem quæris in-
ter mortuos? Quia nusquam, dum perdi-
tus est, vel certiùs quæritur, vel citiùs in-
venitur Auctor vitæ, quàm in loco mortis.
Si mortem contempleris, morietur in te
mundus, nascetur Christus. Sepulchrum,
natale est solum omnium virtutum. Cœme-
terium est Christianæ Philosophiæ gymna-
sium. Urna illa feralis, schola est, in qua
uti docentur omnes virtutes, ita & dedo-
centur omnia vitia. Descende in hanc are-
nam, prodibis indè non indecoro pulvere
sordidus, dum intelliges te è pulvere con-
flatum, in pulverem brevì reversurum.
Imitare hanc mulierem, ne sis effæminatè
mulierosus, ut evadas vir. *Maria stabat ad
monumentum.* Tu, qui tam pertinaciter ste-
tisti in via peccatorum, sta cum Maria ad
monumentum. Brevi jacebis in monumen-

to;

(a) Joan. 20. 11.

to: ſta prius ad monumentum, ut illic ſuis momentis ponderes ultimum, à quo æternitas pendet, momentum. Sta ad monumentum, dum vita agit at pedes: ſta, antequam morte cadas: ſta, dum tempus fugit; dum curris ad metam, dum properas ad domum Æternitatis. Doctior evades, ſtando ad monumentum cadaveris; quàm frequentando lyceum Ariſtotelis: utilius tibi erit ſtare ad monumentum, quàm ſtudere in muſæo, ſedere in cauponia, ambulare per forum, venari per ſilvas, ſtertere in lecto, quiritari in curia. Hoc enim loco, nullus eſt vitiis locus. Sta ad monumentum, in quo jacebis, ſine voce mutus; ſine auditu, ſurdus; ſine viſu, cæcus; ſine motu, rigidus; ſine calore, frigidus; ſine ſenſu, ſtupidus; ſine vita, mortuus. Sta ad monumentum, in quo putebis, fætebis, contabefceſ, computreſceſ: in quo pure, & ſanie diſflueſ, à vermibus corroderiſ, & tandem in cinereſ converteriſ. Stanti ad tumulum, cadent tibi de capite, quibus coronatus eſ, roſæ; diſfluet è manibus, quam tenes, teſtudo, & cythara; quieſcent agiles, quibus ſolum pulſas, pedes; conticeſcet arguta, quâ epithalamia conciniſ, lingua; claudes vagos, quibus vana intueriſ, oculos. Ad tumulum confundetur Superbia; ſubmittet ſe Arrogantia; obmuteſcet Jaſtantia, pallebit Audacia; frigebit luxuria.

ria. Contemplatio sepulchri, vitiorum omnium erit sepulchrum. Stans ad sepulchrum, hæc Jobi verba menti imprime : (a) *Dies mei abbreviabuntur ; & solum mihi superest sepulchrum.* Post exactam olim infantiam, Pueritiam, Adolefcentiam, Juventutem, Senectutem, & omnes ætatis partes ; post tot labores, curas, sollicitudines, conatus, studia, contentiones ; post tot gaudia, convivias, tripudia, spectacula, certamina, victorias, triumphos ; post sanitatem, morbos, ultimum halitum, postremum momentum, mortem, denique, post omnia, unum superest omnibus. Quid illud ? Respondeat, cujus responsum est velut effatum : *Solum mihi superest sepulchrum.* Ecce hic tuum, ô Rex, palatium ! tua ô Princeps, Basilica ! tua, ô Consul, curia ; tuum Causidice, forum ; tuum, Advocate, museum ; tuum, Philosophe, Lyceum ; tua Magister, schola ; tuus, ô miles, campus ! tua, Orator, rostra ; tuum, Concionator, pulpitum ; tuum, Cænobita, claustrum ; tuum, Sacerdotes, Templum ; tua denique, ô homo, domus ! post obitos agros, vicus, oppida, provincias, regiones ; post lustrata omnia terrarum loca, unus tibi superest locus : quis ille ? locus, tumulus, angusta trium ulnarum caverna ; angustior quatuor palmorum urna. Postquam vixisti
 diu

(a) *Job. 17. 1.*

diu super terram; unum superest, ut jaceas sub terra. Et hæc omnia tibi brevè evenient. Audi enim Job: (a) *De utero translatus ad tumulum.* Cuicumque contigit concipi in utero; ei necesse & jacere aliquando in tumulo: *De utero ad tumulum*; hoc est, de angustiis, ad angustias; de tenebris, ad tenebras; de carcere, ad carcerem. Totum verò quod intercedit inter uterum, & tumulum, vitæ spatium, quantum est? Vix tantum, quantum est in loco punctum; in tempore momentum; in re minima, quid minimum? host est, propè nihilum. Et in hoc puncto loci, & momento temporis, quid agimus? quid non agimus? qualia agitamus? Inter omnia porrò quæ agis, ne actum agas, hoc est, frustrà vivas: Sta sæpè ad monumentum; & cogita, post omnia quæ egimus, diximus, cogitavimus, hoc erit postremum, cadere in sepulchrum. Hic est nostræ fabulæ ultimus actus; nostræ Scenæ Epilogus; nostri operis colophon; omnium dictorum epiphonema; omnium gestorum clausula; omnis consummationis finis. Hæc cogita; & pervenies in vitæ fine, ad ultimum tuum finem.

P R A X I S.

Quodlibet horæ sonantis præludium, sic tibi, quasi ad pugnam ineundam, classicum, & adhortatio ad vitæ novæ exordium.

Quâ.

(a) *Job. 10. 19.*

Qualibet horâ , infonet auribus tuis ; illa Spiritûs Sancti tuba : (a) *Hora est , jam nos de somno surgere.* (b) *Surge ergo , qui dormis ?* Dic tibi ipsi , quod familiare S. Theresiæ : jam sum unâ horâ vicinior morti , sepulchro , æternitati. Si horam , quæ sequitur , impenderis cum animi quæstu , cum magno meritorum cumulo , quantô exultabis gaudiô ? Si daretur æternitatis vel in cælo , vel in orco incolæ frui unâ nostri temporis horâ : quomodo illam infumeret ? iste , ut augeret gloriam ; hic , ut evaderet pœnam ? Non est in hora momentum , quod non sit infiniti momenti : quia quolibet momento potes operari æternum gloriæ pondus. Et hoc non ponderas ?

CAPUT VI.

Novus homo , nova videt , audit , intelligit ; dum sepulchra inspicit.

UT veluti homo novus , nova omnia facias ; necesse est , nova videas , audias , intelligas. Hoc , quod est necessarium , nancisceris , si non modò stes ad monumentum foris , & aspicias , sed inspicias. Cùm enim dixisset Joannes de Maria : (c) *Stabat ad monu-*

(a) *Rom. 12. 11.* (b) *Ephes. 9. 14.* (c) *Joan. 29. 11.*

numentum foris, sequitur ; *inclinavit se*, & *prospexit in monumentum*. Qui ergò stetisti ad monumentum ; inclina te, prospice in monumentum. Tu ergò Rex, descende de tuo folio ; Princeps, de throno ; Judex, de tribunali ; Senator, de subselliis ; tu superbe, descende de tuo fastigio ; & inclina te, ut declines à malo. Ad quid ? inclina te ad terram, ad ultimam tuam domum, ad monumentum ; & prospice, ut tibi prospicias, in monumentum ; & erit tibi firmissimum, quò te propugnes, munimentum. Si in illud prospicias : prò qualia videbis, audies, intelliges ! Quid ibi videbis, nisi capulum è quatuor asseribus compactum ? in eo sepulchralem sindonem, sub ea putidum cadaver, in eo osseum monstrum, horrificum spectrum ? in capite, squammosos serpentes ; super oculos, ventrosos bufones ; in ventre, teretes lumbricos : per omnia membra, rodentium vermium fædum examen. O spectaculum, quod intueri, mors est propè intuentis ! Quid illic olfacies ? Quid ? quod nullius possent excipere nares, sine vitæ propè dispendio, sine mortis periculo : incredibilem fætorum, intolerabilem odorem, inexplicabilem mephitim ; quæ si latè exhalando sese explicaret, totum vicinum aërem pestilentissimâ lue inquinaret. Quid illic audies ? profectò : quàm fuisti mirabilium spectator, tam eris terribilium auditor.

tor. Non mihi consilium est eorum, qui perennibus addicti sunt pœnis, lugubres nœnias, lessus, elegias, epicedia recensere; totum hunc aërem clamorosis ululatus, implerent: imò omnes colles, valles, antra, specus, agri, saltus, tesqua, maria, loca omnia inaccessa, & recondita, denique tota hæc rerum universitas, lamentabilibus eorum questibus horrendum personarent. Age! sta ad monumentum hominis, quem hominum omnium censes fuisse felicissimum. Aperi tumulum, admove aures, & quid dicat, diligenter attende? Non percipies alia verba, quàm digito DEI expressa in libro Sapientiæ: (a) *Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: ambulavimus vias difficiles, &c. Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jaëtantia? Transierunt omnia illa tanquam umbra.* Si aliud accedas sepulchrum; ut illam, quæ illic later, umbram audias loquentem, hæc ab illa excipies verba: (b) *Dies mei transierunt.* O dies, quàm multi numero! quàm æstimabiles pretio! quàm celeres tempore: in iëtu oculi transierunt! Tot dies trivi in infantia, futiliter, tot dies consumpsi in pueritia, inutiliter, tot dies expendi in adolescentia, negligenter; tot dies exegi in juventute, perniciosè; tot dies recensui per omnem ætatem: ubi dies illi? *Transierunt.* Ubi dies illi geniales, quos

(a) Sap. 5. 7. (b) Job. 17. 11.

quos lætus, & alacer traduxi in conviviis, helluando; in nuptiis, tripudiando; in sphæristeriis, ludendo; in theatris, spectando; in foro, otiando; ubique peccando? *Transferunt.* Transferunt dies salutis, dies meriti, dies Jubilæi, dies placandi DEI, promerendi cæli, agenda pœnitentiæ, augenda gratiæ, obtinenda gloriæ? *Transferunt*: sed quomodo? Transferunt vacui, sine merito: steriles, sine fructu: inanes, sine lucro. Si alterius orationem è manibus, non pigeat excipere auribus: hæc tibi attendenti occinet. Sta viator, antequam jaces cadaver? Nusquam tibi opportunius fui locutus, quàm è loculo? nec utilius monui, quàm è monumento? Crede mihi jam umbræ, omnia bona, præter summum Bonum, umbra sunt: & velut umbra prætereunt. Tum primum cognovi: quod omne, quod in mundo, est mundi, non sit nisi fumus, dum jacui funus. Sum, quod eris: fui, quod es. Si sapias, hinc vive DEO, morere mundo: & memento, quia hæc, quæ æstimamus omnia, non esse nisi somnia, credes in ultimo vitæ momento. Hæc, & id genus, alia, ex alterius mundi incolis excipies, quibus sapias, pronuntiata. Sed quid illic intelliges? quid disces? Disces contemnere tui ipsius contemptum, despiciere despiciabilia mundi: quæ nulli sunt bona, nisi malis. Intelliges, nihil in hoc rerum
sta-

statu esse stabile : nihil constans , nisi in-
 constantia : nihil non sub Luna fragile : ni-
 hil in hac vita esse miserius , ipsâ vitâ : va-
 num esse , quidquid non est Deus , vel ex
 Deo , vel ob Deum ? Denique intelliges
 omnia in hoc mundo esse futilia : in altero
 admirabilia. Hæc sunt , quæ in tumulis
 conspicias , è tumulis audies , per tumulos
 intelliges. Prostrans ad hæc defunctorum
 receptacula tenebricosa , abjicies opera te-
 nebrarum. Evades ex veteri , homo no-
 vus , videndo , audiendo , intelligendo è
 manibus tot nova. Ita contigit Sylvestro
 Auximano , qui cùm otio subsisteret ad se-
 pulchrum cujusdam nobilis , juxta ac divi-
 tis adolescentis : fixit illic paulisper gradum ,
 & cogitabundus aliquamdiu hæsit : ac tan-
 dem alto ex imo pectore , educto gemitu ,
 sibi ipse dicebat : *En ego sum , quod hic fuit :*
& brevi ero , quod hic est. Plus illi profuit
 hic tam succinctus Laconismus , quàm qui-
 vis potuisset verbosissimus Syllogismus :
 Nam repentiè didicit omnia , quæ sunt in
 mundo , iis , quæ sunt supra mundum , post-
 habere : jussitque sine mora , mundum res
 suas habere : & ut esset suus , deseruit sua :
 egressus quippè cœmeterium , ingressus est
 Asceterium. Tanti refert , ut Christiani ho-
 minis officio perfungaris , consulere vitâ de-
 functos.

P R A X I S.

Cùm multùm referat, imò plurimùm conferat ad fuscipiendum in illa ineluctabilī mortis lucta, è cælo patrociniū, multos è cælitibus habere patronos, ut illos in ultima tua necessitate habeas tibi propitios : consulo, cùm incerta tibi sit certissimæ mortis dies : ut illos Sanctos singulari cultu prosequaris, qui in Ecclesia factis, aut Martyrologio, ut vocant, coluntur illo die, quā tibi erit postremus. Dies unus certò tibi erit aliquando novissimus : quis ille, tibi est incognitus. Illis ergò tuum sæpè offeres obsequium, quos Ecclesia illo die collet, quò tibi ex hac vita erit migrandum. Vel certè si id minus arrideat, aliud suggero. Confice syllabum omnium tuorum, quos in mensuris suffragiis sortitus es, præsidum : illorūque Litanias indies ad illum finem, ut tibi in novissima hora patrocinentur, recita : & tibi morienti jube à Sacerdote recitari. Quas non è cælo experieris suppetias : ubi tot habebis, qui in lubrica illa arena succurrant, cælitum copias ? Cùm B. Cherubinus, ex D. Franciscī Familia, piissimus Asceta ageret animam : (a) occurrerunt ei sexaginta sex millia Animarum, quas ipse suis concionibus, cælo inferuerat. Non poterat illi deesse auxilium : cui patrocinebantur tot cohortes auxiliariæ.

C

CA-

(a) *Minorum Chronico parte 3.*

CAPUT VII.

*Mors multis est invisâ ; quia non
paucis improvisâ.*

INter omnia, quæ mortalibus in hac vita solent evenire mala : nulla sunt, quæ vel acriùs pungunt , vel graviùs affligunt, vel acerbìus cruciant , quàm quæ repentè , subito , improvisò contingunt. Si urbs aliqua repentè , & inexpectatò ab hoste invaditur ; proh quanta est confusio , quæ clades , quæ funera ! communi omnium voce mox conclamatur ad arma ; *Arma viri , rapite arma viri , hostis habet muros !* Curritur sine ordine per vicos, & compita ; non sunt arma ad manum , itaque passim obvii ab hoste contrucidantur : ardent testæ , profanantur delubra , expilantur domus ; urbs tota militi est præda. Undè tanta illius civitatis clamitas ? undè incendia , rapinæ , compilationes , strages , cædes ? Quia repentè hostis supervenit. E terra vela demus in mare. Si post diuturnam oceani pacati malatiam , aëris quietem , ventorum justitium , repentè tetro nubium globo inhorrescat cælum. Si subito undique venti :

(a) *Incubère mari, totùmque à sedibus imis,
Una Eurúsque, Notúsque ruunt, crebérque
procellis*

Africus, & vastos volvunt ad sidera fluctus.

(a) *Virg. Aneid. 84.*

Inse-

Insequitur clamorque virum, stridorque rudentum :

*Franguntur remi, tum proa avertit, & undas,
Dat latus, insequitur cumulo, præruptus aquæ
mons :*

Et tandem oppressa fluctibus navis, petit ima fundi. Unde illa, & navis & nautarum, & vectorum ruina? Quia repente, & improvise, illis fæda incubuit tempestas. Nihil periculosius peregrino; quàm si ex insidiis, & latebris repente exiliat latro, vel grassator, eumque impetat. Nihil luctuosius homini opulento; quàm si repente ex summo felicitatis fastigio, velut turbine quodam dejiciatur ad extremas calamitates. Unde & ipse Deus; cum propter enormia, quæ commiserunt flagitia, malis extrema minatur mala; omnia repentina sunt, quæ minatur. Sic enim detonat ore Jeremiæ: (a) *Repente veniet Vastator super vos.* Ore Isaïæ: (b) *Repente veniet in te miseria, quam nescis.* Ore Pauli: (c) *Cum dixerint pax; tunc repentinus veniet interitus.* Unde rectè Plutarchus: (d) *Subita, & improvisa, facile de statu rationis dejiciunt.* Hæc si vera sint de strage civitatis, de naufragio navis, de jactura bonorum gravissima esse, quia sunt repentina; quid dicam de eo, quod est terribilissimum omnium terribilissimum, de morte, inquam?

C 2

si

(a) *Ferem. 6.* (b) *Isaïæ. 47.* (c) *Thef. 5.* (d) *De Ira cohib.*

si illa sit repentina, quid hominī contingere potest funestius? Mortem, tanquam malorum ultimum, omnes vulgò exhorrescunt, licet tardè prævisa, expectata veniat; quid erit, si illud, quod malorum est extremum, veniat non expectatè, sed improvisò? quàm hoc sit formidolosum hominī etiam innocentissimo, liquet ex Job, his ejus verbis:

(a) *Si repente interroget, quis respondebit ei?* Illa, de qua hic facit mentionem Job, interrogatio; est raptus quidam hominis ante DEI tribunal, judicialis quæstio, & examinatio, inopinata mors. In judicio autem non respondere, tacitam commissi criminis innuit confessionem: Nam si quis in judicio interrogatus, & postulatus tacet; lis ei æstimatur ut victo. *Si ergò repente interroget, quis respondebit ei?* Quis est tam innocens criminis, tam purus sceleris, tam integer vitæ, tam vacuus culpâ, tam remotus ab omni suspicione delicti, qui ei possit respondere, seque ab objectis purgare criminibus? profectò, si DEUS sic repente interroget, homo obmutescet; si obmutescat, jam se accusat; ne dicam, condemnat. Quando quis morbo corripitur, & mortem non subito irruentem, sed pededentim adrepentem prævidet, eam certò expectat: itaque ad eam, eo quo par est modo, sese componit; cum otio, & maturè secum præmeditatur, quemadmodum

re-

(a) *Job. 9. 12.*

respondeat Judici interroganti : conscientiam expiat ; sacro se viatico præmunit, sacramenta omnia suscipit ; iniquè possessa restituit ; inimicis injurias remittit ; testamentum condit ; heroicis heroicarum virtutum actus elicit ; eleemosynas distribuit ; & totum se, suaque omnia DEO committit ; atque ita paratus, securus, munitus, non tantum mortem adventantem non formidat ; sed tardantem invitat. Quamobrem, si Judex illum interroget de commissis criminibus, facile respondebit : Fateor, commisi, inquiet, poenitenda, sed eorum me poenituit ; aliena sustuli, sed & ablata reddidi ; intuli injurias, sed & contuli eleemosynas : si te graviter offendi, offensum piis operibus te mihi propitiavi. Quapropter poenitentia factorum, respondendi ut facultatem, sic præbet & facilitatem. At verò, si repente interroget de Naturæ, & Gratiæ dotibus, tam munificè tibi impensis, de beneficiis propè innumeris in te congestis ; de tot bonis ad bona opera instinctibus ; de occasionibus merendi à te neglectis ; de sollicitudine in negotio salutis ; de ejus præceptis à te violatis, de monitis non auditis : si, inquam, de rebus plurimis, maximis, difficillimis subito, nihil minus expectantem interroget, DEUS immortalis ! qui illi respondebit ? Claudetur tibi os, filebit lingua, obstupescet mens, trepidabunt artus,

contremiscent membra, exhorrescet animus, obrigescet spiritus; & tuô silentiô, priusquam Judex suâ sententiâ, te condemnabis. Nihil igitur potest homini in hac vita evenire formidabilius, aut tristius, quàm repentè spiritum intercludi; repente ex hoc mundo abripi in domum æternitatis; repentè cogi ad reddendam rationem villicationis; repentè citari ad tribunal æquissimi Judicis. Tunc repentè mala omnia simul, & semel totâ mole in miserum incumbunt; tunc personare infausta illa Chriisaorii verba: Inducias usque mane; quid hoc est? novissima hora est? necdum conscientiam tot contaminatam flagitiis expiavi; necdum rebus meis disposui; non solvi debita; non restitui iniquè ablata; non condidi testamentum; non sumpsi sacrum viaticum: hinc clamor, ejulatus, desperatio, confusio in familia, formido in conscientia, ubique angustia. Ex his fit manifestum; sic nos debere vitam instituire, ut parati simus quovis tempore, mortem oppetere. Sic vitam instituit, quisquis se posse quotidie mori cogitat, & quasi quovis die moriturus se præparat:

Nam prævisa minus lædere tela solent. Et bene Seneca; (a) *Aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* Refert ad salutem, diem mortis nobis esse ignotum. Reddit rationem

(a) *Consol. ad Marc. c. 9.*

nem D. Gregorius: (a) *Latet ultimus dies ut observentur omnes dies.*

PRAXIS.

Ut bene obeas ultimum diem; expende aliquot dies, feriò, & pensiculatè tecum considerando, quid vulgò fieri soleat, vel quid tu ipse fecisse te optares, novissimo die, & fac modò, quod tunc fieri solet. Tunc voles condere testamentum, fac modò, discutere latebras conscientiæ, & totius anteaactæ vitæ errata in memoriam revocare, ut illa Sacerdoti patefacias, fac modò: ignoscere inimicis tuis, deponere odia, oblivisci injuriarum, inire cum adversariis pacem, hæc jam sanus peragas: tunc singulari pietate Christum, ritu viatici suscipies; jam nunc dum accumbes sacræ mensæ, semper eodem virtutum apparatu, illuc accede, eoque desiderio, ac si statim à sacro illo epulo esses mortem appetiturus. Hæc omnia si modò exequeris, dum es incolumis sine ægitudine; mors tibi nunquam obveniet improvisa: illam enim expectas, dum ad illam ita te præparas; si expectas, nunquam tibi erit inexpectata, sed potius veniet à te expetita. Ut sis igitur in morte securus; sepone prius omnes, quæ cuivis in morte familiares sunt, curas: (b) *Nam serò parantur remedia, cùm mortis imminet pericula.*

C 4

CA.

(a) *De discip. Christ.* (b) *Gregor. supra.*

CAPUT VIII.

Summi momenti summum momentum.

QUando venit summa dies, & illius diei summum momentum; tunc quæ ab eo sequuntur, summa sunt omnia. Quia post illud temporis punctum, sequitur interminata infinitæ Æternitatis linea. Itaque ut intellectus summum illud momentum suis momentis trutinet; illius momentum fusiùs explanabo. Propter hominis, quò vivet, ultimum momentum, nihil non egit æternus Pater: nihil non pertulit æternus Filius; nihil non contulit Spiritus Sanctus. Propter illud momentum, Pater è cælo misit Filium in terras: propter illud, Filius DEI, Infans natus est in stabulo, jacuit in præsepio, vagiit in fæno. Quid quid deindè per triginta tres annos à primo momento, quò cœpit spirare in Matris utero, usque ad ultimum, quò expiravit in Crucis patibulo, vel egit, vel dixit, vel pertulit, vel cogitavit; fuit propter ultimum hominis momentum. Ideò sunt quatuor Evangelia, ut inde hauriremus documentum, feliciter terminandi ultimum momentum. Ideo sunt septem Sacramenta, totidem Spiritus sancti Charismata; ideo decem DEI, quinque Ecclesiæ præcepta, tria Religionis

vota, ideò tot ubique terrarum habitæ conciones, tot conscripta librorum volumina, tot excogitata salutis præsidia. Cur tot Anachoretæ in solitudine, in cavernis terræ, in ferarum spelæis, in summa vitæ asperitate, ætatem omnem exegerunt? Cur Laurentius in candenti torretur cratitula? Cur Sebastianus toto corpore excipit telorum silvam? Cur tot alii invicti Christi pugiles in equuleo distenti sunt? alii verò (a) *Indubria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres? lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt?* cur alii, *circuierunt in melotis, in pellibus caprinis agentes, angustiati; afflicti?* propter ultimum vitæ suæ momentum. Ideò sunt tot Religiosum virorum Asceteria, tot Monachorum cænobia, tot Virginum claustra, tot Sacerdotum Tempa. Cur tot juvenes, & puellæ in flore ætatis spreto mundo, & omnibus mundi deliciis, reliquerunt domum, & fratres, & sorores, & Patrem & Matrem? nonnè fuit, ut vitam æternam possiderent? (b) Ergo propter ultimum momentum: quia æternæ vitæ possessio, non dependet à sola vita; sed à vitæ momento ultimo. Hinc jam in confesso est, quanti sit momenti, ultimum vitæ momentum: quandoquidem omnia, quæ prohibentur mala, quæ jubentur bona; quæ ve-

C 5

tan-

(a) *Hebr. 11. 35.* (b) *Mat. 19. 29.*

tantur vitia, quæ imperantur virtutes; quæ declinantur pericula, quæ audiuntur pia consilia; quæcunque ab Apostolis, ac deinde viris Apostolicis sunt acta, dicta, scripta, cogitata, tolerata; quæcunque à Deo in cælo, vel in terra sunt condita; omnia, singula, universa, sunt propter ultimum hominis momentum. Hujus rei veritas est testatissima, ideóque nec indiget testimoniis. Nunquid omnia sunt propter nos homines, & propter nostram salutem? hoc est, ut homo evadat æternam mortem, acquirat æternam vitam? vita hæc, & mors, adeóque salus hominis dependent ab ultimo momento; si enim ultimo illo momento fueris particeps Divinæ Gratia, es hæres æternæ Gloria; si reus lethalis culpæ, es hæres perennis pœnæ. Hinc jam consequitur, non posse, nec novem Angelorum Choros, nec omnes Cælites, nedum homines; licet forent singuli sapientiâ Salomones, exertis omnibus ingenii, industriæ, & intellectûs viribus, vel secum concipere, vel nobis exprimere, quanti sit momenti, bonum, vel malum esse hominis ultimum momentum; sive quanti sit ponderis, bene, vel male mori. Res hæc est exploratissima: quia cum intellectus etiam Angelicus certis sit circumscriptus limitibus, fieri nequit, ut concipiat infinita bona, & mala, quæ ex bona, vel mala morte consequuntur. Quæ

cùm ita fiat , deberetne per omne totius vitæ nostræ curriculum, fluere ullum momentum, quò non simus cum cura anxii, & cum timore pavidi, & cum circumspetione solliciti pro ultimo vitæ momento ; ut illud nobis sit finis omnis mali, principium omnis boni ? Sæpè, sed & maturè tecum animo volve ; qualia videbis, audies, intelliges, optabis soluto jam vinculo arctissimo corpus inter & animam, post novissimum momentum, post ultimum habitum, post extremum emissum spiritum ; omnia, quæ tunc occurrent in altero illo mundo, erunt tibi nova, peregrina, inaudita, supra omnem fidem incredibilia, supra omnem eloquentiam inexplicabilia, supra omnem intelligentiam incomprehensibilia. Nunc igitur serio, ne fors postea nimis serò, cave, ne horæ novissimæ momento novissimo, occupet te mors peccato lethifero obnoxium. Ne tibi contingat, quod impio illi Dynastæ Balthazari. Quantum subito invasit stupor, pavor, horror Balthazarem ; cùm in illo sumptuosissimo convivio legeret sibi imminere fatalem horam ! ubi minus expectandum est lethum ; quàm in convivio, ubi omnia læta ? Et scitis, quale fuerit convivium ? Audite ejus apparatus ex Danielis historia. (a) *Balthazar*

C 6

zar

(a) *Dan. 5. 1.*

zar Rex fecit grande convivium Optimatibus suis mille; & unusquisque secundum suam bibe-
bat ætatem. Præcepit ergo jam temulentus,
ut afferentur vasa aurea, & argentea, quæ
assportaverat Nabuchodonosor pater ejus de
Templo, quod fuit in Jerusalem, ut biberet ex
eis Rex, & Optimates ejus, uxoresque ejus, &
concubinæ. Itaque jam omnes in omne ge-
nus hilaritatis sese effundebant: edebant da-
psiliter, bibebant liberaliter, gestiebant hi-
lariter; sonabant cytharæ, & tibiæ, & bucci-
næ; circumstrepebant omnia, jocis, risibus,
cachinnis, tripudiis. O inexpectata rerum
omnium conversio! sequitur in eadem histo-
ria Danielis. (a) In eadem hora apparuerunt
digiti, quasi manus hominis scribentis contra
candelabrum in superficie parietis aulae Regiæ:
& Rex aspiciebat articulos manus scribentis.
Tunc facies Regis commutata est, & cogita-
tiones ejus conturbabant eum, & compages re-
rum ejus solvebantur, & genua ejus ad invicem
collidebantur. Expende illas voculas: In ea-
dem hora, quâ nunquam per omnes vitæ ho-
ras fuerat lætior, jucundior, securior; & ut
sibi videbatur, felicior. In eadem hora, quâ
inter uxores, & concubinas, & optimates, o-
mnibus, quas optare poterat, circumfluebat
delitiis. In eadem hora, quâ fors Imperii
sui fines propagare, victorias, & manubias

&c

(a) v. 5.

& trophæa, & triumphos meditabatur. *In eadem hora* intelligit sibi migrandum ex hac vita. Cave ne in eadem hora, quâ indulges genio, & studes crapulæ; quâ vivis Bacchanalia, quâ agis Saturnalia; ne in eadem hora, quâ vertes in orbem pedes tripudiando; quâ tenebis cytharam, & tympanum; ne in eadem hora, quâ contaminatus fueris noxâ lethali, invadat te lethum: ne eâdem horâ moriatur corpus, quâ mortua est anima. Hoc si contingat, eâdem horâ in puncto ad inferna descendes.

P R A X I S.

Hæc pauca quotidie, vel manè dum è strato confurgis, vel vesperi cùm decumbis, tecum considera. Tot ab Adamo huc usque fuere olim funera; totidem brevi erunt, quot jam in vivis censentur capita: tu inter omnes unus es ex omnibus. De quolibet jam defuncto, unum hoc dici potest: Fuit; de nobis, Sumus, de singulis, Erimus: Fuisse, nihil est; esse, momentum est; Fore, æternum est. Semper enim vel in pœna inter dæmones; vel in gloria inter Angelos, immortales erimus, ubi mortales semel esse desierimus. Unde inter Futurum esse, & fuisse, medium est punctum, & momentum: punctum loci; momentum tem-

poris : nihil minus est in loco , quàm punctum ; nihil minus in tempore , quàm momentum. Sic ergò vive in puncto loci , ut aliquando potiaris Regno cæli : sic impende momentum temporis , ut evadas æternitatem supplicii , acquiras æternitatem gaudii.

F I N I S
D E M O R T E .

PROOEMIUM DE EXTREMO JUDICIO.

Nihil est ad salutem homini utilius communi omnium Sapientum judiciò, quàm crebrò sibi proponere extremum DEI in justos & improbos Judicium. Quantus ex tam uberi argumento sperari & possit, & verò debeat fructus, paucis verbis innuit S. Augustinus. (a) Nihil est utilius populis, quàm loqui de temporibus futuris. Imò S. Chrysostomus adeò hoc argumentum vult inculcari, ut dicat: Singulis diebus, & horis oportet ante oculos nostros proponere DEI Judicium. Consentit cum illo D. Gregorius: (b) Præsentis temporis ita agenda est lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis Judicii recedat à memoria. Augustinus vult nos loqui, & cogitare de Judicio DEI, sæpe; Chrysostomus, singulis diebus, & horis; Gregorius, semper. Ubi tanta est tantorum virorum, qui hoc argumentum commendant, auctoritas, quæ inde non speranda utilitas? Sed si non satis permoveat humana, accedat & divina auctoritas. Christus cælo jam insertus, volebat totum innovari mundum, ubique gentium, ubique terrarum promulgari Evangelicam doctrinam, destrui idola, everti inanium deorum aras, confringi illorum simulacra, refutari vanam Philosophorum doctrinam, adduci gentiles omnes ad no-

vam,

(a) Epist. ad Exstim. Hom. 4. in Gen. (b)
Hom. 32.

vam, & peregrinam religionem, moveri omnes ut humilitatem, castitatem, paupertatem reje-ctis opibus, honoribus, gloriâ, amplecterentur: sit omnes accurrerent meritori sub signo Crucis, quod Judæis erat scandalum, Gentibus stultitia, omnibus maledictum. Res magnæ. Quis perficiet? Pusillus grex, 12. piscatores. Rectè. Sed quomodo ea mundo persuadebunt? Quid dicent coram oratoribus, Philosophis, Judicibus, Regibus, Tyrannis? Quibus argumentis confundent eorum sapientiam? Quibus rationibus confirmabunt suam, quam prædicant religionem? Quibus stimulis excitabunt eorum socordiam? Quibus facibus inflammabunt ignaviam? Quibus præsiidiis flectent contumaciam? Extollent illis Virtutis pulchritudinem? Sed virtus illis nec de facie nota est: Proponent vitiorum turpitudinem? Sed nîl est ulli turpe, quod omnibus est commune: quid quid est illicitum, apud illos est publicum. Forsan allicientur cæli gloriâ? Inò dicent, cælum cæli Domino. Horrebunt fors proposita Inferorum supplicia? Sed ne quidem an Inferi sint, sciunt: & si sciunt, contem- nunt. Tu ergo ô Christe, qui concionandi imponis præceptum, iisdem concionandi præbe argumentum. Præbuit, & quid præbuerit, au- dite: & non aliud fuisse invenietis, quàm hoc ipsum, quod tractamus. Stabat primus Aposto- lorum Petrus in celebri Gentilium corona, quibus ait (verba sunt D. Lucae in actis Apostolorum)

Ipse

Ipse præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum. Nullum ipsa æterna Sapientia judicabat esse argumentum, quod haberet plus vel roboris ad persuadendum, vel terroris ad percellendum, vel virtutis ad totum mundum innovandum, quàm quod omnibus instabat Judicium, Expertus hoc ipsum fuit is, qui à Divo Chrysostomo vocatur argentea Spiritus S. Tuba, magnus ille Evangelicæ doctrinæ buccinator D. Paulus. Stabat, ut reum decebat, Paulus abjectus, & humilis pro tribunali, in quo sedebat cum fastu Judex, Felix nomine; assidebant in subselliis, qui Paulum accusabant Judæi. Cæpit Paulus summa cum gravitate, atque facundia differere de Justitia, castitate, fide Christi, ac tandem de futuro olim Judicio perorare, Quo successu? Qui vix potuisset sperari. Cum de Judicio differeret Paulus, repente Felix, qui confidebat in solio Judex, ac si ipse fuisset jam reus, cæpit mutare colorem, toto pallebat vultu, immutata est facies ejus, erecti stetero capilli, corroboravit animo, tremuit corpore, genua ad se invicem collidebantur, & jam prope exanimis omnibus artibus trepidabat: quasi non audiret loquentem de Judicio, sed ipse jam staret judicandus. Quæ cuncta paucis his verbis expressit D. Lucas.

(a) Disputante autem illo (nimirum Paulo) de Justitia & castitate, & de Judicio futuro tremefactus Felix, respondit. Quod nunc attinet,

net, vade; tempore autem opportuno accersam te. *Quod si ita tremuerit Ethnicus, quid nē sperem à te lector Catholice, hoc tragico argumento injiciendum timorem Domini, qui est Initium Sapientiæ, hoc est, Principium gratiæ?*

CAPUT I.

Evigilat homo vetus sonitu tubæ sepulchralis, citantis eum ad Judicium.

NULLA re vel citiùs, vel faciliùs excitabitur è suo, quo sopitus est veterno, homo vetus, dum obstrictus est lethali noxa, quàm si ejus auribus insonet ultima mundi tuba. Perceperat illius tubæ clangorem aure prophetica Sophonias, ideò diem Judicii, (a) *Diem tubæ & clangoris* appellavit. Quod & Christus confirmat juxta ac Paulus: Christus iis verbis: (b) *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna.* D. Paulus: (c) *In momento, in ictu oculi in novissima tuba; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* De hac tuba loquitur D. Gregorius. (d) *Vox tubæ terribilis, cui omnia obediunt elementa, quæ petras scindit, inferos aperit, portas æreas frangit, vincula mortuorum disrumpit.* Dubitatur, an unica tantùm, an plures inflandæ sint tubæ, cum

(a) *Sophon. c. i. 16.* (b) *Mat. 24. 31.* (c) *1. Cor. 15. 52.* (d) *in 1. ac. corrà.*

cùm dicat Christus : *Mittet Angelos suos cum tuba* ; Si mittendi sint plures Angeli , plures inflandæ videntur tubæ. D. Chrysoftomus , Anselmus , & alii censent , plures mittendos Angelos , & singulos cum suis tubis. Sunt , qui existimant Archangelos singulos , qui fuerint tutelares Præsides Provinciarum , in singulis quas custodierint Provinciis , tubam inflaturos. Itaque per totum Belgium tubam inflabit Archangelus Custos Belgii , alii per suas Provincias. Hic porro tubarum strepitus , paululum ante Resurrectionem incipiet , & audietur à mortuis , vi , & ope animarum , quæ sonos sentiunt ; & colores , non secus atque Angeli , & offerent se corporibus suis , quæ eodem temporis puncto instaurabuntur , & suis restituentur animabus , simulquæ perstreptentium tubarum fragores exaudient. Præter tubam , putant aliqui adhuc edendam sonoram per orbem universum vocem , à tubæ sonitu distinctam , cùm dicat D. Paulus : (a) *Ipse Dominus in jussu , in voce Archangeli , in tuba DEI*. Putant ergo aliqui immensam quandam , & latè resonantem vocem , & articulatam efformandam , videlicet illam Ecclesiæ familiarem : *Surgite mortui , & venite ad Judicium*. Hæc vox , & tuba talem edet sonitum , qualis ab initio mundi usque ad illam horam non fuit auditus. Erit fragor , qui obstupescendo murmure per montes & valles , per aspera saxorum , ac plana camporum , per silvas & tesqua , per pagos , &

(a) *Tess. 1. 15.*

oppida, per terras omnes, mariâque omnia latè remugiet, ac rauco boatu personabit. Hic ipsæ tubæ clangentis sonus ad summa usque cælorum pervadet, ut inde deducat beatas omnes illas animas, quæ post redivivum Salvatorem ad eam usque horam admissæ fuerunt in cælum, ut antiquum cum corporibus suis connubium meliore conditione redintegrent. Idem illud tonitru totis illis Inferorum cavernis reboabit, abducetque omnes reproborum animas, quæ ab ortu rerum ad illud tempus, illuc descenderunt. Illa tuba sepulchra omnia aperiet, & deposita corpora, ab omnibus elementis integra, atque inviolata reposcet. Verè dici potest illa dies belli, & stragis, & sanguinis, dies, quæ toti Orbi rupta pace, sed præcipuè improbis, bellum æternum indicet. Atque adeò in hujusce rei signum tubæ per sepulchra regionum perstreperet, & clangorem bellicum edent, adeò horribilem, ut ad imos usque antipodes audiendus sit, & ad illius auditum, quid quid hic in terris, prosternendum. Quale erit spectaculum, ad primum hujus tubæ sonitum, non ut olim tantùm muros Jerichuntinos, sed pyramides excelsissimas concidere, montes altissimos tremere, inferorum claustra referari, mortuos sepulchretis egredi, ac totum mundum timore concuti? Tunc verum erit illud paradoxum: *Veniet tempus, quo damnati nolent egredi ex inferno, & beati nolent manere in cælo.* Damnati nolent egredi ex Inferno,

no, partim ne videant faciem fulminatricem Judicis, partim ne subeant probrum publicum condemnationis, partim ne cogantur assumere corpora, quibus præter animæ poenas, novas alias luant, adeoque duplices. Beati contra optabunt egredi ex cælo, tum ut oculis suis aspiciant Judicem, & auribus percipiant illam optatissimam & expectatissimam sententiam, Venite Benedicti; tum ut corpori suo jam glorioso uniantur. Utinam tuba illa terribilis insonaret auribus nostris, dum jacemus molliter inter cygneas plumas, & nescio quas vel læva mente cogitationes volvimus, vel levī corde desideria concipimus. Utinam in mediis conviviis dum toto mento, & mente sumus effusi in cupedias, & patinas, & struices, & calices, & cantharos, iterum streperet illa tuba. Si velis lætis auribus excipere illam formidandam, quam tunc in die tribulationis inflabit, tubam Divina Justitia, audi tubam illam Jubilæi, quam nunc in die salutis inflat Divina Misericordia. Quoties dum solus in cubiculo lecticas pium codicem, dum in sacro tribunali errata Sacerdoti exponis, dum mensæ accumbis Eucharisticæ, dum verbum DEI è cathedra audis; Divini Spiritûs instinctu, afflatuque cælesti, percipis insonantem animo illam Misericordiæ tubam: (a) *Hora est jam nos de somno surgere.* Nunquam DEUS aliquem gravius castigat, vel etiam subito mori per-

(a) *Rom. 12. 11.*

permittit , quin Misericordiæ suæ tubam , quæ officii eum moneat , & ad resipiscendum moveat , præmittat. Ideò tam seriò monet David : (a) *Hodie si vocem ejus audieritis , nolite obdurare corda vestra.* Non dicit , si audieritis in Paschate , quo lex jubet quemque Sacramento expiatorio animum purgare , si post annum , si post mensem , nequidem si cras. Sed *hodie si vocem eius audieritis* , id est tubam invitantis Misericordiæ ad gratiam , ad vitam , ad perfectionem , ad salutem : *Nolite obdurare corda* , nec obdurare aures. Plerumque enim carò constat hìc esse surdum. Id olim expertus est maximo suo damno , utpote animæ suæ exitio , nobilis quidam de quo commemorat S. Bonaventura in Vita S. Francisci. Hic ùt erat vir gnaviter impius , lethali correptus est morbo , quo cum infestaretur , unicum sibi delegit in illa necessitate perfugium , D. Franciscum , qui fortè in eadem com norabatur civitate. Franciscus paucis ad Deum fufis precibus , homini morbido restituit valetudinem : quem incolumem seriò admonuit , ut seriò resipisceret , ad frugem rediret , ne quæ ei reddita erat salus corporis , esset interitus animæ. Promisit : sed promissi , simul & DEI , & à DEO obtenti immemor beneficii , rediit canis ad vomitum , fufus ad volutabrum , revolvitur ad

pri-

(a) *Pfal. 94. 8.*

pristina scelera. Sed non gratis fuit DEO ingratus. Nam cum nocte quadam in plumo jaceret, & quiesceret strato, nescio quo infortunio, indubio Divino consilio, tectum domus corruit, eumque somno, vitis que sepultum improvisò obtrivit, nec prius oculos aperuit, quàm ubi se è plumis reperit in flammis, è lecto in orco.

OBSERVATIO MORALIS.

Alia erit vox DEI ultimo mundi die, alia est modò, cum est dies salutis. Tunc erit tempus belli, nunc est tempus pacis. Tunc vox DEI erit tuba, nunc est aura, tunc erit tubæ sonitus, nunc est auræ sibilus, tunc erit sonitus terribilis, jam sibilus tenuis; sic eum percepit Elias: (a) *Post ignem sibilus auræ tenuis.* Ne tunc horreastubæ sonitum, nunc audi auræ sibilum. Quælibet inspiratio Sancti Spiritus, est cælestis auræ sibilus: si percipias hunc ex alto sibilum, erit ad animi jubilum, quia erit pro animo Jubilæum. Hic sibilus est vox Misericordiæ, quæ nunc loquitur minaciter, ut timeas, nunc suaviter, ut diligas, nunc fortiter, ut doleas, nunc hilariter, ut gaudeas. Insonat variis hominibus, in variis locis, Salomonî in lecto, Saulo in campo, dicens Saule, Saule. Augustino in horto, cum audi-

(a) 3. Reg. 19. 12.

diret : Tolle, tolle. Francisco in templo, Huberto in sylva. Cave ad eam vocem sis furdus, quia sæpe ab illa dependet tua salus. Non percepisse hunc tenuis auræ sibilum, fuit multis ad exitium.

CAPUT II.

Post tubæ sonitum, sequitur Resurrectio corporum.

TUBâ ubique, & per omnia cælorum, terrarum, inferorum spatia resonante, mortui tanquam ab altissimo somno excitati, è tumulis patefactis resurgent, & celerrimè ad locum Judicii transferentur. Sed quanto discrimine resurgent electorum & improborum corpora! Petit S. Paulus. (a) *Quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient?* Idemne erit corpus divitis Epuionis, & Lazari? Caini & Abelis? Judæ Apostoli & Judæ proditoris? De discrimine itaque corporum, quibus omnes in magno illo theatro comparebunt, erit nobis fermo. 1. Contemplemur electorum, deinde reproborum corpora. Panduntur omnia in Ægyptiaca solitudine sepulchreta, ex quibus prodeunt illi ætate venerabiles, ac canitie olim suspiciendi viri, Pauli, Antonii, Hilariones, Pachomii, Paphnutii. Aspice nunc illa corpora, in recessu olim solitudinis macerata,
sole

(a) 1. Cor. 15. 35.

sole torrida, aqua, & paucis dactylis pacta, jejuniis eneſta, infomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera: quæ tesqua & fylvas, quæ specus, & antra incoluerunt, vepribus, & spinis prope insepulta. Nulla jam apparet in genis macies, nullus in vultu pallor, nullæ in oculis lachrymæ, nullus in tergore sanguis, nullus in pectore livor. Ubi jam saxum tuum Hieronymæ, quo pectus percutiebas? Ubi ô Paule vestis tua è palmis contexta? Ubi ô Joannes zona illa tua pilosa, & hispida? Ubi tuum ô Hilarion cilicium? Quanta in fronte serenitas, qualis in oculis fulgor, quæ in genis venustas, quam insignis in omnibus membris decor! Fulgent jam illa corpora quatuor exquisitissimis dotibus nobilitata, nimirum claritatis, agilitatis, subtilitatis, impatibilitatis. Quodlibet ergo corpus electi, immenso splendore coruscabit, asserente Christo fore, ut (a) *justi fulgeant sicut Sol in regno Patris eorum*. Mirabilis quoque erit eorundum corporum agilitas, ut huc illucque se pro arbitrio transferant, nulla gravitate tardante, adeò ut Sapiens justos compareret scintillis, quæ vento agitante omnem in partem feruntur. (b) *Tanquam scintillæ in arundineto discurrent*. Insigni quoque subtilitate prædita erunt illa corpora, adeò ut alia corpora facilè penetrare possint. Sicut

D

cor

(a) *Mat. 13. 43.* (b) *Sap. 11.*

corpus Servatoris beatæ vitæ redditum, ingentem illum lapidem, quô sepulchrum tegebatur, sine ulla scissione penetravit in morem spiritûs, qui carcerum muris, portisque retineri non potest. Denique nulli perpeffioni obnoxia erunt hæc corpora. Quatuor has corporis gloriosi dotes colligunt Theologi ex illis verbis Pauli : (a) *Seminatur in corruptione ; surget in incorruptione.* Ecce dotem impatibilitatis *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria.* Ecce claritatis : *Seminatur in infirmitate, surget in virtute :* Ecce agilitatis : *Seminatur corpus animale, surget spirituale :* Ecce subtilitatis dotem. Sed interim dum nos verbis exornamus beatorum corpora, ecce tibi, fumma pernicitate Animæ electorum è cælo ad suos tumulos, inde ad corpora advolant. DEUS immortalis ! qualis hic erit occurfus, inde Animæ in cælo, hinc corporis è tumulo ; quàm lætis oculis corpus aspiciet beatam suam animam ! quales erunt animæ, & corporis dialogi, quàm suavia colloquia, quàm dulcia oscula, quàm amabiles amplexus ! audite panegyricam, quam tunc anima ad corpus habebit orationem. Occurret anima dicens carni : Eja Soror, & Sponfa carissima salve. (b) *Jam hyems transiit, imber abiit & recessit, surge amica mea, & veni.* Implevit DEUS desiderium nostrum : ô carissimum

(a) 1. Cor. 15. 44. (b) Cant. 2.

mum corpus, ubi hæctenus delituiſti? Ubi
 per tot sæcula domicilium habuiſti? DEus
 bone, tunc in obſcura, & fœculenta ſepul-
 chri caverna, in cineres, & pulveres reda-
 ctum, in cadaveroſa offium congerie jacui-
 ſti: & ego paradifum hucufque incolui?
 Hæcine operum tuorum præmium? Hæc-
 cine fudorum, & laborum tuorum merces?
 Alia te manet mecum remuneratio. Tu co-
 mes itinerum & laborum meorum fuiſti; tu
 mecum injurias, & contumelias propter
 Chriſtum pertuliſti; tu jejuniorum, & vi-
 giliarum laborem, tu crucem pœnitentiæ,
 tu victûs difficultatem, tu rerum omnium
 inopiam mecum ſuſtinuiſti? Quoties ori
 tuo panem ſubtraxiſti, ut Chriſtum in pau-
 pere aleres. Quoties veſtem, ut pauperem
 veſtires, tibi ipſi detraxiſti? Quoties re-
 nunciaviſti poſſeſſionibus tuis, & opibus, &
 juri tuo, ne pacem cum proximo non ha-
 beres? Æquum igitur eſt, ut quæ mecum
 in lachrymis ſeminaſti, mecum etiam in exul-
 tatione metas; & ut quæ fueras pœnitentiæ,
 jam comes ſis & gloriæ. Exurge igitur de
 pulvere, & conjungere mihi, mecumque ad
 percipiendum laborum tuorum præmium
 veni: Pergamus læti, atque alacres ad ju-
 dicis dexteram cum ceteris; nam hodie
 æternam cæli gloriâ nullo tempore finien-
 dam ambo percepturi ſumus. Tunc igitur
 animus carnem, & caro animum dulciſſimè

amplectentur, & felicissimo ac indissolubili nexu conjungentur, & in ictu oculi corpus quatuor illis gloriosis dotibus nobilitabitur. Tunc dicet spiritus carni: (a) *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, & respondet caro spiritui: Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.* Sic ergo una unientur corpus & anima, caro & spiritus.

Sed modò ab electis ad improbos, & eorum corpora oculos convertamus. O quàm erunt disparis conditionis corpora reproborum! illa pro illustri splendore, tenebrosa obscuritate induentur, quæ congruat, tum tenebroso illi carceri, externisque tenebris in quas projiciendi sunt, tum internis tenebris, in quibus vixere, æternùmque vivent. Et sicut splendor beatorum corporum comitem habebit, admirabilem quandam pulchritudinem, ita istorum corpora odiosissimam sceditatem. Eadem corpora prægravia erunt, ea præsertim quæ pigritia à suo officio ritè fungendo abduxit. Etsi autem immortalia erunt corpora, & indissolubilia (nullius enim erit aut bonis aut malis ultra morti locus) erunt tamen mirum in modum patibilia; nec ullo membro carebunt, ut, quoniam membris omnibus peccato servierunt, membris omnibus patiantur. Nullo morbo laborabunt, quo ulla in parte corporis morsus do-

(a) *Cant. 2.*

doloris hebescat , aut retundatur , sed ubique potius acerrimè , atque acerbissimè sentiatur. O infelix ! qui unius dentis dolorem ferre non potes , quid facturus es , si in illo perditorum numero censearis , quibus post acceptam à DEO maledictionem , omnes dentes , omnia ossa , omnes venæ , nervi , arteriæ , omnes pedum , manuumque digiti , omnia viscera , omnia intestina dolebunt. Erunt ergo omnia illa corpora tanquam foedissima monstra squallida , lurida , nigra , gravia , foetida , graveolentia. Sed videamus , quo pacto illa resurgent. Aperitur in Babylone marmoreum mausoleum , indeque egreditur Alexander olim Magnus , jam minimus , ille erecto collo Bucephalum , coronam , ac sceptrum postulat : sed mox demittit supercilium , ac cristas , & mæsto vultu terram intuetur. Surgit in Græcia Xerxes , circumspicit ubi sint equitum turmæ , perditum cohortes : Videt se solum. Surgit in Italia Tullius , pulpitem flagitat , rostra quærit ; sed mox confusus silet. Prodit dives Epulo , quærit mensam , & byssum , ac purpuram : videt se iis destitutum. Egreditur è tumba impia Iesabel : requirit speculum , calamistros , fucos , strophium & nusquam videt. Surgit hic Cæsar sine diademate , Rex sine corona , Princeps sine purpura , Senator sine toga , Miles sine sago , Philosophus sine pallio , Eques sine ocreis.

Episcopus sine mytra, Abbas sine pedo, Sacerdos sine casula : omnes nudi. Dum ita stant super tumulos illa maledicta cadavera, illa inauspicata corpora, ecce tibi è centro terræ, ex caliginoso Inferorum spelæo emergunt æque maledictæ Animæ, quæ ubi venient in conspectum suorum corporum, proh DEUS! qualis hic erit utrimque ululatus, quàm flebiles utriusque Elegiæ, quàm aspera animæ in corpus satyra : quo vultu se mutuò intuebuntur. Quàm ægrè hoc par conjugum sibi dabit manus? quot maledictis se mutuo lacerabunt, quot diris se devovebunt? Quibus verbis se mutuo salutabunt : ô infelix corpus (inquiet anima) tu initium, ac finis calamitatis meæ : ô non amplius sodalis meus, sed infensissimus hostis : non amplius adjutor, sed persecutor, non amplius mihi eris domicilium, sed ergastulum. O meritò infelix ! quàm carò jam mihi constant momentaneæ voluptates illæ tuæ? ô foetida caro ! quanta tu mihi tormenta tuis illecebris thesaurizasti ! Hæccine est illa caro, propter quam tot commestationibus, & ebrietatibus vacavi? propter quam tot fornicationes, tot sacrilegia, tot adulteria perpetravi? propter hunc saccum stercoreum, regnum cælorum amisi? propter hunc vilem & putridum truncum, vitæ æternæ jacturam feci? ô palatum infelicissimum ! propter te ego

ter.

terras , & maria fatigabam. O venter in-
fortunate ! & quomodo ita insanivi , ut te
pro DEO colerem ? Hactenus ego quidem
tartareis ignibus arsi ; sed nunc tempus est ,
ut & tu mecum particeps sis pœnæ , quia
fuiſti & confors culpæ. O centies millies
maledictum corpus ! cur tu mihi obviam
occurris ? Cur non potiùs in tenebroſa &
purulenta ſepulchri caverna , æternùm in
cinere , & pulvere deliteſcis ? O te ſcele-
ratum ! ô me infelicem ! quæ ad immaniora
tormenta experienda denuo tibi conjungor.
Veni miſerum , & iniquum corpus , nunc
enim oportet nos coram ſummo *Judice*
comparere , atque ſiniſtram ejus manum cum
improbis tenere , ad infauſtiſſimam maledi-
ctionis ſententiam percipiendam. O *Furiæ* ,
ô ſpiritûs tartarei ! Quid moramini ? cur
me non diſcerpitis ? cur ad nihilum me non
redigitis ? O maledicta dies infelicis meæ
nativitatis , quæ fatum hoc dirum , & infau-
ſtam hanc cæli figuram habuiſti , ut pro
momentaneis voluptatibus cruciarer. Hæc
igitur atque alia generis ejusdem *Anima* ,
in carnem ſuam , cum ingenti rabie atque
odio evomet , quam tamen cum hîc in ter-
ris cum illa moraretur , tanquam Deam co-
lebat , atque ut ejus libidinibus ſatiſfaceret ,
DEI legem frangere , ac violare non vere-
batur. Quàm violentum animæ tunc erit ,
denuo uniri tam infauſto corpori ? Itaque

tunc miserum illud corpus incipiet horrendum stridere dentibus, anima verò aëra implere lamentabilibus questibus. Quippe tam corpus, quàm Anima ex omni parte, & ab omnibus creaturis destituentur; quia, ut bene Chrysostomus, *Ibi non erit resistendi virtus, nec pœnitentiæ locus, nec defensionis tempus, nec fugiendi facultas, nec latendi possibilitas, nec apparendi securitas, nec satisfactio- nis utilitas, & ex angustia omnium nîl remanet tibi, nisi luctus: Quia nec proderunt divitiæ divitibus, nec parentes filiis, nec Angeli pro hominibus intercedent.* Ita ipse.

OBSERVATIO MORALIS.

MAXIMUM hîc futurum ostendimus discrimen inter proborum & reproborum corpora. Hîc debet fieri electio: Tale enim ibi corpus resurget, quale hîc vivet. Nam ut ait Apostolus, messis sementi respondebit: (a) *Quæ seminaverit homo, hæc & metet.* Non vis ad vitam suscitari appenso ad collum laqueo instar Judæ proditoris, & fronte notâ desperationis inscriptâ? Fuge illius avaritiam; prodicionem execrare. Non vis excitari à mortuis Caino similis, inustus stigmatè proditorum? Ne illius invidiam de alienis bonis, multoque minùs cædes innocentium imiteris. Times tanquam alter Esau redivivus comparere in-
gra-

(a) Gal. 6. 7.

gratus DEO, infestus hominibus? ne ingluviem seſteris; ne probros ut olim Eſau, perſequare: Nullus aliquando inventus eſt canis, aut lupus, nullus urſus, aut leo, rabidiore fame ſtimulatus, iis qui hac olim vita ventrem, quaſi Deum coluere, jejunium & ciborum abſtinentiam contempſere, & tenui, breviſſimæ cœnæ, dæmoni animam ſuam vendidere.

CAPUT III.

*Cruce ante adventum Judicis appa-
rens in aëre, variis vario ſe exhi-
bebit ſchemate.*

Post tubæ ſonitum formidabilem, poſt reſurrectionem corporum admirabilem, poſt ſeparationem juſtorum à reprobis terribilem, illico ſignum magnum apparebit in cælo, illud ipſum quod erectum fuit olim in monte Calvariæ, quod erit Juſtis ad ſolacium, reprobis ad ſupplicium. Patet ex verbis D. Matthæi. (a) *Tunc parebit ſignum Filiæ hominis in cælo.* Plerique SS. Patres conſpiranti aſſenſu exiſtimant, hoc ſignum fore ipſiſſimam crucem, in qua Redemptor mundi, pro ſalute noſtra, inclinato capite tradidit ſpiritum. Deferetur ergò Crux per Angelos, priuſquam in ſcenam prodeat ſupre-

mus Judex , statueturque in conspectu omnium , veluti signum Redemptionis nostræ , & inclytum victoriæ trophæum , ac nobile amoris in nos monumentum. Exponetur autem orbi vexillum Crucis in ipsa Judicii die, paulò antequam Judex in throno suo judicaturus confideat. Sunt, qui existimant unà cum cruce proferenda alia Dominicæ passionis instrumenta , lanceam , columnam , flagella , spinas. Favet D. Thomas sic loquens : (a) *Veniente Domino ad Judicium, signum Crucis & alia passionis indicia demonstrabuntur.* Alii censent, apparente Cruce etiam electorum frontes vi Angelica, Cruce notandas. Sic enim D. Joannes vaticinante spiritu aliquando futurum edixit, cùm Angelos sic inter se colloquentes induxit. (b) *Signemus servos DEI nostri in frontibus eorum.* Quapropter electi omnes habebunt in fronte expressum signum Crucis, & ex illo signo, Pastor agnoscet oves suas, Magister discipulos, Judex electos, Dux milites, Pater filios. Sunt non pauci ex SS. Patribus, qui sentiunt producendam cum Cruce & Arcam fœderis, quæ fuit typus, & umbra Crucis Et confirmant suam sententiam D. Joannis oraculò sic scribentis. (c) *Et apertum est Templum Dei in celo, & visa est Arca testamenti ejus in celo.* Ut liqueat omnibus bene convenisse veterem

le-
 (a) *Opusc. cap. 244.* (b) *Apoc. 3. 7.* (c)
Apoc. 11. 79.

legem cum nova , nec tam adverſa , quam diverſa præcepiſſe. Ubi jam Crux omnium oculis conſpicua apparuerit in medio aëre, miro ſplendore circumfuſa : *Tunc* ait Evangeliſta) *plangent omnes tribus terræ.* Hoc eſt, impii omnes aſpectu crucis exulcerati, edent clamofiſſimum quendam cum mœſtiſſima lamentatione planctum, qui toto aëre, conſuſo ſtrepitu perſonabit. S. Auguſtinus ſic loquitur de illo planctu : (a) *Tunc plangent omnes tribus terræ, videntes accuſatorem ſuum, id eſt, ipſam crucem, & in ipſo arguente cognoſcent peccatum ſuum, ſerò & fruſtra fatebuntur ſuam cæcitatem.* Plangent ergò impii, quia videbunt tunc expoſita ſuis oculis omnia ſalutis ſuæ instrumenta , & Chriſti ſtigmata, æquè ac ſua ſcelera , quæ illorum fuerunt cauſa. v. g. Videbit Judas ſe ſua proditione Chriſtum adegiſſe in Crucem ; videbit dives Epulo, ſe ſuis deliciis conſiſſe Chriſtum, videbit ſuperbus ſe ſuis honoris punctis, avarus ſe ſuis fraudibus, ac uſuris, adulter ſe ſuis libidinibus, pugnax ſe ſuis mucronibus, tranſfixiſſe Chriſtum, videbit quiſque impius, quot plagas ſuis ſcleribus Chriſto inflixerit, quot ſpinas ejus capiti inſixerit. Videbunt ergò Chriſtum, non jam amplius tanquam ſub judice reum, ſed verè Judicem reorum ; videbunt non jam contemptibilem, ſed planè terribilem ; vide-

D 6

bunc

(a) *Serm. 130. de temp.*

bunt cum cruce quidem gloriosa, sed non in cruce ignominiosa. Ita enim Augustinus: (a) *Sedebit Judex, qui stetit sub judice, damnabit verò reos, qui falsò factus est reus.* Plangent ergò omnes tribus, pectora sua percutientes. O quàm justam plorandi, & lamentandi causam habebunt! Plangent eo, quòd non amplius possint agere pœnitentiam, nec effugere DEI Justitiam, nec declinare maledictionis sententiam. Plangent ob præterita scelera, præsentem confusionem, futura supplicia. Deslebunt sortem suam tristissimam, ortum suum inauspicatissimum, & finem suum infelicissimum. Crux ergò, quæ solebat esse amoris signum, & fœderis, spes peccatorum, solatium afflictorum, refugium desperatorum. Tunc erit malorum omnium prognosticum, impiorum terror, belli signum, & ruina peccatorum. Nullum ergò ô peccator habebis refugium, tota spes concidit, nullum asylum, dum arbor redemptionis, lignum vitæ contra te insonabit, edetque vocem non ut modò gratiæ, sed vindictæ. Si Crux terret, quis consolabitur? si totius pietatis signum exanimat, quis animabit? si Christi sanguis contra nos vociferetur, quis pro nobis clamabit? Si in Christi vulneribus, & visceribus, quæ misericordiâ affluunt, jam misericordiâ non invenitur, ad cujus opem confugiemus? Cruz

(a) *De verb. Dom.*

CruX ergò exhibebitur ad majorem improborum punitionem. Producetur deinde CruX, ut omnes Judæi, qui olim clamabant: Crucifige, crucifige, & impii Christiani, inimici Crucis Christi, qui rursus crucifixerunt eum, agnoscant, illud ipsum esse lignum, cui illum confixerunt. Quomodo tunc stupebit Pilatus, qui tradidit eum voluntati Judæorum, ut crucifigeretur? quid Annas, quid Caiphas, quid Sacerdotes, & Scribæ, & Pharisæi, dicent, qui nihil non egerunt, ut cruci affigeretur? quomodo illi plangent? Rarum est, quod contigit nostro sæculo, in ditione Peruana, uti refert Antonius Valthrinus. (a) In ejus ditionis provinciam, cum quidam Christiani fugissent, unus ex iis inter sarcinulas Crucifixi imaginem fortè conjecit: qui cùm postea ad illius Provinciæ Metropolim pervenisset, multique admirabundi quærerent curiosius, quid illud esset? Respondit illum esse Christianorum DEUM. Quæ res hominum sermonibus celebrata, ad Principis aures pervenit: is eadem videndi cupiditate inductus, in aream palatii cum trecentis circiter viris processit, hominèmq; sibi cum imagine sisti jussit, quam cum in manus sumpsisset, diligenter contemplatus. Hiccine, inquit, DEUS est Christianorum? Ille ipse, inquit Indus. Tum Princeps, ain tu? Hiccine

D 7

cine

(a) *Raderus Viridax p. 1. f. 273.*

cine DEUS est, quo adjutore Christiani Indias, totúmque regnum Peruanum subegerunt ? Cum Indus affirmaret ; at hic, ait Princeps, homo est, omnibus cruciatibus necatus ; simul ad imaginem expuens, homini reddidit. Mirum dictu, statim ut Indus in manus accepit imaginem, cæpit illa caput, quod in dextram partem inclinatum habebat, ad sinistram convertere, & oculos in Principem, cæterosque qui aderant defigere, qui omnes continuo, præter eum, qui Crucifixi tenebat imaginem, conciderunt proni in terram, ac tribus horis sine sensu, ac spiritu mortuis similes jacuerunt. Quos cum populus mortuos existimaret, ingens tota urbe luctus excitatus est. Interea Princeps, ac deinceps cæteri, ad se rediens, surgensque exclamavit, verè magnus est Christianorum DEUS: reliquisque omnibus stupore quodam defixis, ac pavidis, poenâ propositâ edixit, ne quis in posterum Christianorum DEUM blasphemaret: atque extructo, ornatóque juxta palatium sacello, ubi Crucifixi imaginem collocari, atque ab omnibus adorari jussit. Ille Princeps postea cum filio unigenito sexfenni, mutatis vestibus, ne posset agnosci, contulit se ad oppidum proximum, ubi erant nostri Patres, ibique sacro Baptismatis fonte ablutus est, & statim post expiravit. Quod si Indi illi steterint ita attoniti, ad exiguum illud Cru-

Crucifixi simulacrum : quid dicent in die Judicii omnes Judæi , Æthnici , Gentiles , quando videbunt Sacro - Sanctum Crucis lignum in aëre sublime , tanto conspicuum fulgore ? Nonne illi meritò inquirent , Hoccine est lignum illud , quod Judæis erat scandalum , Gentibus stultitia ? Hoccine est lignum , quo fractæ sunt tartarorum fores , evacuatus limbus , aperti cæli , debellati hostes , deviæti Dæmones , sublata mors , dejecta idola , proscripta ex toto orbe idololatria ? Hoccine est lignum triumphale , quò sibi DEUS Christianorum totum subjecit orbem , quò sibi acquisivit potestatem omnem in cælo , & in terra ?

OBSERVATIO MORALIS.

JAM Crux est arbor salutis : in ea Christus salus nostra extendit ad nos manus , ut nos amplectetur : in ea inclinat caput , ut nos osculetur , & orationibus nostris annuat , in ea distillat balsamum sanguinis sui , ut vulnera nostra curet , in ea nobis pectus suum patulum offert , ut nos in visceribus suis condat , & ab ira ventura abscondat : juxta eam Virgo , ac Mater ejus , ut pro nobis intercedat . Sed in illa die nihil horum ampliùs in cruce reperietur . Ubi tunc Deipara ? Ubi apertum latus , ubi sanguis , ubi caput inclinatum , ubi brachia amplexantia ,
ubi

ubi Christus? Audi Oseam. (a) *Vadent ad quærendum Dominum, & non invenient, ablati sunt ab eis.* O verbum asperum! Nos ut conspecta illa cruce, gaudeamus, & exultemus ob salutem per crucem obtentam, dicamus cum Paulo. (b) *Absit mihi gloriari nisi in Cruce Domini Nostri JESU CHRISTI.* Veneremur hanc crucem Salvatoris, dum adhuc in nostro hemisphærio lucet dies salutis. Convertamur jam toto corpore, & corde ad crucem & crucifixum, & dicamus cum matre nostra Ecclesia: *Quærens me sedisti lassus, redemisti crucem passus, tantus labor non sit cassus.* Te obsecramus per illam crucem, quam incurvo corpore, inclinato vertice, capite spinis coronato, fractis humeris, lacero tergo, sanguinolentis pedibus, lachrymantibus oculis, suspiranti corde, pro nostra salute portasti, repens per plateas Jerusalem, ad montem Calvariæ; per illam crucem te obsecramus, quam perfudisti tuo sudore, tuis lachrymis, tuo sanguine, in qua pro inimicis Patrem orasti, latroni paradisum promisisti, Patri spiritum reddidisti, ut hæc Crux in die Judicii sit nobis instrumentum vitæ, non mortis, salutis, non perditionis, clavis denique cæli, ubi tecum æternum regnemus, qui regnasti à ligno.

(a) *Cap. 5.* (b) *Gal. 6. 14.*

CAPUT IV.

Bene expensus descensus è cælo supremi Judicis, erit ascensus ad cælum novi hominis.

Quidquid hætenus de supremo Judicio, de die Domini magno, de tremenda illa cælo, terræque, Divinæ Justitiæ tragœdia, vel à me dictum, vel à te fuit lectum, non fuit nisi quoddam ad ea, quæ sequuntur, leve præludium. Quod enim in hoc argumento est impiis maximè formidandum, est ipsa formidinis plena Judicis persona. Postquam DEUS gravissima intulisset supplicia Samaritanis, quasi hætenus illis pepercisset, mox subjungit. (a) *Postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui.* Ac si dicat DEUS. Hætenus cum igne, cum fame, cum bello, cum elementorum omnium in vos conspirantium furore, & similibus plagis luctati estis: velites illi fuère, & quasi levioris armaturæ milites; nunc ventum est ad triarios, jam imminet pugna decretoria, nunc cum DEO tibi, non cum DEI creaturis, sine alicujus interventu, agendum est. *Præparare in occursum DEI tui.* Instar umbræ, aut picturæ sunt pœnæ hucusque recensitæ, si cum pœnis tibi in occursum DEI inferendis comparentur. Ab
ener-

(a) Amos 4.

enervi, & imbecilli creaturæ brachio molles tantùm ictus accepisti: in occurſu DEI tui Judicis, vulnera ſenties à gigantea, ab omnipotente illata manu. Dominus DEUS exercituum nomen illi. Præparare ô miſer in occurſum DEI tui. Modo, quali, quantoque, & quàm formidando cum apparatu & gloriæ pompa venturus ſit, erit ſtupor audire, horror cogitare. Certum eſt ad majorem formidinem incutiendam reprobis, ignem, Judicis adventum antecellurum. Quod ex regio Vate eſt nimis quàm exploratum. (a) *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Et eodem Pſalmo: *Ignis in conſpectu ejus exardescet, & in circuitu ejus, tempeſtas valida.* Sublimiori adhuc cothurno ambulans tragicus orator Iſaias exaggerata quadam eloquentia eundem hunc, de quo agimus, terribilem apparatus Judicis deſcribit. (b) *Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus, reddere, in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem.* Quis non horreat, audiens flammeas quadrigas, ignea carpenta, fulminatrices rotas, atram caliginem, procelloſos turbines, validam tempeſtatem, & id genus alia triſtia Juſtitie instrumenta? Ex quibus verbis, aliisque ſimilibus, hic rerum gerendarum ordo elici

po-

(a) *Pſal. 96. 3. & 4.* (b) *Cap. 66. 15.*

potest. Cùm primùm Angeli cum Crucis coruscanti vexillo, aliisque insignibus perpeſſionum Christi apparuerint, ignem è cælo ubique fulgurante ruiturum, eúmque latè in omnes terræ fines, hominibus desertos, devolaturum; & omnia circumquaque opera hominum, si qua prioribus cladibus superfuerint, infestum devoraturum tanto ardore: ut montes ipsi instar ceræ liqueſcant. Interim Judicium magna celeritate fiet, dum ignis properando, aut provolando potius eò perveniet, ut in circuitu Judicis, inimicos inflammet; & cùm primùm ejus decreto, æternis ignibus addicti fuerint, eos flamma circumvoluta corripiat, tellúsque horrendum dehiscens, excipiat in ima terræ viscera, ipsúmque Tartarum præcipiti casu proruentes, cum flammis, quæ stagnum efficiant ignis, & sulphuris tot corporum mergendorum & cruciandorum capax. Cæterum Evangelistæ Majestatem, qua Judex DEUS è cælo veniet ita describunt, ut cogitare possimus tanquam ante ambulones Angelos, Anchangelos, & Potestates, & Principatus, omnésque cælestium Virtutum choros, armis Divinæ Justitiæ consentaneis accinctos. Hos præbit Archangelus Michaël districto fulguranti gladio, tanquam summi Regis armiger. Cælestem hanc cohortem severo vultu Apostoli consequentur, non jam Martyrii quo quisque interfectus est insigni-

signibus ostentatis, sed judiciaria potestate. (a) *Et gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Ponè sequetur B. Virgo non jam Matris misericordiæ, & peccatorum refugii prænotata titulo, sed severitatis in eisdem demonstratione formidabilis. Vestis illius purpurea, indicabit columbæ sine felle olim nobis notam mansuetudinem, eo die in sanguineam lænæ feritatem, contra peccatores convertendam. Hæc secum reputans Malachias, intuitus comitatum igneum, & feralem Divini Judicis; sudoris anheli vî magna, & capillorum sese arrigentium tremore concussus, clausit oculos, ne illorum faceret jacturam, faciémque aliò avertit. Atque ne quis tanti timoris causam miretur, ait: *Quis stabit ad videndum eum, &c. Ipse enim quasi ignis conflans.* (b) Quasi dicat: Quidquid vidi, ignis erat, flamma, incendium. Imò verò metus, qui ab illa flamma, tempestate, & metuenda Judicis Majestate incutietur, tantus erit, ut Isaias dicat. (c) *Ingredientur (nimirum impii) in scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria Majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.* Quis non obstupescat, juxta ac horreat, dum audit de hoc Judice loquentem Job?

Quis

(a) *Psal. 149. 6.* (b) *Malach. 3.* (c) *Isaiæ 2.*

(a) *Quis mihi hoc tribuat, ut in Inferno protegas me, & abscondas me, donec pertransseat furor tuus?* Quid sibi vult hoc Jobi votum? Solenne est omnibus, qui in extremo versantur discrimine vitæ, ut ad securum confugiant locum, convolent ad asylum, ubi amicorum tutelâ protegantur. Sed quæ securitas sperari potest in ipsa Divinæ Justitiæ ferali officina, in malorum omnium, quæ ab homine timeri possunt, domicilio, in illo ergastulo, ubi DEUS omnes furoris sui indignantis effundit habenas? In illo loco ubi nulli sunt nisi capitales DEI inimici, Animarum tortores, corporum tyranni, uno verbo, in Inferno? Infernus est miseriarum omnium receptaculum, non miserorum refugium. Quomodo illum protegent juratissimi ipsius hostes, qui eum tot calamitatibus hîc in terris involverunt, facultatibus exuerunt, fortunis spoliarunt, ulcere pessimo per totum corpus percusserunt, Dæmones inquam? Solent illi homines non servare, sed perdere, non protegere, sed interficere. Tamen Job cum non nesciret, quàm foret res plena immensi cujusdam horroris, intueri vultum irati Judicis, & coram ejus tribunali præsentem se sistere, mitiùs illi videbatur, vel in ipso horribilium omnium horribilissimo loco, Inferno commorari, ibique inter truculentos animarum carnifices caco-

(a) *Job. 14. 13.*

dæmones versari, & ab iis cruciari, quàm DEum Judicem, ex arcuata nube in impios fulminantem contemplari.

OBSERVATIO MORALIS.

Quis nostrum hoc timet? Forsitan intra triduum, infelix, coram horribili illius tribunali citaberis, in quo condemnatus ad Inferos detrudêris, perpetuis pœnis cruciandus! Morti tamen cum ita vicinus sis, rides, lascivis, gestis in ipso æternitatis limine jocularis, in ipso propè naufragio cantas, in ipso unde dejiciendus es patibulo, tripudias. Nunquam iram Judicis animo volvis, nedum tibi eum propitium reddis. Sed quid versipellis ille Satan, præstigiis te suis circumventum fascinat? Omni quippe ratione conatur hanc hominum animis extremi Judicii memoriam penitus eradere. Quod insigni similitudine (a) S. Antonius Patavinus illustrat. Solent, inquit, bombices tantopere tonitru perhorrescere, ut ejus audito fragore statim emoriantur, & ipse glomus iis locò sepulchri sit. At qui bombyces alunt, quo eos ab interitu eripiant, sonitu quodam exiguo quotidie excitato eos ad majorem fragorem excipiendum assuefacere solent, ne cùm repente forsitan tonitruui fragor insonuerit, confestim emoriantur: Eâdem plane industriâ, ne dicam

VER-

(a) *In Serm. quod.*

versutiâ utitur & adversarius noster, diabolus : quippe cùm probè nôrit, nîl magis ad peccata in animis suffocanda, & extinguenta conducere, quàm sonitum, strepitum, tonitru, & fragorem Divini Judicii ; omni ratione conatur ea ad mundi crepitacula, id est, ad exiguos, & fractos vanitatis, inanis gloriæ, & ambitionis tinnitus assuefacere, ut postea rei adeò necessariæ memoria amissa, etiamsi Divinorum Judiciorum fragorem ex concionatoris detonantis ore excipiant, parum, aut nîl moveantur ; vitamque securè sine ulla prorsus formidine traducant : & sanè solent mundi hujus fragores, & strepitus, quibus nos Diabolus assuefacit, aures nobis obtundere, ne Divinorum Judiciorum, quæ instar tonitruum reboant, sonitum, aut fragorem audire valeamus. Nos contra, non tantùm Divini Judicii tonitrua è pulpito attentis excipiamus auribus, sed & tacitis imprimamus mentibus, sæpe in memoriam revocantes, quàm exacta, & rigida non tantùm de gravibus, sed levissimis, non tantùm de maximis, sed de minimis reddenda sit ratio delictis. Ita ut ausus fuerit dicere Isidorus. *Ad districti Judicis examen ne justitia justis secunda est.* Imo ut Abbas Agaton ait : *Si Deus nobis imputaret distractiones cordis, & negligentias, quas in orationibus nostris & officio Divino incurrimus, salvi esse non possemus.* Non est quod nobis im-

ponamus nostrâ hîc scientiâ , prudentiâ , & astutiâ : Quia coram DEI Tribunali nîl poterunt , nec valebunt allegationes advocatorum , nîl sophismata logicorum , nîl rationes oratorum , nîl Aristotelicæ argumenta subtilitatis.

CAPUT V.

Judicis è cælo descendentis, & in throno confidentis magnificus apparatus.

TAndem præmissa horridica ignium , ac flammaram tempestate , Judex ipse è cælo , aperto veluti sipario , in scenam prodibit. Pompam universam qua prodibit , S. Spiritus Scribæ Evangelistæ breviter quidem , sed nervosè sacro stylo expresserunt. Matthæus duobus locis. (a) *Videbunt Filium hominis venientem, &c. Cum venerit Filius hominis in Majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis suæ.* (b) Marcus scribit *venturum cum virtute multa, & gloria.* (c) Lucas , *cum potestate magna & Majestate.* Itaque ut quæ per Evangelistas sparsa sunt variis locis , in unum coacervemus cumulum , constat venturum primò in nubibus , secundò cum Angelis , tertio cum

(a) *Mat. 24. 27.* (b) *Mar. 13. 26.* (c) *Luc. 21. 27.*

virtute , quartò cum gloria , quintò cum majestate , & quidem multa , ac magna. Singula hæc modò pro nostro modulo accuratè exponamus. Ordiamur à nubibus. *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus.* Hic primò dubium occurrit, sit ne Christus venturus in una tantùm nube , an verò in pluribus? Ratio dubitandi suboritur ex verbis D. Lucæ dissimilibus à verbis Matthæi , & Marci : nam Lucas dicit Christum venturum *in nube* , reliqui vero Evangelistæ , *in nubibus*. Communior est opinio descensurum Christum in una nube , sed quæ multis aliis nubibus erit circumfusa , ad majorem gloriam ostentandam. Rupertus existimat fore nubes procellosas , ignem , fulminaque jaculantes. (a) *Non erunt , ait, nubes pluvii rorantes terramque refrigerantes , sed nubes tempestuosæ , ignem spirantes , fulmina jacentes.* Verior erit hæc sententia , si dicamus ex parte superiorum fulgidas & placidas nubes fore , ex inferiori verò procellosas ac turbulentas. Circuibunt ergo Dominum nubes tempestate plene , fulminibus , igneisque jaculis in impios vibrantibus. Alterum quod ad hujus apparatûs magnificentiam valebit , erit Judicis thronus. Dixit enim ipsemet sessurum se in throno magnificentissimo , & qui ejus deceat majestatem. Sic enim interpretari possumus illud. *Sedebit super sedem majestatis suæ.*

E

Et

(a) *In Apoc. 1.*

Et David : (a) *Paravit in judicio thronum suum.* Erit quoque hic thronus aspectabilis, ex nubibus enim fabricatus erit, sed eo artificio ac magnificentia, quæ & Angelorum redoleat industriam singularem, & digna sit illo omnium electorum Principe, illo ipso die, quo supremus omnium gentium Judex sedebit, quo subditis omnibus specimen dabit dignitatis suæ, quo suis olim contemptoribus illudere quodammodo, & insultare volet, gloriæ, ac pulchritudinis suæ magnificentiâ. Faceffant omnia supremorum Judicum antiqua tribunalia, Prætorum, Consulium, Proregum. Faceffant omnia folia Regum, Pontificum, Imperatorum. Valeat ille quoque Salomonis thronus ebore, atque auro renidens, tantæque arte constructus, ut verè de illo scriptum sit. (b) *Non fuisse factum tale opus in universis regnis.* Sequitur jam in Matthæo : *Et omnes Angeli cum eo. Cùm autem venerit Filius hominis & omnes Angeli cum eo.* Quos intellexit D. Lucas, cùm dixit, (c) *Venturum cum potestate magna!* sive ut habet Matthæus, *cum Virtute multa:* id est cum magnis Angelorum copiis. Hæ nimirum sunt Angelicæ legiones, quas habebat in potestate, illo ipso tempore, quo à militibus captus, victusque tenebatur: legiones innumerabiles, ordine pulcherri-

mo,

(a) *Psal. 9. 5.* (b) *3. Reg. 10. 18.* (c) *Luc.*

mo, & corporum fulgore gratissimo incedentes. Itaque in die *Judicii* ne unus quidem Angelus manebit in cœlo, sed omnes omnino cum eo descendent, eumque quasi Deum, & Dominum suum honoris causâ, quasi ephæbi comitabuntur. Unde Chryso-
stomus clarè fatetur, cœlum tunc evacuan-
dum, quia nullus erit in cœlo Sanctus, nul-
lus quoque Angelus, neque etiam Christus.
Erit igitur in cœlo solus, qui cœlum, &
terram implet, DEUS. Prætereà est admo-
dum probabile, Angelos omnes tunc assum-
pturos corpora, ex aëre condensato, in iis-
que splendidis gloriosè apparituros: alio-
quin enim hæc Christi Angelis stipati glo-
ria, & potestas, non posset videri ab im-
piis, & reprobis, quorum tamen causâ ma-
ximè exhibebitur. Cùm ergo innumerabi-
lis sit Angelorum multitudo, tunc longè,
latèque supremas aëris regiones undique per
multa millia milliarium usque ad ipsos cæ-
los replebunt, & immensi exercitûs spe-
ciem præbebunt. Valde quoque credibile
est, dæmones etiam in corporibus assumptis,
sed tetris, horridis, & terrificis apparitu-
ros, vel quia alioqui ab impiis videri non
possent; vel quia pertinet ad Christi, quâ
homo est, & *Judex*, gloriam, & impio-
rum confusionem, ut videantur. Quam ad-
mirandum igitur erit spectaculum, hîc vi-
dere decies millies, centena millia legionum

Angelicarum, aëris regione latissima sursum, deorsumque explicatura, nunc Judicis laudes canentium, nunc fortia facta Sanctorum, nunc improborum calamitati insultantium, juxta veterem Divinae Sapientiae comminationem. Tunc implebitur illud, quod dixit Dominus Caiphæ, in Concilio Judæorum. (a) *Videbitis Filium hominis sedentem à dextris Virtutis DEI.* Mirabile spectaculum, in sublimi aëre videre corpore glorioso, sedentem in throno splendido, circumfufum innumeris Angelorum legionibus, totum hæmisphærium usque ad cælum occupantibus, stipatum ad dexteram immenso beatorum hominum exercitu, qui omnes solis instar splendebunt. Infernè in terra ad sinistram, infinitam multitudinem damnandorum humi prostratam, gementem, ululantem, vociferantem, quæ superficiem terræ longè, latèque occupabit. Furentibus in eos dæmonibus, & omnem rabiem suam in illos evomentibus? Aderunt ergò illic omnes creaturæ rationales. Nullus erit in toto cælo, nullus in tartaro, nullus in purgatorio, nullus in aliquo orbis angulo, sed omnia loca toto illo temporis spatio, quò exercebitur Judicium, erunt planè vacua, aderuntque in valle Josaphat omnes Angeli, homines, dæmones. Hic ergò attolle oculos, ut spesces, maximum qui nunquam Christo exhibi-

(a) *Mat. 26.*

bitus fuit, vel deinceps tota æternitate exhibebitur, cultum, honorem, reverentiam. Quàm primùm Christus è cælo per aëra delapsus venerit in conspectum immensi illius theatri, ac tam celebris confessus: & jam in magnifico throno Judex vivorum, ac mortuorum sederit: statim omnes quotquot ibidem præsentem consistent, tum in aëre sublimes, tum in terra depressi, Angeli, homines, electi, reproberi, & dæmones ipsi prono vertice, flexis poplitibus, submississimâ tum corporis, tum animi reverentiâ Christum ut naturalem DEI Filium, ut Regem Regum, ut supremum cæli, terræque Dominum venerabundi adorabunt; implebiturque illud magnificum Pauli de Christo effatum. (a) *Omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, tunc omnis lingua confitebitur, quoniam Dominus JESUS CHRISTUS in gloria est DEI Patris.* De communi hac omnium adoratione evidenter, scribit David: (b) *Omnes gentes quascunque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum.* Deinde Paulus: (c) *Omnes stabimus ante tribunal Christi: scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur DEO.* Ubi nunc es Pilate, emerge ex illa execranda reproborum celluvie, caputque huc attole, oculos eleva: Tua ipsa

E 3

hic

(a) *Philip. 2.* (b) *Psal. 8. 5.* (c) *Rom. 14.*

hic usurpabo verba à te olim die Parasceve prolata. Tu in amplissimo Jerosolymæ foro, coram immensa Judæorum multitudine, cum Christus staret vinctis manibus, redimito spinis vertice, vulneribus hiulcis plenus, toto corpore sanguinolentus, toto vultu lividus, clamabas coram omni populo :
 (a) *Ecce homo.* Huc, huc modò oculos converte. Ecce homo, Cui data est omnis potestas in cælo & in terra. Ecce homo, qui à Deo constitutus est Judex vivorum, ac mortuorum. Ecce homo, ô perfidi Judæi! quem furore rabidi petiistis in crucem agi : vociferantes, crucifige, crucifige. Ecce homo ô impii ! quem postposuistis Barabbæ, dicentes : non hunc, sed Barabbam. Habetis vobiscum jam homicidam, & latronem Barabbam reum, Christum verò Judicem. Vos clamabatis, non habemus alium Regem, nisi Cæsarem. Confugite jam ad vestrum Cæsarem, adferat jam vobis opem. Non habebitis jam Christum, qui vos heet Regem, sed qui condemnet Judicem. Ecce quomodo jam sedet in magnifico folio, qui jacuit novem mensibus in matris utero : sedet jam in throno, qui olim jacuit in fœno. Sedet in monte gloriæ, qui prostratus jacuit sudans, aquâ & sanguine in monte Oliveti, monte angustiarum. Sedet in tribunali Justitiæ, qui toties stetit vinctus manibus co-

ram

(a) *Joan. 19. 5.*

ram tribunalibus injustitiæ. Sed quid hîc verbis meis cruento miseros Judæos, quos satis in die illo furoris punget Divina Justitia? Converto sermonem ad Catholicos, & quid nî ad te lector, quem de rei illius, qua de ago, indignitate, non tam cupio esse lectorem quàm Judicem.

OBSERVATIO MORALIS.

L Egisti, quomodo in magnifico illo amphitheatro omnes & Angeli, & homines, & dæmones sacro quodam horrore undique circumfusi, præ gloria, & Majestate Judicis, eum prono corpore sint adoraturi. Tuum jam postulo judicium. Possétne quid non dicam fieri, sed propè concipi, indigniùs, quàm nos Christianos, qui tam certâ, & indubitâtâ fide credimus Christum in ara adstare præsentem Judicem, quem credimus nos aliquando judicaturum; tantâ tamen adstare illic irreverentiâ, inverecundiâ, immodestiâ, quantâ puderet adstare coram viro aliquo honorato, in dignitate constituto? Totum templi spatium repletur cælestibus illis geniis, nec in Templo aër tot scatet atomis, quot abundat Angelis, rubet ara Divino Christi cruore, offertur æterno Patri pro mundi expiatione piacularis victima, occupatur arcanô mysteriô sacer Mysta; nil hic agitur nisi quod est cæleste, Divinum, Sacro-Sanctum. Et interim dum hæc peraguntur, stabit procax aliquis juvenis, qui

intolerabili impudentia, lænocinabitur oculis, gesticulabitur manibus, fabulabitur linguâ, vagabitur per quævis nefanda animô, perinde ac si non à p̄sbytero res Divina ageretur in delubro, sed ab histrione comædia exhiberetur in theatro. O impie! quomodo audes coram tuo Judice, coram quo flectetur aliquando omne genu, vel erectus stare, vel uno tantum genu flectere? Vides quomodo populus univèrsus ad illa verba, (a) *Et Verbum caro factum est*, statim incurvo corpore in terram sese inclinat, quasi tanti beneficii, quanti est Verbum pro nobis incarnatum, pondere oppressus, stare amplius non possit; & tu non tantùm audis verba illa proferri, *Et Verbum caro factum est*, sed & vides, & credis ipsum Verbum incarnatum, & pro tua salute incarnatum, illic p̄sens esse, & non majori honore prosequeris illic Filium DEI, quàm inane simulachrum Jovis, vel Mercurii. Et si ingrediatur crepitantibus calceis, & byssinâ togâ, nescio quæ fordidula pellex, tergus obvertes Filio DEI, totum corpus venerabundus obvertes mancipio fors diaboli. Quid dicēs? dum adstabis tuo Judici? Non credidisti hæc? Ergo fuisti perfidus? credidisti? ergò fuisti impius, & pro alterutro crimine condemnandus.

CAPUT VI.

*Ante ultimum Tragediæ actum,
prodeunt Varii reproborum
actores.*

PROduximus improbos, tanquam plurimorum scelerum reos ad magnum forum, ad celeberrima comitia, ad terrificum tribunal, ad latè patens, & immensum illud theatrum, ad æternam ignominiam illudendos, ac detestandos. Jam superest, ut illi omnium oculis objecti, coram in omnium luce & conspectu ab hominibus, Angelis, demonibus, DEO coarguantur ac condemnentur; ut ita tandem veluti publico totius universi præconio, voce, & tabellis notentur, & sempiternæ infamiæ objiciantur. Postquam cælum, terra, sol, sidera, elementa, muta omnia atque inanima impios redarguerint, & tota rerum universitas conspiranti vocè clamaverit, quod olim in concilio suo Judæi contra Christum! (a) *Reus est mortis*: Surgent mox contra impios Catholicos Gentiles, Ethnici, Turcæ, infideles omnes, quorum virtus major à sola natura, & imbecilli ejus lumine, quàm Christianorum cum natura eadem, à gratia, ejusque clarissima luce. Hic ergo cum impio Christiano gentilis. Tunc Christianus? Ubi re-

ligio, ac sacrorum cultus? Is Christianus, qui nec templa, nec aras, nec focos sacros, nec sacrificos, nec vestales ullas, neque divinos homines reveretur? Qui templa velut arces propugnat, impugnat, expugnat? arásque pro haris habet, neque amicus, aut inimicus est usque ad aras, sed & inter templum, & altare fundit sanguinem, vel in ara est sævus? Christianus tu? Imò infideli deterior. Jura-
bas trecentos Joves ac Deos omnes passim, & quidquid in tartaro est dæmoniorum, juratus vero etiam Evangelii, & crucis attactu pejerabas. Cùm rebus adversis affligeris, mox erumpebas in verba blasphemias, & incesto ore superos omnes persequeris. Contra illos assurgent Turcæ, de quibus ita scribitur. (a) *Inter Mahometistas nullus tam durus casus eis contingit, ut fracti impatientiâ redigantur in blasphemias, verùm quidquid evenerit, non stomachantur ut aurigæ & nautæ, sed illud habent in ore, laus Deo.* Pergent illi in suis accusationibus. Sacerdotes ac sacrorum ministros, itémque viros religione DEO consecratos contemptui habuit, illorum famam petulantissimè traduxit, odiò sectatus est, nomen fictis criminationibus, ac mendaciis obscuravit. Surget tunc Alexander Magnus, qui Jaddo Sucania Sacerdoti adgeniculatus; Attilus, qui D. Leonis oratione cicuratus: Perfæ prisci apud quos Magni in summo honore!

Gal-

(a) *Nicol. Clem. l. 1. Ep. p. 51.*

Galli veteres qui Druydas suos maximè venerati, Romani consules, quorum fasces Vestalibus occurrentibus inclinati; sententiæ capitis (illis casu intervenientibus) revocatae. Et hic Christianus his adversa gerens omnia? Hic Christianus divitiarum, regnorumque helluo, cui uni (ut olim Pellæo Juveni) non suffecit orbis, quique obulo mundi ultimo per fas & nefas inhians, in Lazarum Epulone crudelior vixit? & hic se Christianum jactat? Surget contra illum Crates, qui opes in mare mergere, quàm ab illis in vitia mergi maluit. Tu auro, & ostro in vestibus gravis, & si pretium specto non pileos, sed arces in vertice geris, quotidieque nova, ac nova ingeniosus in his nimis, stipes in cæteris, somnias. Surgent ergo viri non tantùm Nini itæ, sed & Romani, & Græci, & Persæ, & Tartari, & Turcæ, & Indi, tota denique Barbaria contra impios Catholicos. Sed dum de Ethnicis sermonem instituo, ecce tibi assurgunt Catholici electi, & contra Catholicos in reproborum classe constitutos, debacchantur. Quales hic audiuntur innocentium contra nocentes querelæ? Hinc apparent viduæ, pupilli, orphani, clientes, servi, ancillæ, afflicti, cæsi, trucidati, & luculentis affecti injuriis: Inde impii heri, iniqui judices, crudeles exactores, Tyranni, prædones, homicidæ, pyratæ, & id genus vultures, leones, harpyæ. Discutiuntur jam causæ, quæ à tot sæculis abdita latuerunt: con-

cutiunt Judicis tribunal lamenta viduarum, gemitus oppressorum, pauperum lachrymæ, fletus orphanorum, vulnera occisorum, sanguis martyrum. Illic modò è latebris in lucem prodeunt omnes iniquorum advocatorum strophæ, & technæ, quæstiones eorum, qui aliquando pro decem obolis in vincula coniecti sunt. Quibus pro aliquot terunciis dictus est dies; qui pro leviori verbo graviter percussi sunt in maxillam. Tunc DEUM habebunt patronum, quem hîc videbantur habere adversarium; tunc potentes potentiorum se sustinebunt. Tunc retundentur dentes eorum, quibus calamitosos momorderunt; unguibus quibus laceraverunt; calces quibus percusserunt, rictus canici, quibus insilierunt frendentes, hirsuta capita, quibus terruerunt, & omnia cornua, quibus impulerunt, ventilaverunt, & quasi comminuerunt. Post hos omnes tandem accedet sævissimus omnium accusator, qui per excellentiam vocatur accusator fratrum suorum, cacodæmon, qui multo acriùs quàm unquam Tullius vel Clodium, vel Verrem, vel Catilinam, vel Antonium accusabit. Hic teste D. Augustino præsto erit, & recitabit verba professionis nostræ, & objiciet nobis in faciem, quidquid fecimus, & quidquid peccavimus, & quo loco, & quidquid facere debueramus. Audite hîc ejus orationem omni jambo, & satyra acerbiorum,

Augustini verbis contextam : (a) *Æquissime Iudex, inquiet, iudica. Iudicium & Iustitiæ præparatio sedis tuæ. Iudica meum esse, qui tuus esse noluit, meus est, mecum dammandus est, post renuntiationem, ut quid invasit pannos meos? Quid apud ipsum impudicitia faciebat, cui ipse renuntiaverat? Quid intemperantia? Quid avaritia? Quid ira? Quid superbia? Quid cætera mea? Postremo fugientem à me, confugientem ad te postea, cum meis, quibus renuntiaverat, apprehendi, invasorem detinui. In ipsa quodammodo mea possessione à me apprehensus est. Quid enim in circo faciebat, atque ibi furias, lites, insanas voces, inanésque victorias miscebat, cum iam à se alienus sibi met videbatur? Quid in theatro faciebat renuntiator turpium voluptatum? Quid in amphitheatro crudelitates sevas oculis suis intuendo? Hæc omnia mea post renuntiationem invasit, meus esse voluit, & mea concupivit. Iudica, iudica Æquissime, quia quem tu non dedignatus es tantò pretiò liberare, ipse mihi se postmodum voluit obligare. Non potes non sententiam contra hos perfidos pronuntiare, eosque mihi adiudicare. Mei enim semper fuerunt, & in omnibus voluntati meæ satisfecerunt. Tui erant, quia tu eos creaveras ad imaginem, & similitudinem tuam; perditos quoque proprio tuo sanguine redemeris; sed obedientiam, quam tibi debebant, excusserunt,*

E 7

&

(2) Orat. contra Judæos & Pagan. f. 6. c.
Psal. 88. 5.

Et mihi per omnia paruerunt : mandata tua
 praevaricati sunt, Et mea semper obseruarunt :
 spiritu meo vixerunt ; opera mea imitati sunt,
 vias meas ambulauerunt. Vide itaque Aequis-
 sime, quanto potius jus meum in illos sit, quam
 tuum. Nihil illis dedi, nihil illis pollicitus
 sum, corpus meum pro illis non pependit, Et ta-
 men meis praeceptis per omnia non tuis pa-
 ruerunt. Si mandarem illis, ut jurarent, pe-
 jerarent, furarentur, occiderent, adulterium
 committerent, Et nomen tuum abnegarent,
 omnia haec animo promptissimo fecerunt ;
 pro te autem, qui DEUS, Et Creator, Et
 Redemptor eorum es, qui largitus illis eras
 opes, vitam, salutem, qui Et gratiam illis
 offerebas, Et gloriam promittebas, Et qui
 super haec omnia passus eras in cruce, ne mi-
 nimum quidem pro his omnibus periculum
 adire voluerunt. Quoties tu ad ostia eorum
 venisti ulcerosus, nudus, pauper, atque fame-
 licus ; illi tamen magis solliciti fuerunt, quo-
 modo canes, Et equos saturarent, quam ut tibi
 stipem darent ; magis quomodo aedium suarum
 parietes serico, Et auro induerunt, quam ut te
 detrita veste cooperirent. Fustum igitur est, ut
 vel semel tantae Majestatis tuae injuriam, Et
 contemptum ulciscaris. Haec erit amarulenta
 illa daemonum accusatio. Ea omnia dicta à
 me, dicentur olim, sed alio longe tono, in
 magno illo foro.

OBSERVATIO MORALIS.

Superest, ne nobis exprobetur à viris Nivitis, quòd pœnitentiam non egerimus, jam dum licèt agamus, ne pœnitentiam nos non egisse, dum animam agemus, nos pœniteat. Uti contigisse fœneratori cuidam scribit Joannes Algrinus Episcopus & Cardinalis. (a) Hunc quoties sanum valentemque adhortatus est Sacerdos, ut ad certum, ac securum se reciperet pœnitentiæ asylum, semper cum fastidientis quadam stomachi nausea regessit? huic negotio suum adhuc superesse tempus, nondum supremum sibi illuxisse diem, neque Solem in proximo minari occasum ultimum. Paulatim tamen adrepsit non suspecta, letalis ægritudo, aditumque stravit secururæ morti. Jamque iterum monetur à Sacerdote æger, periculum ne contemnere velit, hoc saltem prehensus rerum articulo, pœniteret scele- rum, pèrque usurpata Ecclesiæ Sacramenta laboraret pro impetranda Numinis gratia. Sed & ille cantilenam suam rursus cantare, & consuetum illud repetere cœpit, nondum omnes effluxisse horas, diésque; amplexaturum se pœnitentiam quo tempore opportunissimum videbitur. Tandem cum sensim & valetudo incresceret, & fata propiùs accederent, & fortiùs instaret Sacerdos, subito ille magnis vocibus lamentabiliter in-
cla-

(a) *Specul. Exemp. V. Pœnit.*

clamavit. *O pœnitentia ubi es? de cætero pœnitere non valeo, hoc judicante justo iudice, qui facere pœnitentiam dum potui, nolui.* Ita infelicissimus sine resipiscentia, & testimonio dolentis animi super peccatis, æternùm periit. Adeste vos hîc, qui cum pigro vultis, & non vultis, quando monemini de exacta conscientix cultura; quorum tota voluntas ad resipiscendum est marcida, enervis, elumbis. Mihi credite, nascentur denique nova vobis desideria, utinam non & fatua, quibus prior segnities vestra plectatur. Clamabitis olim & vos; *O pœnitentia ubi es?*

CAPUT VII.

Pronuntiatur faustissima in electos sententia.

ANtequam proferamus in medium fortunatissimam illam sententiam, quâ electi æterno præmio afficientur, & corona gloriæ immarcessibili redimientur, quæri hic posset, cur prius ferenda sit sententia illa optatissima, in electos, quàm altera illa infauitissima in reprobos? Cur prius beati admittendi sunt in Regnum, quàm impii detrudendi ad carcerem? Spectat hoc ad Divinam Justitiam manifestandam, ut cum mali viderint bonos coronatos, non minus de aliena gloria, quàm de sua crucientur miseria. Et hanc rationem adfert D. Bernardus:

(a) Pri-

(a) *Prius benedicti vocabuntur in regnum, quàm maledicti in caninum dejicientur ignis æterni. quo videlicet acriùs doleant, videntes quid amiserint.* Neque solùm dolebunt mali, cùm beatos viderint, sed etiam cùm ab illis videbuntur. Irrideri se ab illis, quos antea irriserant; iniquissimè ferent; suam miseriam videri ab illis, quibus ipsi antea suam gloriam objiciebant, ægerrimè sustinebunt: esse ludibrio, quibus antea erant spectaculo, molestissimè patientur. Ita tamen Divina Providentia disponet, ut mali videant justos, & à justis videantur, quo acerbiùs crucientur. Sic enim DEUS ad quemlibet beatorum.

(b) *Oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.* Ut cùm peccatores fenserint suam miseriam prodi, & beatorum oculis ingeri, acriùs torqueantur. Itaque ex comparatione cum aliena gloria, dolor de propria miseria incredibiliter augebitur. Sed modò ad beatissimam beatis omnibus sententiam, quia illi ad gloriam festinant, properemus. Singulorum causis accuratè examinatis; evictaque manifesta veritate Judex imò ad matrem electorum omnium Reginam, deinde ad reliquos electos vultu jucundissimo; & amabili aspectu conversus, in conspectu reproborum ingenti dolore animi frementium, serena facie, suavissimèque blandiente eos alloquetur, ea voce,

quæ

(a) *Bern. 2. in Psal. 90.* (b) *Psal. 90.*

quæ facilè ab omnibus circum populis ex-
 audia ur. Poterit enim efficere, ut vocis
 suæ sonus quousque voluerit, pertingat,
 cum tubarum sonos ad imum usque tartarum,
 cælumque empyreum produxerit. Quod
 David significasse videtur: (a) *Ecce dabit vo-*
ci suæ vocem virtutis. Sed priusquam verba
 illa expectatissima Judicis proferamus, hic
 enucleandum, quo idiomate Christus sen-
 tentiam tam injustos, quàm reprobos pro-
 nuntiabit, Latino, an Græco, an Hebraico.
 Tradunt doctores Theologi Syriaca illum
 lingua, quâ usus est, dum inter mortales
 ageret clara, sensibilibusque id voce prolaturum.
 Sic ergo Christus prius mente, quàm
 voce eos alloquetur. O electi, ego oculis
 misericordiæ, quàm diu fui, vos aspexi, &
 charitate æterna dilexi, ego ex infinita
 mea bonitate segregavi vos à reprobis, &
 inter amicos hæredes, & fratres elegi. Pro-
 pter vos, & vestram salutem descendi de
 cælo, & incarnatus sum. Ut vos regnaretis
 mecum in cælo, exulavi ego in mundo.
 Non mihi satis fuit vobis dedisse carnem
 in cibum, sanguinem in potum, animam in
 pretium; superest ut jam tradam regnum
 meum in præmium. Eja igitur (b) *Venite be-*
nediti Patris mei, possidete paratum vobis Re-
gnum à constitutione mundi. Proh DEUS im-
 mortalis, quod incrementum gaudii in corda
 om-

(a) *Psal. 67.34.* (b) *Mat. 25.*

omnium electorum infundet illa tam amabilis, tam beata vox, omnibus divitiis ac thesauris, omnibus hujus vitæ molestiis, ærumnisque comparanda. Vox quæ illis omnes cæli portas patefaciet ad triumphum. Triumphum plane admirabilem tot amicorum DEI, tot hæredum nobilissimi regni, tot fortissimorum bellatorum, à quibus toties devictus est dæmon, calcatus mundi fastus, edomita caro, contempta mors, & formidabiliores morte cruciatus. *Venite* de tenebris ad lucem, de servitute ad libertatem filiorum DEI, de bello ad pacem, de morte ad vitam, de exilio ad patriam, de carcere ad regnum, de agone ad triumphum, de mari ad portum, de Babylone ad Jerusalem, de mundo ad cælum, de tempore ad æternitatem. Patheticè hoc verbum exaggerat S. Hyppolitus, Tra&t. de consummatione sæculi in fine, descendendo ad singulos Sanctorum ordines. *Venite*, ait, *Prophetae propter nomen meum expulsi. Venite Patriarchæ, qui ante adventum meum obtemperastis mihi, regnumque meum desiderastis. Venite Apostoli, mearum afflictionum participes. Venite Martyres, qui confessi me coram tyrannis tormenta multa, atque supplicia pertulistis. Venite Pontifices, qui purè mihi Sacrificium die nocteque obtulistis. Venite Sancti, qui in montibus, speluncis, & cavernis terræ exercuistis vos, qui per continentiam, preces, & virginitatem serviistis*

nomini meo. Venite adolescentulæ, quæ thalamum meum exoptastis, nec præter me, sponsum alium dilexistis. Venite, qui dilexistis pauperes, & peregrinos. Venite qui charitatem meam servastis, sicut sum ego charitas. Venite Socii pacis, ego enim sum ipse pax. Sic ipse. Venite benedicti. Quantis lætitiis incedent electi, dum audient, illa verba dulciora super mel, & favum. Venite benedicti. O vox verè gaudii, & lætitiæ, vox victoriæ, & triumphi. O finis omnis desiderii. O portus bonæ spei? Italiam, Italiam quondam clamabat Achates. At hi cælum, cælum clamant. Venite, ô lætitiâ! benedicti; ô sanctitatem? Patris mei, ô divinitatem! Possidete, ô securitatem! Regnum, ô Majestatem! Vobis paratum; ô amorem! Ab origine mundi. O vetustatem! Quæ causa tantæ felicitatis? (a) Esurivi enim, & dedistis mihi manducare; sitivi, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus eram, & vestistis me; infirmus & in carcere eram, & visitastis me. O remunerationem copiosissimam pro tam exiguo beneficio! ô beneficium immensum pro tam vili dono! ô donum inæstimabile pro tam modico obsequio! Tum demum electis admirantibus tantæ remunerationis magnitudinem, ac simul quærentibus quomodo ea quæ commemorata sunt præstiterint, respondebit: Amen dico vobis, quod fecistis uni de his fratribus meis

meis

(a) Mat. 25.

minimis, mihi fecistis. Non est ergo contemnendus pauper, nec deferendus, ne in eo deferatur Christus. Comparentur ab aliis agri, & prædia, ædificentur villæ, construuntur urbes, ut inde annui reditus referantur; alii negotientur; alii manibus laborent, alii militent, alii navigent, alii aliis artibus indulgeant, ut pecuniam acquirant. Vis tu omnibus iis minùs fatigari, & plùs acquirere? Opera exerce pietatis, & misericordiæ. Modicum est, quò pauper indiget, immensum est, quod largienti compensatur. Hic mihi occurrit, quod refertur de Cæsare, proposito nostro peropportunum. Causam dicebat apud Julium Cæsarem miles unus veteranus, & causa premebatur. Itaque timens ne causâ caderet, quid egit? Reddidit Cæsarem memorem cujusdam beneficii, quod illi in extrema necessitate contulerat. Meministi, ait, Imperator, sub quadam arbore umbram non spargente, cùm velles residere ferventissimo sole, & esset asperrimus locus, quomodo ex commilitonibus unus, penulam suam substraverit? Memini, ait Cæsar, & quidem siti confectus, quia impeditus ire ad fontem proximum, non poteram, nisi commilito, homo fortis, & strenuus aquam mihi in galea attulisset. Potes ergo (ait miles) ô Imperator agnoscere illum hominem, aut illam galeam? Respondit Cæsar, non posse
ga

galeam se noscere, hominem posse; & ad-
 jecit. Tu utique ille non es. Meritò, ait
 alter, me non agnoscis Cæsar: nam cùm
 hoc factum est, integer eram. Postea ad
 Mundam in acie oculus mihi effossus est.
 Nec galeam istam si videres, agnosceres:
 macharâ enim Hispanicâ divisa est. Quæ
 cum audiret Cæsar, mox vetuit illi exhi-
 beri negotium, & agellos de quibus lis erat,
 militi suo donavit. Longè major quàm
 Cæsar in hunc suum commilitonem, erit
 Christi in suos amicos, qui ei obsequium
 aliquod præstiterunt, munificentia, & beni-
 gnitas. Quandoquidem quidquid exhibe-
 tur officii pauperi, fiat pauperum patrono
 Christo, poterit quivis in pauperes officio-
 sus, & clemens dicere Christo, quod miles
 ille Cæsari. Meministi ô Domine, quomo-
 do, cum sub frigido Jove, sæviente brumâ
 seminudus algeres, & tremulo corpore pul-
 sares ad ostium meum, te in ædes excepe-
 rim, & nudum cooperuerim? Meministi,
 quomodo cum inediâ exhaustus, & fame
 pallidus frustum panis emendicares, sic eiu-
 rienti mensam straverim, ibique manducave-
 ris? Ostendet profectò se memorem esse,
 quando coram toto mundo tua misericor-
 diæ opera deprædicabit, dicens: *Venite
 benedicti. Esurivi enim, & dedistis
 mihi manducare, &c.*

OBSERVATIO MORALIS.

Omnia mentes anhelant, omnium aures expetunt percipere ex ore Judicis illa verba : *Venite benedicti*. Quid præsidii ad percipiendam illam vocem, *Venite* ? Paucis suggeram. Jam vox Christi sonat ad omnes omnium gentium homines. (a) *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*. Ad quosdam etiam clamat, quod olim ad Petrum, & Andream. (b) *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum*. Jam etiam hac hora, hoc momento, Christus clamat ad vos. *Venite ad me omnes*. Tu juris Doctor, veni ad me per semitam æquitatis, & justitiæ : tu Medice, veni ad me per opera Charitatis in ægros pauperes exhibita : tu Advocate, veni ad me per exercitia pietatis in viduas & orphanos expensa : tu paterfamilias, veni ad me per vitæ bonæ exempla domesticis præstita. Tu Nobilis, veni ad me per eleemosynas in pauperes erogatas : tu Juvenis, veni ad me per castitatem corporis, & puritatem animi. Cur tam pauci audiunt verba Christi clamantis, *Venite ad me* ? Quia mundus altiori tono clamat ex opposito. (c) *Venite, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creaturâ tanquam in juventute celeriter. Vinô pretiosô, & unguentis nos impleamus.*

Illa

(a) *Mat. 11.* (b) *Mat. 4. 16.* (c) *Sap.*

Illa vox magis titillat aures, hinc clausæ sunt Christo clamanti, *Venite ad me.* Quisquis ergò ambit audire, *Venite benedicti* in die justitiæ, audiant nunc vocem Christi: *Venite ad me omnes,* in die misericordiæ. Pulchrum est quod refertur de S. Aproniano: (a) hic cùm adhuc gentilis esset, & S. Sifinium è carcere educeret ut Laodicio repræsentaret, vocémque è cælo factam audiret, *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi,* credens, baptizatus est, & postea in confessione Domini finem vitæ capitali sententia accepit. Utinam, & nos spe audiendæ illius vocis, *Venite,* convertamur à via lata, & spatiosa ad arctam, & angustam, ut hac via venientes post Christum, audiamus à Christo: *Venite benedicti.*

CAPUT VIII.

Fulminatur decretoria in improbos sententia.

Non sine ingenti horrore animi, ac membrorum omnium concussione, ac artuum trepidatione, accedo ad illam luctuosissimam, & omni tragoedia funestiozem Divinæ Justitiæ catastrophem, quam cum immenso quodam totius universi stupore, ac pavore in valle Josaphat Judex exhibebit.

Cum

(a) *Martyrolog. Roma. num. 2. Februar.*

Cùm jam ab æquissimo Judice, jucundissima voce prolata fuerit ad electos optatissima illa sententia, qua una, mox perfruentur æternâ gloriâ, freudentibus interim præ invidia, & livore, iracundia, & furore, desperatione & mœrore impiis, illico Judex, omnes iracundiæ, furoris, indignationis, & Justitiæ vires convocabit, ut eas exerat, & simul ac semel in perduelles sibi inimicos, & capitales hostes effundat. Itaque Christus ad reprobos humi jacentes, & præ metu in solo palpitantes, iratum, ac plenum indignatione vultum convertet, qualem describit Isaias, qui sibi videre videbatur venientem de longinquo Dominum scintillantibus oculis, & toto ore emicantibus flammis, horribiliorem quàm ut sustineri, aut expectari posset, sono vocis incitato, ac frementi, utpote qui vindictam anhelet, & linguam ejus quasi flammam ignis, qui cuncta populetur, & voret. Pergit Propheta, & comparat spiritum sive halitum ex pectore ejus effusum torrenti vehementi, atque præcipiti, qui ad medium usque collum hominum intumuit, ideóque ad resistendum impotentes secum trahit ac perdit. Denique intentaturum, ait, hostibus suis horribile brachium ad inferendam plagam, quam jam pridem fuerat comminatus, & flammam devorantem, quam ore gestare videbatur, quæ turbinis instar, aut lapido-

sæ grandinis, inimicos suos humi allidet,
 atque prosternet. Itaque severa oratione
 primò illorum scelera, & ingratitude
 sic exprobrabit. O natio perversa, ô ge-
 mina viperarum, ô impia capita! quomodo
 omnium beneficiorum, totque favorum quos
 in vos contuli immemores, in me tam in-
 grati, perfidi, impii fuistis? (a) *Quid potui
 facere vobis, & non feci?* Propter vos, &
 propter vestram salutem incarnatus, vestram
 naturam indui, ut in ea vos perditos quæ-
 rerem, & servarem; famem & sitim pertuli,
 ut vos cælesti cibo, & potu reficerem: la-
 boravi, & sudavi, ut ab humeris vestris mo-
 lestum, & grave peccatorum onus tollerem:
 proditus fui, ut salvarem; apprehensus ut
 liberarem: vincus ut solverem; flagellatus,
 ut flagella iræ Patris mei à vobis averterem.
Quid potui facere vobis, & non feci? Spinis
 aculeatis coronatus fui, ut vos cælesti glo-
 riâ coronarem, vulneratus ut sanarem, san-
 guinem fudi, ut lavarem, brachia in cruce
 expandi, ut amplecterer; manus aperui, ut
 benedicerem, mortuus fui, ut vitam vobis
 conferrem; à mortuis denique resurrexi,
 ut certum vobis resurrectionis vestræ pignus
 donarem. *Quid potui facere vobis, & non
 feci?* Ingrati extitistis passioni meæ, tormenta
 mea contempsistis, Sacramenta spreveristis,
 sanguinem meum conculeastis. Tunc deto-
 nabit

(a) *Isa. 5.*

nabit in illos terribilia illa verba Ezechielis: (a) *nunc ergo finis super te, & immittam furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te &c. & scietis, quia ego Dominus percutiens.* Et ne quid desit illis pœnitentiæ, doloris, indignationis, desperationis, extollet felicissimam qua ipsi exciderunt, justorum sortem, & miserrimam, quam ipsi mox subibunt conditionem, verbis illis Isaïæ. (b) *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis, ecce servi mei bibent, & vos sitietis: ecce servi mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritûs ululabitis.* His dictis excitatus tanquam dormiens Dominus, tanquam potens, (c) *crapulatus à vino* ut loquitur David, evomet totam suam rabiem, effundet omnes thesauros furoris sui, quos jam inde ab initio mundi per tot sæcula coacervavit, & sicut parturiens loquetur, vociferabitur, & clamabit pronuntians diremptoriam, ac fulminatricem sententiam, ad quam tinnient ambæ aures omnium reproborum, hæc est illa vox, quam ipse Job, qui licet adversus omnia adversa esset rupes, horrebat dicens: (d) *Super hoc expavit cor meum,*

F 2

meum,

(a) *Ezech. 7. 2.* (b) *Isa. 65.* (c) *Psal. 77. 72.*
 (d) *Job. 35.*

meum, & emoliturum est de loco suo, audiet auditionem in terrore vocis, & sonum de ore ejus procedentem; post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, tonabit DEUS in voce sua mirabiliter. De hac voce loquitur David.

(a) *Vox tonitruum in rota.* Hæc vox instar rotæ volvet reprobos de pœnis in pœnas, instar rotæ semper à furente vento agitatæ, & hoc in sæcula sæculorum. Erit vox ultima Christi, sed erit vox omni turbine violentior, omni elegia tristior, omni rota concitator, omni fulmine terribilior, omni tonitru formidabilior. Audite, & horrete. Sed quomodo poterit illa sententia ab homine mortali enuntiari, si ad solam ejus memoriam sanguis congeletur, & membra obrigescant? O cæli subsistite! ô terra concutere; ô mare expavesce? Hic detonet aër; hic stellæ de cælo cadant; hic rupes, petræ, saxa diffringantur; hic herbæ, planetæ, & arbores exarescant: hic ululent animalia, hic rugiant leones, hic omnes creaturæ tristem, ac lugubrem sonum edant, ac miserorum forti ah nimis deplorandæ compatiantur. O vox mea tremula, ingredere, & refona per aulas Regum, per palatia Cæsarum, per consistoria Cardinalium, per parlamenta Præsidum, per curias Senatorum, per Academias Doctorum, per delubra Sacerdotum, per musæa advocatorum, per tribunalia Judicum,

(a) *Psal. 76.*

cum, per domos mercatorum, per cubilia
 conjugatorum, per officinas opificum, ut
 ad sonitum hujus vocis, ipsis præ timore
 capilli erigantur, membra contremiscant,
 expallescant ora, exhorrescant animi. Sed
 ecce glomerat metuendos gressus per flam-
 meas nubes Dominus exercituum, leo rugit,
 quis non expavescet? Aperit os suum, ut
 tonet. (a) *Discedite à me maledicti in ignem
 æternum.* Actum est, conclamatum, despe-
 ratum; quia sententia est immutabilis, de-
 cretum irrevocabile. *Discedite*, ô verbum
 amarum! *A me*, ô calamitas! *Maledicti*, ô
 infelicitas! *in ignem*, ô pœnam! *æternum!*
 ô duratio! *Qui paratus est diabolo, & angelis
 ejus.* O horror! ô dolor! ô pudor! *Disce-
 dite*, ô infelix discessio? *Maledicti*, ô dira
 reprobatio! *In ignem*, ô dolorem! *Æternum*,
 ô sæva punitio! *Qui paratus est*, ô præpa-
 ratio ingrata! *Diabolo*, ô monstrum! *& an-
 gelis ejus*, ô incomparabilis afflictio! Singula
 verba sententiæ hujus immensi cujusdam
 doloris ac pœnæ augmentum complectun-
 tur. Nos modò dum licet, singula expen-
 damus, ne illa aliquando inviti audiamus.
Discedite, pœnam damni continet; *Maledi-
 cti*, pœnam injuriarum; *In ignem*, pœnam
 sensûs; *æternum*, pœnam desperationis. *Qui
 paratus est diabolo*, pœnam aspectus dæmo-
 num. *Et angelis ejus.* Pœnam pessimæ socie-
 tatis.

tatis. Singula fufius exponam, vos expofita accuratè expendite. *Discedite à me*, qui DEUS vester fum, primum principium, & finis vester ultimus. *Discedite* ab amicitia mea, protectione, regno, cælo, effentiæ meæ vifione, & à perenni æternarum delictiarum fonte. *Discedite* à fuaviffimo fanctiffimæ Matris meæ contubernio, ab omnibus electis, ab Angelorum Hierarchiis, ab Apoftolis, Martyribus, Confefforibus, Virginitibus. Proh quantus eft homini opulento dolor, qui plurimorum floret amicitia, fi à Patriæ confpectu, à parentum complexu, ab amicorum confortio, à familiarium fuaviffimo contubernio, fegegari, & patriam fedem cum exilio commutare cogatur. Audite quid de fuo exilio fcribat Æfchines.

(a) *Cum in mentem venit non tantum amicorum, quos iftic habeo, fed & cognatorum, & concionis, & colloquiorum, quæ ibi tecum & cum Philino habuimus, fanguis omnis in alium viscerum locum refluit.* DEUS immortalis! fi fanguis è venis in viscera illi refluxerit ob exilium à Patria, fegregationem ab amicis: quis dolor erit impiis à Patria cæleſti, ad quam jus habebant ratione Baptifmatis, idque non ad breve tempus, fed in æternum proſcribi? Ah quàm multi ex iis, qui ad finiftram confistent videbunt parentes, amicos, fratres, forores, & ſibi olim familiares à dextris,

(a) *Epiet. 5.*

tris Iudicis stare, ſéque ab eorum amplexu in omnem æternitatem divelli. Quàm multi ex illis, qui unius, ejuſdémque urbis, unius domus, unius familiæ, unius profeſſionis, quid dico? unius teſti confortes extiterunt; ſe ab invicem ſeparari, uno ad dextram inter electos, altero ad ſiniſtram inter reprobos manente, dolebunt! Separari ergo à conſpectu DEI, eſt plane quæ timeri poſſunt terribilium omnium rerribiliſſimum. Nam ſicut ait Philoſophus *opporitorum eadem eſt diſciplina*: cum in cælo, teſte Auguſtino, *viſo eſt tota merces*, erit quoque in Inferno privatio viſionis tota pœna; id eſt omnium pœnarum graviffima. Ingens igitur ſupplidium eſt illud, quod Iudex in hac ſententia damnatis infligit. *Diſcedite à me*, converſamur jam ſermonem ad ſecundum ſupplidium, *Maledicti*. Ex illo momento tota æternitate, omni ex parte erunt maledicti: Maledicti in anima, maledicti in corpore, maledicti in memoria, maledicti in intellectu, maledicti in voluntate, maledicti in oculis, auribus, pedibus, manibus, odoratu, gultu, & tactu: maledicti ſuper terram, maledicti ſub terra, maledicti in tempore, maledicti in æternitate. De Eſau refertur, horrendum infremuit, & rugiit, cùm à Jacobo fratre ſibi eſſet erepta paterna benedictio. (a) *Auditis Eſau ſermonibus Patris, irrugiit clamore magno.*

magno, & consternatus ait, Benedic etiam & mihi pater mi. Qualem rugitum per totum aëra emittent reprobi, cùm videbunt se non tantùm privari Patris sui benedictione, sed ab eodem æternùm maledici, idque pro tam abjectis reculis, pro momento voluptatis, pro puncto honoris, pro aura vanitatis, pro exiguo lucello, pro siliquis procorum. Sequitur. *In ignem æternum.* In hoc, pœna sensûs consistit. Itaque ablegabit illos vivos in ignem, non ad momentaneam exustionem, sed ad perpetuum cruciatum. Ignis enim ille ardebit, sed non consumet; inflammabit, sed non in cinerem convertet; cruciabit, sed non occidet; immensum dolorem adferet, sed vitam non auferet; non emittet splendorem, sed immittet horrorem; non effundet lucem, sed caliginem; non lucidam flammam, sed piceum fumum. Sed in immensum auget pœnam ignis, unica illa, quæ sequitur vocula, *Æternum.* Hoc verbum erit verè flumen quod attonabit aures, perstringet mentes, tremefaciet corpus, totùmque hominem inexplicabili dolore perturbabit. Refert Benevenius Medicus florentinus quiddam, quod ipse suismet hausit oculis. (a) Vidi ait duos homines, Patrem & filium, qui cùm subitò fulmine è nubibus lapsò afflati fuissent, eorum corpora reddita sunt adeò attonita, & stupida,

(a) Cap. 13. de abderis.

da, ut septem diebus non potuerint comedere, bibere, nec se movere. Quòd si illos ita attonuit commune fulmen, quod non poterat nisi corpus lædere, vel occidere, quid erit perstringi illo Judicis fulmine, quod & corpus, & animam mittet in gehennam ignis? Tandem colophon omnium pænarum erit, infausta, tristis, horrida societas dæmonum. *Qui paratus est diabolo & angelis ejus.* DEUS bone! quis horror, quis terror, quis metus erit perpetuò degere, ac conversari inter tam terribiles spirituum larvas; aspiceret tam horrenda monstra ante oculos semper observantia. Si magnum nobis terrorem incutit umbra defuncti alicujus apparens, ideòque formidamus nocturno illo in tenebrarum horrore sepulchra, & cœmeteria pertransire, aut cubiculum in quo defuncti alicujus cadaver jacet, sine lumine ingredi, ne forsan à spiritu ejus terreamur, si verò contingat, cadaver vel minimum se movere, congeletur præ metu sanguis, vox faucibus hæreat, pili in vertice erigantur præ trepidatione; quis terror, quis tremor ille erit damnatis, cum undique in illa spissa horribilium tenebrarum caligine, quâ involvuntur, innumera multitudine malignorum spirituum, larvarum turpissimarum, atque horribilium dæmonum, assumptis vel ex aère, vel ex illa orci caligine, vel aliunde corporibus, varias for-

mas induentium, ac sua monstrositate terrentium, circumdatos se esse conspexerint! Pronuntiata hac infaustissima sententia, ut videbunt miseri spem omnem sibi ereptam ullius vel minimi solatii, æternúmque de sua salute desperatum; tunc ipsi horrendis ululatibus, ac boatu terribili cælum, terrámque replebunt. Tunc ponent in cælum os suum, & immanes blasphemias in DEUM evoment. Tunc maledicent diei, & horæ qua nati sunt, parentibus qui eos genuerunt, uberibus quæ eos lactaverunt, aëri quo spirarunt, terræ quam calcarunt, & videntes se tota æternitate fore miseros, omni jam spe destituti, tanquam furentes leones irrugient horrendum, ut rabidi canes ululabunt, ut desperati totos se dedent lachrymis, & lamentis, atque oculis in cælum, terrámque, & omnes mundi partes circumjectis, exclamabunt. O cæli nobiscum plorate, & sempiternos gemitus nostros sociate! ô elementa nostrarum miseriarum commiseratione tangimini! ô ignis combure! ô aqua submerge! ô terra absorbe nos, ita ut prorsus enecemur, conteramur, atque in nihilum redigamur! ô montes, & colles cadite super nos, necem nobis inferte, atque sub vestris ruinis æternum sepelite. Hæc omnia, & his infinites graviora venient super vos, nisi pœnitentiam egeritis.

OBSERVATIO MORALIS.

UTinam vos Judices dum jam è tribunali estis prolaturi in reos sententiam, vos Advocati dum jam in foro dirimetis pupilli, aut orphani litem, vos nobiles dum ob minimam injuriam descenditis in arenam certaturi duello, vos juvenes dum noctu in cubilibus consensuri titillationi carnis, peccare decernitis, utinam dum mentibus vestris occurrerent, auribus insonarent illa terrificæ verba, *Discedite à me. Discedite*, ah dum cogito, exalbesco. *A me*, palleſco. *Maledicti*, horrent comæ. *In ignem æternum*, voce destituor. *Qui paratus est*, contremisco. *Diabolo*, palpitat cor. Et *Angeli ejus*, præ metu ac formidine emorior. Verè, (a) *Horrendum est incidere in manus DEI viventis.*

CAPUT XI.

Utriusque sententiæ executio, & omnis temporis consummatio

Post citationem cunctorum, & citatorum congregationem, post disceptationem accuratam, & discussionem exactam omnium meritorum, post prolatam sententiam juxta cujusque merita, jam unum tantum superest, ipsa utriusque sententiæ executio. Non enim existimandum est quòd in illa summi

Regis curia fiat, sicut in quibusdam Conciliorum, aut principibus curiis: in quibus aut veritas causæ non inquiritur, aut inquisita tacetur, aut sub pecuniæ acervo sepelitur, aut sententia non profertur, aut saltem Judicibus aurô corruptis, in tempus diuturnum differtur. Sed latæ sententiæ statim fiet executio: nam cùm Judex sit omnipotens, sermo ejus est efficax; non est, qui ei vel se opponendo resistat, vel loquendo contradicat. Unde dicitur à Matthæo. Statim ut utramque sententiam Judex pronuntiaverit. (a) *Et hi ibunt in supplicium &c.* Sententia verò executioni mandabitur eo modo atque ordine, quo fuerit pronuntiata, id est, sicut priùs dicet Christus ad electos, *Venite*, quàm ad reprobos, *Discedite*, ita priùs electi admittentur in gaudium Domini, quàm reprobi rapiantur ad pœnas tartari. Ut impleatur illud Psalmographi, (b) *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit.* Proh DEUS immortalis! qualis erit illa pompa, quod spectaculum, quando tot cæli principes, tot filii DEI cum Rege suo triumphantes per aëra efferentur in curru aureo, in veste regia, in dotibus gloriosi corporis, in splendore mirabili, pulchritudine infatiabili, lætitia infinita. Quàm decoræ manus, victrices palmas circumferentes,

(a) *Mat. 25.* (b) *Psal. 111. 10.*

tes, & laureas immortali viriditate rutilantes. Quàm illustre caput cinctum coronâ mille carbunculis, & pyropis latè fulgurante! Auribus autem quid potest jucundius accidere illâ harmoniâ, quæ ex novem choris musicorum cælestium efflorescet, canticum illud Apocalipticum læta voce integrantium; (a) *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus & fortitudo DEO nostro in sæcula sæculorum, Amen.* Quibus homines vicissim respondebunt: *Redemisti nos DEUS in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos DEO nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram.* Proh qualis hic ascensus! qui cursus! qui clamores! quæ colloquia! quæ congratulationes! quæ Angelorum, & hominum acclamationes! qui Virginum lætissimus aspectus! qui vatum, & Patriarcharum intuitus! qui ingressus! qui cælestium Spirituum plausus! quàm latè patens civitas! quæ beatæ sedes! quæ secunda & clara domicilia! quàm tranquilla possessio! quæ secretorum communicatio! quæ gratia nunquam peritura! quæ visio! quæ voluptas! quæ gloria semper & in æternum, & in sæculum sæculi, & ultra permanens! hic erit lætissimæ quam Divina misericordia peraget, comedix epilogus. Clamat jam Divina misericordia, claudite cortinas, scena per-

(a) *Apoc. c. 7. 12.*

Eta mea est. Mox Divina Justitia flammeo
 vultu terribilis tragœdiæ suæ catastrophæ
 peractura, accedet ad reprobos. Quando
 jam videbunt illi intrâsse electos cælum,
 clausam ejus januam, accurrentes dæmones,
 terram paulatim discedere; proh quis tunc
 erit planctus, quis clamor, quis flebilis ulu-
 latus inter illos audietur: quàm miserabile
 spectaculum illud erit, cum & pectora pu-
 gnis, & ora unguibus fœdantes incedent?
 laniabunt capillos, percutient fœmora, com-
 plodent palmas, comprimunt digitos, totis
 artubus contremiscent, omnibus membris
 trepidabunt: alii in terram proni corruent,
 alii horrore attoniti rigeant; alii lymphati-
 co pavore acti, huc, illuc velut amentes
 discurrent, ora pallor, corda dolor, mentem
 stupor, membra tremor, languôrque occu-
 pabunt; atque interea incessabilis immugiet
 gemitus, personabit planctus, obstrepet eju-
 lantium numquam mœstior auditus clamor.
 Ad hæc etiam justorum gloriam videntes,
 turbabuntur timore horribili, stupebunt, ac
 dicent: (a) *Hi sunt, quos habuimus aliquando
 in derisum, & in similitudinem improperii.
 Nos insensati vitam illorum æstimabamus insa-
 viam, & finem illorum sine honore: Ecce quo-
 modo computati sunt inter filios DEI, & inter
 Sanctos fors illorum est. At nos ubi decidimus?
 Quò perduxêre nos concupiscentiæ nostræ,*
deli-

(a) Sap. 5.

delitiæ molles? lauta convivia? obscænæ libidines, avaræ opes, blandi sopores, ignava otia, joci, risus, luxus, luxuria, voluptas? Illa ociissimè desiêre, & successit nunquam desitura calamitas. Cur concepti fuimus? Aut cur conceptos non est abortiva mater? vel cur non statim natos abolevit mors? vel adultos oppressit valetudo, vel dispoliavit; & in servitutem captivos abduxit hostis? O quàm brevi labore quàm magnam potuimus adipisci beatitudinem? Et ecce pro quàm modica voluptate in quàm immensas incidimus ærumnas. Hic iis miserè lamentantibus aderit repentè ignis ille, qui mira celeritate mundo intulerat vastitatem, qui promotô usque ad damnatam turbam incendiô, in eam furibundus involabit, undique circumplectetur, juxta illud. (a) *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Tum repentè terra latissimo hiatu ad inferos usque sub pedibus eorum sese aperiet, & dissiliet, sive uno in loco, sive quod credibilius est, in pluribus statimque infelix hæc turba, flammis dæmonibusque insultantibus circumfusa, præcipiti ruina devolvetur simul in tartarum cum iis sordibus, quæ ex mundi desflagratione reliquæ erunt. Qui tum excitabuntur fragores, quàm insani tumultus, quàm horrendi clamores ex crepitantibus flammis, undique

(a) *Psal. 96. 3.*

que à disrupta multis in locis tellure, maximèque à concussa vociferatione pereuntium, qui cum dæmonibus confusi, clamores edent, atque ulutatus, quibus tanquam ab ingenti tonitru cælum ipsum, tellúsque circumsonabunt. Porrò Divina virtute fiet, ut brevi tempore ad terminum perveniant: alioquin facile quatuor, aut quinque horis opus esset, ut naturali pondere tantum spatium absolvant, quod putatur esse minimè mille leucrarum. Simul atque ad terminum pervenerint, terra firmissimè se claudet, & in omnem æternitatem clausa manebit; ita ut nullus damnatorum possit unquam exire, vel ad supera emergere. Itaque terra omnium reproborum colluvione devorata, totóque illo incendio, quod sola terrarum vastaverat, unam in faciem coibit, qualem ante istam discessionem ostentabat, & undique portas æterni illius carceris obserabit feris, vectibúsque adamantinis, ne quando illi cælum, ejúsque lumen videre possint, aut portam aliquam patentem viderent, spem aliquam possent concipere libertatis, aut misericordiæ, si forte horrendi eorum clamores ad beatorum usque aures pertingere posse putarentur.

OBSERVATIO MORALIS.

Hic finis erit omnis temporis, & initium æternitatis, nunquam terminandæ. Ut
nos

nos igitur cum fine mundi, finem imponamus huic funestissimo argumento, adfero hic, quæ in concione de Judicii die aliquando è pulpito dixit, disertissimus ille juxta ac piissimus Divini verbi in Hispania præco, Ludovicus Granatensis: qui disertis verbis assererat, certissimum signum esse reprobationis non commoveri ad virtutem, vel amoveri à peccato, ultimi Judicii commemoratione aut recordatione. (a) *Si quis, ait, ad hæc ipsa quæ dicimus (nimirum de die Judicii) torpet ac languet, nihilque magis afficitur, quam si hæc omnia ad illum minimè pertinerent, vehementissimum hoc cæcitatæ, obdurationis, & reprobationis argumentum est, quod quidem vel ex eo, ait, perspicitur potest, quòd modo dum hæc ipsa tractamus, religiosæ & piæ mentes, quæ nil morte dignum admiserunt, trepidant, stupent, pallent, obmutescunt: perditæ verò homines, & omni scelere contaminati, quorum capitibus hæc tantorum malorum tempestas incumbit, non modo siccis oculis, sed lapideis etiam cordibus, hæc ipsa, quæ dicimus, audiunt. Sic ipse. Quid enim potest horribilius ab homine timeri, quid terribilius ab Angelo fingi, quam excipere auribus illud formidabile tonitru:*

Discedite à me maledicti.

(a) *Conc. 1. Dom. 2. Advent.*

PRO.

PROOEMIUM DE INFERNO.

Homo vetus descendat cogitatione ad Inferos, ut inde Novus ascendat perfectione ad superos.

*Q*UOD fuit olim inclyti in purpura Vatis seu roventis desiderium, seu monentis consilium, ut quibus est cupido ascendere ad Superos, ubi desinent vivere. (a) descendant in infernum viventes; hoc ipsum & meum est votum, ut quotquot sunt per omnes omnium terrarum regiones homines, (b) descendant in infernum viventes, ne descendant morientes; ut loquitur D. Bernardus. Descendant eò, dum adhuc sunt sine morbo incolumes, ne descendant, dum erunt sine vita exanimis. An forsitan tibi arduum dices, quin & inusitatum, descendere? An tibi excidat Evangelica illa parabola: (c) Homo quidam descendebat de Hierusalem in Jericho? Illa parabola, de te est fabula, in dè historia. Tu es homo ille. Non priùs cæpisti vivere, quàm descendere. In ipso, si nescis, conceptus matris utero, jam inde descendisti de Ferusalem in Jericho. In peccatis enim concepit te mater tua. Quid est autem peccatum, nisi quidam descensus, videlicet à summo bono, ad summum malum? Quoties peccatum

(a) Psal. 54. (b) Orat. ad frat. de monte.

(c) Luc. 10. 30.

eatum comittis, toties descendis. Nihil igitur tibi, si laborem spectes, est facilius; si usum, familiarius, quàm descendere. Non sapiens quæ sunt supra terram, si frequenti cogitatione descendas infra terram. (a) Qui descendit, ipse est qui & ascendit supra omnes cælos. Observa ordinem, ne descendas illic, ubi nullus est ordo. Christus primò (b) descendit ad inferos, deinde ascendit ad cælos. Si nolis aberrare à via cæli, sequere eum, qui est via ad cælum. Si ambis ascensum ad Superos, priùs descende ad inferos. Contemplare illic summi mali summa mala, & nihil tibi proclivius erit, quàm declinare à malo, & facere bonum. Illa enim expendendo, fugies scelera, & effugies scelerum supplicia. Pigebit peccare, pudebit peccasse, dum horrebis pœnas, quæ manent peccantes. Hæc, ut olim Lovanii Jurisconsultis consulerem, magisque essent cœlestis quàm civilis juris periti, suggesti è suggestu; sed quia semel excepta auribus, facile excidunt mentibus, volui, quæ dixi olim ad eos è cathedra, omnibus exhibere spectanda in tenui tabula; non nescius altiùs inhærere sæpiùs lecta, quàm semel ab iis audita, à me dicta. Itaque timor quem timebis, ea legendo non erit ad mortem, sed ad vitam. Nam juxta adagium, Qui pavet, cavet, atque adeò sæpe quod nocet, docet. Tu igitur; ad ea quæ sunt scripta, animum attende, & nullus dubita, magno nisu ad Superos contendes.

LO-

(a) Ephes. 4. 9. (b) Job. 10. 22.

LOCUS ET SOCIETAS.

INfernus est regio mortis, regia Dæmonis, cujus porta est desperatio, aula carcer, tapetes tenebræ, mensæ vincula, cibus famæ, potus fitis, horologium ululatus, lecti ignes, ordo chaos confusionis. Est tenebri-
osum ergastulum æternis undique feris, claustris, repagulis catenisque obseratum; cui supernè iræ DEI imminet sigillum. Ad hoc subterraneum spelæum cogitando descenderat mellifluus Doctor, qui ubi ea quæ geruntur, spectavit; quæ dicuntur, audivit; in hæc verba exclamavit. (a) *O regio dura, & gravis! regio extimescenda, regio fugienda, terra oblivionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat! locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fætor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, horribiles dæmonum facies! Totus tremo, atque horreo ad memoriam istius regionis, & concussa sunt ossa mea.* Paucis ejusdem loci conditionem perstrinxit Hugo à S. Victore, dum ait, locum esse, (b) *ubi nulla spes boni, nullaque desperatio mali: ubi jurati Dei inimici omnibus quæ optare possunt, bonis privantur, omnibus quæ timere possunt, malis cruciantur.*

Quis

(a) *Serm. de Region.*

(b) *Lib. 4. de Ani. cap. 13.*

Quis illo loco erit miserorum Princeps? quis Dominus? Is, qui à fœditate, & truculentia dicitur Draco; à versutie, & caliditate Serpens: à nocendi desiderio Leo rugiens: à magnitudine, & potentia Behemoth: ab ira magna Diabolus. Quos habebunt amicos? Ne quidem unum in tota rerum universitate, sed singuli & damnati, & Beati & Angeli, & dæmones, & homines, illos immensò quodam odiò prosequentur: erunt omnibus creaturis invisi, exosi, execrabiles, abominabiles, tamquam ipsa abominatio. Quos, qualésve socios habebunt? Malitiâ improbos, specie horribilos, conditione miseros, rabie furiosos, malevolentiam obstinatos. Tu igitur si sapias, imò ut sapias, hæc loca, ubi nulli bono est locus, sæpè cogitando adeas: abdas te sub terra, & omnia tibi displicebunt, quæ sunt supra terram. Imitare illum in deserto Ascetam, de quo in vitis Patrum traditur: (a) *Ego (inquirebat ipse) ob peccata mea Inferno adjudicavi me ipsum, dicoque: Esto cum illis, quibus dignus es; istis post modicum annumeraberis. Aspicio ibi stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes à capite usque ad pedes. Video & mare ignis bullientis, circumfluentes, & mugientes, ut putant aliqui, usque ad celos attingere fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines dejectos, &c.*

(a) *Lib. 7. cap. 44.*

O quàm vicinus es huic loco jam expresso! Notum est illud Philosophi: Navigantes tribus tantùm digitis distare à morte. Non quantùm distant navigantes à morte, tantùm distant viventes à regione mortis. Avésne, ô peccator, scire, quantùm distes ab Inferno? tantùm, ut si hoc momento vivere desinas, altero momento in orco ardere incipias. Totus infernus cum toto suo tormentorum apparatu, non distat à te nisi temporis puncto.

Si illac timeas, cadendo descendere; hîc caveas, superbiendo ascendere. Primus descendit ad tartarum, ille cœlestium spirituum primas, cùm diceret: (a) *Ascendam super altitudinem nubium.* Hinc memor Angelicæ cladis, David exclamat: (b) *Non veniat mihi pes superbiæ; & manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem; expulsi sunt, nec potuerunt stare.* Quæ verba sic exponit D. Ambrosius: (c) *Non sim superbus, ne peccem; non peccem, ne movear; non movear, ne cadam, non cadam, ne expellar.* Et paulò post: *Nescit stare superbia; & si ceciderit, non novit resurgere.* Vis tibi proponi Luciferi æmulos? suis, illos, lineamentis ad vivum expressit D. Ambrosius: (d) *Ejusmodi sunt erigentes supercilia, inflato corde, elato pectore, cervice resupina; qui solum quidem vestigiis pedum perstringunt, toto autem se*

(a) Isa. 14. 12. (b) Psal. 35. (c) In Psal. 35.

(d) L. de Arca & Noe. c. 10.

se librant corpore, & inani suspendunt examine; in priora gressa procedunt, ad posteriora cervicem reclinantes cælum spectant, terram autem fastidiunt, tanquam cervicis dolore suffixi, ut eam inclinare non possint. Ecce Luciferi, in schola discipulos; in familia servos; in palæstra milites. Illa vox plena fastu, quam ex turgido spiritu eructabat, *Conscendam*; dicebat enim is: *In cælum conscendam*; transfusa est ad omnes omnium sæculorum homines. Nullus est, qui non ambit conscendere. Est plebejus aliquis civis, qui videt Magistratum in excelsioribus subselliis confidentem, mox ipse secum: *In subsellia illa conscendam*. Est pedarius quispiam, qui ambit dignitatem Judicis, & ille: *In tribunal conscendam*. Est aliquis qui vix à limine salutavit Juris prudentiam, intelligit Cathedram vacare: *In Cathedram conscendam*. Nemo est, qui non arrogantiae typo inflatus non crepat illud plenis buccis, cum Lucifero: *Conscendam* hinc tam multi ad inferna descendunt. Toto ergò cælo, à cælo aberrant, qui, ut eò pertingant, ascendere contendunt. Si quæris, quomodo ascendat quis in cælum? dicam, Descendendo: contra verò ascendendo, rectà descenditur ad Infernum. Non opus est alio exemplo, quàm quod jam exposuimus, Luciferi; qui cum ascendere vellet in cælum, descendit ad orcum. Via ergò cæli, est per descensum:

via Inferni, per ascensum. Licet cælum sursum sit supra nostrum caput: Infernus deorsum, infra pedes; tamen, ut illuc attingas, necesse est, te demittas, subicias, verbo, descendas. Scriptum enim est: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur: sic humiliatus est superbus Lucifer; exaltatus humilis Michaël.

TENEBRÆ.

(a) *Tenebræ & palpatio facta sunt super speluncas usque in æternum.* In tartarea illa spelunca, ac latebrofa, & prærupta specu, dicuntur (b) *tenebræ exteriores* esse, id est alterius generis quàm nostræ hinc tenebræ; non enim sunt aëris obscuratio, sed horridæ, sulphuræ, fœtentes, caliginosæ, crassæ, densæ; & quidem tanta densitate, ut veluti palpari possint, tanto horrore, ac pavore, ut palpitare faciant miseros ex pavore. Quare Anima primò momentò quo hanc aspectabilem lucem deserit, quasi jam extremum vale dicens Soli, Lunæ, planetis, stellis, sideribus omnibus, sibi ipsi occinit illud Jobi, (c) *Vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum.* Dicitur *terra tenebrarum*: quia ibi tanquam in nativo solo obscuritas provenit, sicut dicitur terra auri, aut argenti, ubi res illæ proveniunt.

Ex

(a) *Isa. 32.* (b) *Mat. 22.* (c) *Job. 40. 21.*

Ex hoc tenebricoso antro, & fumoso vaporario, velut è tenebrarum pelago ad Ægyptios caligo, & obscuritas exundavit. Hinc Sapiens Ægyptias tenebras vocat, (a) *impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem*: sicut voragine quædam eruētantes sulphureas flammæ, quod Vulcani os, inferni ostia, & fenestras vocamus. Hunc locum lethales, & immedicabiles umbræ occupant. Ibi obscura, & cæca mors, & caliginosus orcus sedem, atque regiam constitutam habent. Ibi per obscurissimam lucem & spissos tenebrarum globos horrida spectra, tristia simulachra, ferales imagines mortis, & lethales manium umbræ obversantur ante damnatorum oculos. Nullus prætereà ulla in re erit ordo, sed incredibilis confusio, quæ in ipsis damnatorum mentibus perturbatis potissimùm cernitur: in tenebris enim maximis omnia misceri, confundi, perturbari necesse est. Aliud igitur in his tenebris exterioribus, & interioribus damnati non valebunt cogitare quàm de pœnis suis. Illic namque dirigunt totum impetum cogitationis, ubi sentiunt vim doloris. Quare refert Innocentius discipulum quendam apparuisse Magistro suo post mortem. (b) Quem cùm Magister intellexisset esse damnatum, quæsit ab eo, num aliquæ quæstiones apud in-

G

feros

(a) Sap. 27. (b) Lib. 3. de contemptum. c. 7.

feros moverentur. Respondit: *Apud inferos queritur solummodo, quid non sit pœna. Ut has tenebras evitetis, ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. De his tenebris loquitur S. August. (a) O quisquis es flagitiosus, qui soles propter tua malefacta, & adulteria non solum tenebras non horrere, sed querere: qui soles plus gaudere, quando lucerna extinguitur: non tales tenebras habebis, ubi gaudeas, ubi voluptatibus carnis oblecteris. Non sic erunt tenebræ. Quomodo ergo erant? Ibi erit sletus, & stridor dentium: tortor sine defectu, tortus sine defectu. Ut hasce declinemus tenebras consilio Pauli, (b) Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.*

Nonnè hac nostra ætate, plurimos est reperire; qui, si verum fateri velint, coguntur de se asserere, quod Judæi illi apud Isaiam? (c) *Palpavimus sicut cæci, &c.* Nonnè hoc plurimis convenit? *Palpavimus sicut cæci, parietem.* Rectè: quia Christi fide, Justitiâ, ac Gratiâ ubique propagatâ, & longè, latèque coruscante, quasi cæci, eam non vidimus: & quasi palpantes incessimus, (cæcus enim manum habet pro oculo; unde prius manu palpans vestigium explorat, quàm in eo gressus figat) Dein addit: *In caliginosis, quasi mortui.* Leo Hebræus vertit: *In sepulchris versemur, quasi cadavera;* quasi dicat, sicut mortui degunt in tetris,

puti-

(a) *Joan. 12.* (b) *Rom. 13. 12.* (c) *Isa. 59. 10.*

putidis, ac tenebrosis sepulchris: ita nos, nostris flagitiis, & spurcitiis dediti, in eis hæremus, jacemus, volutamur; in ea impingimus, ruimus, labimur; ut nunquam nobis lux gratiæ, fulgor lætitiæ, splendor veri boni illucescat: ac si planè essemus mortui, exangues, exanimes. Quot sunt in plurimis Regionibus, Athei? in palatiis, aulici? in curiis, politici? in Academiis, scioli? qui norunt regere, imperiò populos, gubernare urbes, ferre leges: interim in rebus arcanis fidei, in mysteriis Christi, in negotiis cæli, sunt tanquam pueri elementarii; *palpant*, tanquam cæci *parietem*; *impingunt meridie, quasi in tenebris*. In salutis negotio, fæda illis est caligo; in rebus Divinis, alta nox; in percipienda rerum æternarum veritate, Cimmeriæ tenebræ. Cæci, & obscurati iudicii perversitate, bonum malum, & malum bonum dicunt; contemnunt æstimanda; æstimant contemnenda: cælestibus terrestria, æternis momentanea, spiritualibus carnalia, salutaribus noxia anteponunt: atque ita cæci, stulti, amentes, furiosi, perversi; ut illi apud Isaiam: *Palpant, sicut cæci parietem; impingunt meridie, quasi in tenebris*. Nihil illis prodest frequens concio; nec DEI inspiratio; nec amicorum monita; nec conscientiæ vermis; nec timor mortis; nec formido gehennæ: non terriculamenta, non lenimenta, nec minæ,

nec blanditiæ: hi cæci, magnis passibus tendunt ut ad tumulum, ita & ad tartarum. Ne his, ego involvar tenebris, clamo ad te, ô Pater luminum! (a) *DEUS meus illumina tenebras meas!* (b) *Faciem tuam illuina super servum tuum.* O lux cordis mei! quàm cæca, & supra Ægyptiacam caliginem, atra nocte circumseptus vivo, cùm mihi vultus tui lumen non affulget. Impingo undique, velut, qui in tenebris incedit: & nec vitanda, nec sequenda secerno; sed modò in hanc, modò in aliam peccati foveam pro-labor, non sine præsentis periculo, ut in vitam lubrica hujus mundi, tandem in præcipitium salutis meæ devolvam. Exorere, ô sol meus supra Horizontem cordis mei, & umbras omnes expelle. Illuminare his, qui in tenebris, & umbrâ mortis sedent. Da mihi, ô Amor meus! ô lux mea! ardere, & lucere! Amore ardeam; exemplò luceam; donec videam (c) *Te in splendoribus sanctorum;* ubi Electi tui (d) *fulgebunt, quasi splendor firmamenti; & quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

F O E T O R.

DE cadaveribus eorum ascendit fætor: Dixit id de Assyriis Isaias; (e) veriùs id asserueris de damnatis. Quot illic sunt corpora, tot sunt fœculenta cadavera, Stomachi

(a) *Psal. 17. 29.* (b) *Psal. 128. 235.*(c) *Psal. 109.* (d) *Daniel. 12. 3.* (e) *Isa. 34.*

chi eorum pestilentibus humoribus gravati, & igne circumfuso bullientes, teterrimam perpetuò mephitim exhalabunt; nec tamen vicissitudo, vel epotandi sordida, vel exhalandi graveolentia unquam cessabit. Illa foetida, & olida cadavera tamquam emplastra emplastris adhærebunt. Unde tam immanis, & pestilens erit ille foetor (teste D. Bonaventura) (a) ut si unius tantùm hominis damnati corpus in hunc modum adduceretur, omnes confestim domus, pagos, urbes, provincias, omnes pisces, volucres, bestias, homines, totum hunc aërem, universum denique orbem, pestifera lue inficeret, & quidquid spirat, interficeret. Quid facient ergo infinita propè damnatorum cadavera, à tot annorum millibus igne tartareo tosta? Qualis erit ille odor, qui ascendet ex sulphureis ignium globis, è tetrìs exhalationibus, & execrandis putoribus; ex obscœnissimo illo volutabro, ex graveolenti vomica, ac colluyie; ubi monstra illa verminosa in stercoreibus suis volutantur, & veluti computrescunt? Augebitur in immensum foetor ille ex igne sulphureo, qui crassò, & tetrò fumò totam illam cavernam replebit. Solus Ille inferni foetor satis sit damnatis ad moriendum, nisi divinò miraculò ad pœnæ æternitatem mori prohiberentur.

Abominabatur Martha cadaver fratris Lazari, quod quatrîduô in sepulchro jacuerat, adeò ut vix fœtorem naribus sustineret; ùt patet ex illis ejus verbis (a) *Domine! quatrîdianus est, & jam fœtet.* Quis igitur horror erit videre, tangere, & olfacere putescencia illa cadavera, quæ in tartarorum barathro jam inde à quatuor, aut quinque annorum millibus sepulta jacuêre? sed rem hanc historiâ confirmemus? Quod dico, sumpsi ex vitis SS. Patrum. (b) Duo erant viri sanguinis claritate illustres, qui cùm ad Ædem sacram sese conferrent, fortè audiebant de horribilibus Inferorum suppliciis differentem è pulpito sacrum Ecclesiasten, qui tartarorum cruciatus, summa vi eloquentiæ, ac dicendi ubertate mirificè exaggerabat, & pateticè exprimebat. Aperiebat illis illam profundissimam inexplicabilium miseriarum voraginem, in quibus Divinæ Majestatis perduelles suppliciò æternò mactantur. Proponebat varia, quibus fontes in Erebo cruciantur tormentorum genera. Ostendebat locum illum esse omnium acerbissimam officinam, olidam mephitim, puticulos halantes, cloacam mundi, sordium omnium facem, & colluviem; & alia complura nata metum incutere, & horrore perfundere. Illorum unus, cùm hæc veritate majora censeret, & magis ad pompam,

(a) *Joan. 11.* (b) *Busto. T. 2, 559.*

pam, quàm ad veri normam, dicta judicaret, dicentis verba ridendo explosit; & sacrum illum Oratorem, ut Hyperbolicum Rhetorem contempsit. Alter contra, quæ de orco dicta audiverat, tanquam sibi, ut resipisceret aliquando eventura, metuens, immodicè timuit, & oppidò consternatus, spretis, & mundi illecebris, & corporis lenociniis, Religiosæ vitæ amplexatus est institutum; ut evaderet Animæ interitum. Inter hæc tam disparia vitæ instituta, alter ille, Divini verbi contemptor, post morbum diuturnum, devolutus est ad diem extremum: cum jam conclamatum esset de ejus vita; accessit alter amicus, quem & obtestatus est, ut ei à morte appareret, & quis esset alterius mundi status, edoceret. Itaque vitâ jam defunctus, nocte quadam videntum se illi exhibuit. Et cum alter, quo loco esset, quove in statu versaretur, quæreret; Respondit alter, malè secum agi, jam se æternis pœnis addictum. Cui Monachus; sunt ne, ait, tam horribiles in orco cruciatus, ut Divini verbi Præcones è suggestu annunciant? Tunc damnatus: ô frater, ait, nec omnes omnium hominum linguæ vel numerare possunt pœnarum multitudinem, vel explicare magnitudinem. Non possum, inquit Monachus, experientiâ, quantæ sint pœnæ, cognoscere? planè, inquit alter: Quo pacto placet pœnas ex-

periri, videndo, tangendo? aut gustando? Reposuit Monachus: Nolo videre, quia sum naturâ meticulosus, & videndo terribilia, animus me deficeret. Nolo etiam tangere, quia tactu sum admodum delicatus: Nolo gustare, quia habeo debilem stomachum; sed fac, ut odoratu aliquid percipiam. Tunc alter explicuit, quo erat involutus, pallium: & ecce repente erupit inde tanta putredo, tam intolerabilis putor, tam incredibilis fœtor, tam abominabilis, & pestilens odor; ut omnes illius Ordinis Monachi, velut amentes, phrenitici, ac planè mentis impotes hinc inde vagando discurrerent, clamando vociferarentur, velut insani; necesseque illis fuerit, ex illo Monasterio migrare ad locum indè longissimè distitum: ne fœtore infecti, extinguerentur. Si unum unius damnati corpus talem mephitim ediderit: quid erit illic esse inter trigesies mille milliones corporum damnatorum?

Quid illic ages delicatule? Ubi tunc peregrini muris olentes pelliculæ? Ubinam flosculi toties naribus admoti? ubi aromata? ubi balsama? ubi transmarina suffimenta? (a) *Erit pro suavi odore fœtor.* Vel ut Vatablus vertit, (b) *Erit pro musco tabes.* Quid agetis, si contingat vos in hanc ardentem conjici fornacem pice bullientem, sulphure fœtentem,

tem, tenebris horridam, fumô vaporantem? In illo sterili solo non erunt horti, non tempe, non viridaria, ubi violas & rosas, ubi lilia & narcissos, quos naribus admoveatis, inveniatis: ne vos, ut hædos illos tartareos infestet æternus foetor, estote hic *Christi bonus odor.* (a)

F L E T U S.

Væ vobis! qui ridetis, quia lugebitis, & flebitis. (b) Asserit D. Bonaventura damnatorum fletum fore tam copiosum, ut si singulorum damnatorum asservarentur lachrymæ, tantum olim ex iis confici lachrymarum posset, quantum est aquarum in toto, quantus patet, Oceano. Nihil fanè prout res habet, dicit S. Bonaventura: adde proinde tu vasto Oceano tot lachrymas, quot aquarum guttas non modò Rhenus, vel Scaldis, sed & cætera totius orbis flumina, non modò uno die, sed omnibus retro sæculis in mare exonerârunt: quot guttæ pluviae ab orbe condito in terram defluerunt; adde porrò tantum insuper lachrymarum, quantum fuit in abyssu illa immensa, primâ mundi luce à DEO condita: adde, si ita vis, decuplo, centuplo, immò & millecuplo, denique quantum voles plura; nil hæc omnia ad immanem illum, quem damnatus quilibet effundet fletum. Illa siquidem

G 5

dem

(a) 2. Cor. 2. (b) Luc. 6.

dem omnia finita sunt, hic fletus est futurus infinitus. B. Macharius dicit, in inferno lacrymas fore igneas, quæ comburant corpora. Edent præterea horrendos ejulatus, gemitus, clamores, inconditos strepitus sonorum, qui in maxima illa caverna tonitruorum instar latè remugient. Illic collachrymantibus oculis, adgemiscente pectore, ductis ex corde suspiriis, evocato ex pulmonibus lamentabili clamore, & miserabili ejulatione, infinites verba illa ingeminabunt: (a) *Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis? Accipite flebiles damnatorum elegias & funebres nœnias ex S. Ephrem: (b) Tunc amarissime illachrymantes, ejulantésque; dicunt: ô quo pacto in negligentia, atque torpore tempus nostrum transeginus! ô quomodo illusi sumus! quomodo Divinam Scripturam audientes, irridentésque nos ipsos irrisimus! Ibi DEUS loquebatur nobis per Scripturas, & non attendebamus: hinc jam nos clamamus, & ipse suam à nobis faciem avertit. Quid nobis proderunt fines mundi? Ubinam qui nos genuit pater? Ubi quæ nos peperit mater? Ubi filii? Ubi amici? Ubi divitiæ? Ubi substantiæ, atque possessiones? Ubi turba? Ubi convivia? Ubi varii, & intempestivi cursus? Ubi reges atque potentes? Quomodo à nullo illorum salvari modo possumus, neque verò nobis opem adferre? At penitus derelicti sumus, & à DEO*

(a) Sap. 5. 6. (b) Trac. de Abre.

✠ à Sancto ejus. Hæc erunt, quæ pangent miseri carmina. Quanta dementia, non prævenire fletibus fletum: in valle lachrymarum effusè ridere, & quidem amissâ Dei gratiâ, ac jure ad cælestem gloriam? Et hoc est, quod S. Thomam adeò præ aliis omnibus capere se non posse identidem dicere solitum ferunt: quî videlicet fieri posset, ut qui se peccati letalis reum sciret, læto, atque hilari unquam animo esse posset: utpote qui se tantis fletibus, atque mœroribus obnoxium esse intelligeret.

Sed quid miramur, miratum fuisse D. Thomam? cùm plurimi sic vitam instituant, ac si damnatorum supplicia essent vigilantium somnia, aut anicularum deliria? Hinc, nisi viderint aliquem ab orcu reducem, vel legant epistolam aliquam ab inferis scriptam, & pœnarum illarum indicem, non credunt. Itaque, ne quid ad hujus articuli veritatem confirmandum deesset; permisit subinde DEUS, etiam à damnatis, damnatorum pœnas, scriptis inde literis confirmari. (a) Cùm enim vir quidam profligatissimus, ab uxore sua blandè corripere, & officiosè admoneretur, ut ad frugem rediret, è cæno emergeret, ne, ut Divini è Cathedra verbi Præco minabatur, æternas flammæ incurreret; maritus ad hæc uxoris verba: Abi, ait, stulta, tu credis seriò hæc à Concionatoribus

ribus dici? Comminiscuntur hæc, & fingunt, & Inferorum cruciatus exaggerant, ut panico timore homines deterreant, & in officio contineant: quia si Infernus sit, necne, DEUS scit. His dictis, repentina morte correptus, teterrimum fumum emittere cæpit. Exilit lecto mulier, vocantur ancillæ, afferuntur lumina; & ecce truncum jacens cadaver, in carbonem fumigantem conversum invenitur, has literas carbone Inferni descriptas in manu tenens: *Jam certus factus sum, quòd sit Infernus.* Ita, nimirum, qui Evangelio non credunt, hæc ratione erudiuntur; misso, scilicet igne de cælo, ut ait Jeremias: (a) *Misit ignem in ossibus meis; & erudivit me.* Nullus opportunior, qui nos erudiat, & doceat timorem Domini, Magister, quàm hic ignis, mente, & crebra cogitatione expensus, & ante oculos propositus. Hoc ultimum est, quod cælestis ille Medicus, ad salutem jam propè depositam conservandam, adhibet remedium. Sicut cùm tumor ulcerosus in corpore fit; & blanda pharmaca non profunt, ferrum adhibetur candens, & adurens: sic DEUS, postquam pietatis remedia, postquam lachrymarum suarum antidota, postquam sanguinis sui adhibuit pharmaca; nec illa profunt, ferrum, & flammam adferri mandat. Quod ne nobis accidat; hic oculos fidei amplissimè aperiamus, quæ
DEUS

(a) *Tberem. 1.*

DEUS minatur supplicia, identidem contemplerur: ne oculos, quos hinc clausit culpa; postea aperiat poena.

F A M E S.

FAmem patientur ut canes. (a) Sicut canes præ famis magnitudine occupantur circa sordes, cadavera, fimum, fimeta, & quæcunque ob graveolentiam, & corruptionem, aut inutilitatem ejiciuntur extra civitatem; sic impii ut canes famelici seipfos mordebunt, & consumere vorando contendunt. Innuit hoc Isaias: (b) *Erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet, unusquisque carnem brachii sui vorabit.* Quis nescit fame stimulante homines foedissima quæque comedere, feles, mures, rancidos canes, quin & propria membra, ac etiam liberos? Nec deerunt foeda, & amara æternum esurientibus fercula. Nam in primis linguæ & palatum damnatorum humore aliquo semper imbuentur, sed tam amaro, ut neque fuligo, neque fel, neque absinthium, illi æquari ullo modo possint. Sed nulla major sitis, famésque est præ illa, quam damnatus quilibet avidissimè desiderat DEO frui, ejusque cælesti mensa, nunquam saturandus. Ista porrò animæ ad Agni nuptias, ad cœnam illam magnam aviditas, non nisi canis sagacis impetu, & celeritate indagando potest

G 7

ex-

(a) *Psal. 58.* (b) *Isa. 9.*

explicari; qui dum fame stimuletur, si se-
 mel catenâ colligatus est, & hora cœnæ,
 aut prandii imminet, atque acutissimo ol-
 factu cibos per nidorem odoratus est, vi-
 deas brutum animal, ire, redire, mordere
 catenam; huc, illuc ferri, horrendum ulu-
 lare, & quasi catenâ solutus sit, iterum at-
 que iterum ad odorem pergere; sic ut nec
 voce, nec minis, nec virgâ, nec catenâ
 queat vis ejus appetitiva cohiberi. Scitis
 miserum illum destitutum veste nuptiali, è
 domo convivii, ligatis manibus, ac pedibus
 fuisse ejectum in tenebras exteriores. En
 canem ligatum. O Anima quæ in tenebri-
 cosa illa spelunca semel alligata ultimum
 tuum finem subodorata es, quid si in aula
 æterni illius convivii epulas olfeceris? Quid
 si accumbentes videas torrēte voluptatis
 potari? Quid si DEUM accinctum, mini-
 strantem audias? Quali impetu in finem
 tendis? Quanto desiderio illi mensæ asside-
 re expetis? Infitō, atque adeò impatien-
 tissimō. Siste, frustra conaris. Non vide-
 bis DEUM in terra viventium. Quis me
 hic ligatum tenet? Culpa. Quis huc me
 damnavit? DEUS. Hic nōne est, qui me
 procreavit? Ita. Cur igitur sic suam exagitat
 creaturam? Quia sua jam non est. Jam ergo
 DEI non sum, nec penes DEUM cura est
 de me? Nulla. Execror igitur summum
 bonum, odi DEUM, & ab omnibus odio
 habe-

haberi cupio. Sic miseri illi tanquam canes firmissimè ligati, ad odorem cœlestis convivii avidi, cùm videant se invitos tanto cum impetu illic cohiberi, furore ac fame rabidi, contra DEUM latrant, blasphemant, ululant. Cave; quia non paucis dum calix est in manu, vinum in labiis, cibus in gutture; dum eructant crudam, & indigestam crapulam, repentè intercluditur spiritus, & jam bene saturi, ac strenuè temulenti, reperiunt sese inter ignes, ubi *famem patientur ut caues.*

Quàm illi mereantur intolerabile, famis, & sitis tolerare tormentum; faciliè intelliget, qui illorum epulorum vitam brutæ pecudi, quàm homini similiorem sibi ob oculos. proponat. Illam nobis proponit, quasi in tabula expressam D. Chrysostronus, (a) qui certè illos voracissimos lurcones, ac bibacissimos helluones, tam appositis coloribus depingit, ut nil illis ad veritatem exponendam nec addi, nec demi possit. *Cui non est onerosus homo aqualiculum pinguiſſimum parans, & quasi bellua marina, trabendus? Non loquor de his, qui naturâ sunt tales; sed de his, qui delicatâ vitâ, corpora sua effecerunt talia. Oritur sol, & claros ubique radios diffundit, excitat singulos ad opera. Agricola arrepto ligone properat; faber ferrarius suos folles apprehendit; & singuli opifices, quod sibi congruit; & invet-*

(a) In Acta c. 16. Hom. 35.

*invenies unumquemque sua instrumenta in manus
 sumere. Mulier, fusum, & telam: Ille autem,
 quasi porcus statim à matutinis horis ad pascen-
 dum ventrem egreditur; querens, ut mensam
 sumptuosam instruat: tametsi hoc solum sit bru-
 torum primo mane pasci; quoniam ad nil utilia
 sunt, quàm ut mactentur. Illa autem, quæ dorso
 gerunt, & operibus apta, etiam ipsa nocte ad opus
 egrediuntur. Hic autem è lecto surgit, sole jam
 totum implente forum, & omnibus labore satia-
 tis. Surgit autem sese distendens, sicut porcus, qui
 saginatur: optimâ die parte, in tenebris con-
 sumptâ. Deinde sedet longo tempore in lecto, præ-
 besternâ crapulâ invenire vestes, & alia non va-
 lens, & consumptâ magnâ parte in illis, tum se-
 ipsum comit, & ornat, & procedit turpitudinis
 spectaculum, nil habens hominis, sed omnia, quæ
 sunt bestiae, in humana forma apparent. Oculi
 lippiunt; vinum, os olet: misera Anima, quasi
 in lectum coniecta, ob varietatem ciborum sine
 fine infusorum, pondus carniū circumferens,
 sicut elephas: tandem veniens, sedet in locis;
 dicit, facitque talia, ut melius esset, illum adhuc
 dormire, quàm vigilem esse, si tristia narrentur,
 quâvis puellâ trepidior sit; sin læta, puello quo-
 vis lætior, ac mollior. Vultus ejus oscitationibus
 plenus est; omnibus adhæret, qui volunt malè
 agere. Quomodo non omnes talem condemnabunt,
 & domestici, & amici, & cognati? Quis non justè
 dicet, onus hic est terræ? frustra advenit in
 mundum talis? imò non frustra; sed in malum
 sui*

*sui capitis, in damnum proprium, in detrimentum aliorum? Vestro jam iudicio; quis hominem huiusmodi, quem Chrysofostomus cum porco, bellua marina, elephante, & cum qualibet bestia meritò confert, dignum iudicabit, qui ad nuptias Agni, qui ad Cœnam illam magnam, qui ad illam mensam, cui DEUS ipse ministrat, qui denique in domum cœlestis convivii admittatur? Egregiè ventrosos illos gnatones, & patinarios parasitos fugillat idem, qui supra Christianus ille Demosthenes: (a) *Tempus belli, tempus certaminis est; tu autem sedes in delitiis? Tu impinguas teipsum, certaturus? stat adversarius stridens dentibus in te; tu autem effusus es, & mensæ addictus? Christus præ fame tabescit: Tu autem præ gula teipsum dirumpis? Nunquid sacrificandi sumus, quòd impinguamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? Quid amplius facis, quàm saniem? Cur fontes sudoris, & feces, in te deponis? Cur defodis Animam? Cur crassum parietem, crassiorem facis? Cur magnum fumum, & nebulam? Nullus ergò speret post Bacchanalia, & saturnalia cœleste convivium; sed timeat æternum jejunium.**

(a) *In Acta. c. 13. Hom. 27.*

V E R M I S
C O N S C I E N T I Æ.

V *Indicta carnis impii, ignis, & vermis.* (a) Conspirans est Theologorum, quin & SS. patrum opinio, damnatos veris torqueri vermibus: adeoque in Averno esse prope innumeros vermes horribiles, fœdissimos, immortales, æternos, qui peculiari præter ignem pœnâ, corpora scelestorum affligant, & acutissimum dolorem inferant, ipsi doloris expertes. Ita D. Basilius: (b) *In inferno vermium innumerabilium genus venenosum ac carnivorum erit, esitans quidem, nec tamen se satians, intolerabiles dolores morsibus infligens.* S. Anselmus in Elucidario: *Tertia in inferno pœna & vermes immortales, id est, serpentes, & dracones visu, & sibilo horribiles, qui ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma.* Itaque scaturiet undique per nares, oculos, aures, os examen fœdissimorum vermium, qui perpetuis morsibus omnia intestina, & singula membra acerrimè vellicabunt. Quod tormentum eò erit intolerabilius, quòd cum singuli ictus, ac morsus sint mortiferi, nullus tamen vitam auferat, etiam optantibus mori.

Alius ad hæc est vermis, qui non corpus, sed animum corrodit, nimirum quòd neglexerint per omnem vitam, oblatam occasione-

(a) *Eccle. 7. 19.* (b) *In Psal. 33.*

caſionem ſalutis, ac temporis non redituri irreparabilem jacturam fecerint. Docet id S. Humbertus è ſancta D. Dominici familia vir undequaue magnus ſequenti hiſtoria. Homo quidam religioſus piis aliquando precibus occupatus, ſeria futuri ævi conſideratione diſtinebatur, cùm ecce tibi vocem lugubrem accipit, ignarus, unde adlaberetur. Quæſiuit ergo, quis gerneret, quid etiam ploraret? Ad quem triftis iterum ſonus: Sum unus ex damnatorum turba. Quid verò, inquit ille, tam luctuoſè ſuſpiras? quid deſiles tam calidè? Cui denuo querula vox: Noveris ô magne Numinis amice, me, cæterosque Averni incolas, nil acerbiùs lugere, nil amariùs deplorare, quam inter vanitates ſæculi, brevèsque illecebras, dilapſitati temporis jacturam. Poſt hæc ſtygis umbra evanuit, ſuùmque auditorem, metu non vano perplexum reliquit. Dum miſeri illi cogitant, ſine ullo fructu tranſiſſe ſibi dies ſalutis, tempus acceptabile, tempus ſeminandi, nundinandi, placandi Deum, lucrandi cælum, totos ſe dedunt lamentis, laxant omnes habenas lachrymis, effundunt ſe in fletum. O mortales! fat temporis perditum, fat datum vanitati, fat Baccho, Cæteri, Veneri. Quod reliquum eſt, DEO, Virtuti, Cælo, Æternitati conſecremus. Audies brevì in domo æternitatis incola:

(a) *Tempus non erit amplius.* Non erit amplius

(a) *Apoc. 6. 10.* tem-

tempus feminandi, negotiandi, nundinandi; nullum amplius tempus agendæ pœnitentiæ, augendæ gratiæ, accumulandæ gloriæ, placandæ divinæ justitiæ: (a) *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.*

Non finamus inter manus elabi illud tempus, quod nunc est acceptabile; postea erit irrevocabile, & ejus damnum irreparabile. Hoc tempus est super omne pretium inæstimabile: & tamen, quàm parvi illud æstiment mortales, intelliges ex Innocentio Pontifice; ubi graphicè exprimit varia variorum hominum negotia, quibus expendunt dies salutis. (b) *Currunt & discurrunt mortales per sæpes, & semitas; ascendunt montes, transcendunt colles, transvolant rupes, pervolant alpes, transgrediuntur foveas, ingrediuntur cavernas, riantur viscera terræ, profunda maris, incerta fluminis, opaca nemoris; in via solitudinis, exponunt se ventis, & ruinis, & præcipitiis, imbribus, tonitruis, fulminibus, fluctibus, & procellis. Metalla cudunt, & conflant; lapides sculpunt, & poliunt; ligna succidunt, & dolant; telas oriuntur, & texunt; vestes incidunt, & consuunt; ædificant domos, plantant hortos, excolunt agros, pastinant vineas, succendunt clibanos, extruunt molendina; piscantur, venantur, & aucupantur: Meditantur, & cogitant; consiliantur, & ordinant; querelantur, & litigant; diripiunt, & furantur; decipiunt,*

(a) Gal. 6. 10. (b) Cap. 12.

Et mercantur; contendunt, Et praeliantur; Et innumera talia, ut opes congerant, ut quæstus multiplicent, ut lucra sectentur, ut honores acquirant, ut dignitates extollant, ut potestates extendant: Et hæc quoque labor, Et mentis afflictio. Sic miseris transeunt dies salutis, donec diem obeant; & dum illi sine fructu transeunt, isti sine fine pereunt.

I G N I S.

TAM erit vehemens ille ignis, ut nec omnes omnium hominum lachrymæ, nec omnes omnium rivorum, torrentium, lacuum, fontium, fluminum aquæ, nec omnes abyssi & maria, in unum conflata, nec omnes dæmones, vel Angeli exertis omnibus viribus possint vel unicam illius extinguere scintillam. Miraris vim flammæ? Desines, si causam ex Isaia consideres. (a) *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendit eum* Quasi dicat: Indefessus Divini furoris halitus, quasi sulphureos evomet torrentes, efficietque, ut ignis ille nunquam langueat, nedum deficiat. Deinde, ignis corpora quidem comburit, non tamen consumit; unde ne unus quidem pilus inter tantos, totque flammarum crepitantium globos, totâ æternitate peribit. (b) Ex Cajetani mente, idem ignis damnatis ergastulum erit, & vincula quibus corpora constringantur in geh-

(a) Cap. 30. (b) In cap. 25. Mat.

henna, nexus quo mens adigatur ad cogitandum acerbiter supplicii, & voluntas cogatur ad impatientiam pœnæ, & inde orietur lugubris mœror, absoni gemitus, luctus perennis, ejulatus impatiens, feræ lachrymæ, infanus furor. (a) Refert Granatensis, virum quendam sanctitate clarum illi dixisse, sibi cauterium in aure inustum, ut à morbo quodam curaretur; dolorem verò brevi illo tempore tantum fuisse, ut si DEUS ei optionem dedisset, alterutrum eligendi, aut secundum cauterium perferre, aut ordinem aliquem religiosum quantum vis asperum, & rigidum ingredi, se maluisse hunc ingredi, quàm novi cauterii cruciatum sustinere. Proh! si tantus est dolor, brevissimâ temporis morâ pati in aure cauterium, quid erit toto corpore per omnem æternitatem sustinere voracissimum incendium? ubi singula corporis membra, quin & venæ, & arteriæ, & fibræ, & intestina, & viscera, & ossa, non fecus quàm spongia in medio oceano aquâ, sic illa in stagno illo ardente igne replebuntur. (b) *Quis habitabit ex vobis, cum ardoribus sempiternis; Quis ex vobis, qui nil oletis nisi balsamum, & unguentum; nil calcatis nisi rosas, & violas; nil expetitis nisi delicias, & epulas? qui ducitis in bonis dies vestros, in lascivia noctes? Quomodo vos delicatuli trosculi,*
bus

(a) Tom. 3. (b) *Isai* 33.

his tormentum videtur intolerabile, summâ cute momento uno, perferre minimam minimæ flammæ scintillulam? poteritis æternam noctem dormire in candenti lecto, in ardenti furno? Attendite, & expendite verba S. Augustin., ut evadatis flammâ ardoris sempiterni. (a) *Non erit iste ignis, sicut focus tuus, quo tamen si manum tuam mittere cogere- ris, facies, quidquid voluerit, qui hæc minatur se dicat: Scribe contra caput patris tui, scribe contra caput filiorum tuorum; nam si non fece- ris, manum tuam immittam in focum hunc; fa- cies, ne ardeat manus tua. Minatur ergo inimicus tuus tam leve malum, & facis malum; minatur DEUS æternum malum, & non facis bonum;*

Intellexerat hoc æternum malum, ille D. Dominici magni Patriarchæ filius, vir morum integritate celebris. (b) Hic Rege Castellæ connivente, per quosdam ad flagitium pellectus fuit; qui pellicem adorna- runt, quæ eum salaciter, & fallaciter invita- ret ad scelus: ei locum, tempus, oppor- tunitatem omnem condicit. (c) Adest illa, nocte concubia, à Monacho dum intromit- titur: sed clam ipso, testes ex insidiis rei eventum operiebantur. Dum ecce, ut ad cubile venit, in medio pavimento, ex fuc- census carbonibus, ad mensuram corporis sui, flammeum stratum exhibet; nec mora;

super

(a) *In Psal. 40* (b) *Cantiprata l. 2. c. 3. n. 45.*
 (c) *Spinellus de Beata virg.*

super illud se nudum conjicit, sic eam compellans: veni, hic lectus dignus, ubi libidinem expleas. Accurrunt ex insidiis Proceres, hominem attollunt: sed citra adustionem, & ni hic intercessisset, ipsam pellicem igni addixissent, sed suffecerat sibi ignem ignibus extinxisse.

DESPERATIO.

Clausula est janua. (a) Rex Bathasar cum in convivio vidisset tria arcana verba scribi in pariete, quasi à manu hominis, (b) *Mane, Thecel, Phares: facies commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages rerum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Ita nimirum inauspicati ominis tria illa verba erant, licet nondum à Rege intellecta. Tria sunt verba, quæ damnatos atrociter perturbant, ob quæ omnium genua ad se invicem colliduntur: nimirum, *Clausula est janua.* Primo momento quo infausti anima ingreditur illud ferale ergastulum, omnis infelicitatis receptaculum, clauditur illi janua spei, misericordiæ, quietis felicitatis, gratiæ, pietatis, solatii, omnis boni. Omnes consolationis aditus illi sunt obstructi, luctûs ac mœroris omnes aperti. Adamantinis feris clauditur Infernus; clathris ferreis hic carcer munitur. Hinc desperati ab omnibus tanquam rabidi canes,

(a) *Matth. 25.* (b) *Dan. cap. 5.*

canes, jugiter ululant contra cælum, cæli-tes, Deiparam, Christum, Deum: optaréntque omnes secum damnari. Intellectus enim damnatorum, qui DEUM non videt nisi in effectibus perniciosissimis, flammis ultricibus, pice liquatâ, ardenti sulphure, horrenda societate, plagisque dæmonum, fœtenti, ac tenebricoso carcere, aliisque id genus malis, quibus accedit æternitatis incrementum, quo exigui temporis peccata vindicantur: Intellectus, inquam, damnatorum nil aliud videns, aut voluntati repræsentans, furioso, atque implacabili odio in DEUM feretur, à quo tota hæc vindicta proficiscitur: & vicissim ex desperatione ardebit infinitò vindictæ desiderio, Deique (si fieri posset) conculcandi, atque exterminandi. Nihil igitur intellectui offeretur, quod vel minimum possit adferre solatium. Patet in exemplo Aristotelis, quem ajunt à morte cuidam suo apparuisse discipulo, ac dixisse: (a) *Omnia quæcumque sciebam, oblitus sum, solum mihi superest hoc scire, quod in æternum perierim.* Hoc ne æternùm cogites, hic modi omnes excogitandi, ne pereas. Tunc serò seria voles; quia, ut scitè Epiphanius, (b) *Post hominis mortem obsignata sunt promptuaria, & impletum est tempus, & certamen perfectum est, & evacuatum est stadium.*

H

G

(a) Magalinus in *Judic.* n. 43.

(b) *Hæresi* 59. lib. 2.

*Et coronæ datæ sunt, Et qui decertârunt, quiescunt, Et qui non certârunt, non amplius adsunt, Et qui in stadio victi sunt, dejecti sunt, Et omnia palam consummata sunt, post factum hinc discessum, Hic ergo antequam animam agis, agenda est pœnitentia, nec fatuus cum fatuis virginibus audias triste illud (a) *Clausæ est janua.* Quæ janua? Clausæ est janua omnis solatii; ô luctus! omnis gratiæ: ô jactura! omnis meriti: ô infelicitas! omnis misericordiæ: ô miseria! omnis spei; ô desperatio! omnis boni: ô malum! Tibi ergo ipse confule, quia si momento illo, quo in ictu oculi clauduntur omnia, fuerit anima tua destituta gratiâ, æternùm audies: *Clausæ est janua.**

Memoriæ proditum est in fastis Ordinis Cisterciensis, quendam, qui illius Ordinis intraverat familiam, & amplexatus fuerat institutum, inchoatæ illic vitæ pœnituisse; (b) atque ad eò voluisse, unde pedem extulerat, & Ordinem deserere. Quod, cum jam firmiter secum decreverat: apparuere illi, qui dudum fuerant mortui, parentes ejus, qui hoc ejus decretum damnabant, & ne exequeretur, dissuadebant. Tandem, cùm nec sit à proposito, & quod animo agitabat, consilio posset revocari; mater mæsta penitus denuo se spectabilem exhibuit, & ab eo, cur Ordinem deserere proposuisset, quærebat. Respondit is, non posse

(a) *Matth. 25. 10.* (b) *Vincentius T. 3. 848.*

posse se tantam tam rigidi Ordinis sustinere asperitatem: Tum ad illum mater. Et amabo te, inquit, fili, Inferorum pœnas quæ sustinebis? Cùm reponeret alter, Ordinem hunc videri sibi ipsas Inferorum adæquare pœnas, cujus vigiliæ, quasi perpetuæ, silentium amarum, lectus ferreus, cibus insipidus, vestitus asper: intulit mater, placet, ait, fili unum, sed modicum Inferni experiri tormentum; & cum alter placere sibi oppidò, responderet. Audivit tam horribilem porcorum grunnum, ut nullum quantumcunque fragosum tonitru posset cum eo conferri: videbatur ei totum supra caput ejus scindi, & in partes findi cælum; & cùm præ dolore, ac timore clamaret, & animo deficeret; mater deficientis animum confirmavit, & mox cessavit ille sonitus. Vel ille clamor satis illi fuit, ut in arrepto vitæ instituto persisteret, & ad mortem usque perseveraret. Sed quales erunt Desperatorum querelæ, cujusmodi ululatus, quid lamentando miseri illi deplorabunt? Accipite mæstas Damnatorum elegias, flebilésque nœnias, ac lugubres lessus ex D. Ephrem.

(a) *Tunc amarissimè illachrymantes, ejulantesque dicent: ô! quo pacto in negligentia, atque torpore tempus nostrum transegimus! ô, quomodo illusi sumus! ô quomodo Divinam scripturam audientes, irridentesque, nos ipsos irri-*

H 2

simus!

(a) *Tract. de abrenuntiatione, sub finem Tom.*

simus! Ibi DEUS loquebatur nobis per scripturas; & non attendebamus: hic nos jam clamamus; & ipse suam à nobis faciem avertit. Quid nobis proderunt fines mundi? Ubinam, qui nos genuit pater? Ubi, quæ nos peperit mater? Ubi filii? Ubi amici? Ubi divitiæ? Ubi substantiæ, atque possessiones? Ubi turbæ? Ubi convivium? Ubi varii, & intempestivi cursus? Ubi Reges, atque Potentes? Quomodo à nullo eorum salvari modo possumus: neque verò nobis ipsi opem adferre. At penitus derelicti sumus, & à DEO, & à sancto ejus? Hæc erunt, quæ plangent Desperati carmina.

ÆTERNITAS.

INter infinita tormentorum genera unum est, quod damnatos acutissimè urit, quod sibi dictum esse nimis verè illud Jeremiæ intelligant: (a) *Perditus in æternum eris.* Immane supplicium perferunt à cæca nocte, quam stygiæ tenebræ secum vehunt & excludendo solem, commune captivorum solatium. Neque tolerabilior est mephitis illa, quæ exhalatur ex Inferorum cloaca, plena pestilentissimi fœtoris. Augent dolorem multiplices lachrymæ, quæ ex oculis quasi continuo fonte fluunt. Porrò miseriam miserimorum apud Inferos civium accendit ignis stygius. Acerba hæc omnia. Sed nihil his omnibus acerbius illo, quod singulis

tor-

(a) *Cap. 51. 26.*

tormentis totâ mole incumbit, Æternitatis pondere. Hoc immensum pondus cùm his momentis ponderasset salax quidam Juvenis (de quo Granatenſis) ſic ipſe ſecum diſſerere cæpit: (a) Non poſſet inveniri homo aliquis in hoc mundo ſani cerebri, qui totius mundi imperium vellet admittere eâ conditione, ut per annos 30. aut 40. in lectulo plumis molli, in culcitra roſis & liliis ſtrata extenſus jaceret. Quod ſi ita eſt, quæ mania, quæ phreneſis, quæ hominum dementia, velle pro re nihili amplecti lectum ardentem, in quo torreatur æternùm? Ea cogitatio ſic hominem pupugit, ut ad frugem redierit, & tandem ob exquisitas, quibus pollebat, virtutes, in Antifitrem fuerit adſcitus. Penetraverat in ipſa Æternitatis adyta Eminentiffimus Cardinalis Bellarminus, cùm illa verba Lovanii in D. Michaëlis templo è ſuggeſtu proferret: (b) *Tam horrenda res eſt, ſine fine torqueri, ut licet unus tantum ex omnibus filiis Adæ tali ſupplicio eſſet evaſandus, meritò omnibus pavendum, ac trepidandum eſſet.* Si iſta non credimus, ubi eſt fides noſtra? Si credimus, ubi iudicium? Si ſanæ mentis ſumus, ſi Divinis oraculis, ſi Prophetarum vaticiniis, ſi Eccleſiæ, ſi Chriſto, ſi DEO fidem adhibemus, quo pacto tam horrendo periculo imminente dormi-

H 3

mi-

(a) *Dux pecc. lib. 1. c. 10.*(b) *Serm. de Infer.*

mimus? O *Æternitas!* (exclamat non nemo) (a) *quem tui consideratio non movet, caret vel mente, vel fide.* O quæ calamitas! immer- sum esse in stagno sulphureo, velut victimam destinatum ad pœnas persolvendas, in igne excitato flatu iræ Divinæ: nil amplius circa se videre, nisi terrificæ dæmonum spectra, ad nihil superesse, nisi ad tormenta & cruciatus in toto corpore & anima perferendos: deprehendere gehennam in propria conscientia: aliam non habere vitam, quàm æternitatem pœnarum: imò momentis singulis cogitare, hoc omne, & totum, quod patior, in flamma, in sulphure, in pice, in fœtore, siti, & fame, sine fine, absque cessatione, sine interruptione minima, perpetuò esse patiendum. Hoc demum est terribilium omnium terribilissimum.

Conceperat illud terribile arcanum, quantum fas est homini, (b) *Ægidius* ille Religiosissimus, qui affirmabat: si unus tantum homo damnandus esset, cæterique omnes salvandi; ego totis viribus anniterer, ne unquam peccarem, ne sic essem ille unus. Quid verò ad ista talia nobis animi est? imò, quis esse debet? opportunè Bernardus: (c) *Alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impiis; aut perpetuò lætari cum sanctis.* Bo-

114113

(a) *Pædag. Chris. p. 1. c. 8. §. 8.*(b) *De Lapid. in 1. petri 1. 10.*(c) *Lib. de Anima c. 3.*

num siquidem, & malum; vita, & mors, ante nos sunt posita: ut ad quod voluerimus, manus extendamus. Magni utrimque momenti sunt ea, quæ Christiano in deliberationem venire oportet. Utrimque æternitas est, sed altera beata; infortunata altera: ab hominis cujusque elatione pendet, utram admittat. Qui rectè, prudentérque vult eligere; necesse est, imitetur Davidem, cujus est illud: (a) *Cogitavi dies antiquos, annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cum corde meo.* Dignum planè exercitium, non infimis duntaxat mortalibus, & mediocribus; sed summis etiam Capitibus, & coronatis verticibus, dies, noctésque cum secutura æternitate occupari, præsertim quando de eadem, volucres sibi aliisque occinunt. Refert Martinus Zeiller in *den traurigen Geschichten* pag. 54. ex Casparo Goltwurm lib. de miraculis. Civis Erfordii corvum olim habuit, domi suæ cicurem incolam: Advertit aliquando herus, quod avis tristior federet, suisque se plumis involveret, meditabundæ similis: Ergò hortatur, fateretur, quid mente coqueret, aut quæ severior cogitatio animum exederet. Tum corvus qua voce potuit: *Cogitavi, inquit, dies antiquos; & annos æternos in mente habui:* hæc ubi dixit, simul ex oculis patrisfamilias abiit; ut credibilè sit, sub corvi schemate,

H 4

spiri-

(a) *Psal.* 76. 67.

spiritum aliquem latuisse, quem æternitatis memoria exercuerit. Neque tamen moror, spiritus hic fuerit, an veri nominis corvus? vellem, ut cum ipso singuli quotidie, immò in momenta singula nobis occineremus de annis æternis transfigendis: aut inter gaudia quondam Beatorum; aut inter Inferorum supplicia. Denique, hæc pauca tecum identidem meditare: Necessè est, mihi sit post ultimum halitum corpori, & Animæ, æternùm bene vel æternùm malè. Elige; bene elegisse, erit eligenti æternum bonum; malè, æternum malum.

Ut quæ legisti, effugias, hæc pauca expendas.

Quid gravius quàm semper velle, quod nunquam erit, & semper nolle, quod semper erit? In æternum peccator non assequetur, quod vult, & quod non vult, nihilominus in æternum cogetur pati. Clarius orat. 12.

Quid (inquit quidam Sanctus) tristius & durius quam dici semper NON, ad ea quæ petuntur: & semper dici ITA, ad hæc quæ maximè odisti? Ad districti iudicii justitiam pertinet, ut numquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato, & nullus detur iniquo terminus ultionis, quia quamdiu valuit, habere noluit terminum criminis. S. Gregor. in Moral. Tunc

Tunc videbit impius, quòd DEUS cuncta conspiciat, cùm viderit se pro occultis damnari; aperiet oculos in pœna, quos clausit in culpa. Idem 25. Moral. cap. 3.

Cruciat, & non extinguitur; moritur, & vivit; deficit, & subsistit; finitur, & sine fine est. Idem lib. 9. Moral. cap. 40.

EXEMPLUM.

Jordanus Generalis Ordinis S. Dominici, filium cujusdam Comitis lascivum ac salacem, inferorum objectis pœnis ad frugem convertit. Multa illi suggererat pia consilia, & salubria monita: sed surdo canebat, cæco prælucebat. Tandem cùm videret eum formâ decorum, vultu speciosum, aspectu gratum, his illum aggreditur verbis: ô Juvenis speciosissime! unum te rogo, ut quando respicies tui ipsius formam, & formæ suspicies venustatem, quando pulcherrima illa intuebere membra, cogita, sed serio: Nunquid dolendum foret, si contingeret formosa hæc formosissimi corporis membra, fieri æterni incendii fomenta, perennium flammaram pabula? si illi limpidi oculi, aurea cæsaries, eburnea frons, roseæ genæ, corallina labra, nivea cervix, lactea colla, hoc tam affabrè concinnatum corpus, deberet obduci fuligine, involvi sulphure, fumare inter crepitantium flammaram globos? Non caruit hoc consilium.

successu: sapiùs hæc Juvenis ille secum perpendere, sapiùs in mentem revocare: nec fructu pœnitendo. Nam perspectâ tandem rerum omnium vanitate, mundum jussit res suas habere, eisque renuntians, ad religiosam se contulit familiam, malens ibi brevi tempore corpus affligere pœnitentiis, quàm æternis affligi suppliciis.

Juvenis quidam in quasvis sese effundebat delicias. Interdiu ambulabat inter rosas, noctu cubabat inter plumas, omne tempus terebat inter delitias. Hic die quodam hæc secum cæpit cogitare: illam quam duce-ret vitam, esse viam ad mortem: incumbere sibi necessitatem semel patiendi, vel hic parva, vel postea summa: nemini fas esse transire à delitiis ad delitias: toto corpore tota æternitate ardere, non tantùm esse grave, sed intolerabile. Ergo patiamur, ne patiamur: hic ad momentum, ne postea in æternum. His ita expensis, ad D. Dominici sese contulit asceterium. Cùm in sacra illa Pietatis palæstra, corpus suum inflictis per cilia, & flagella pœnis, graviter exerceret; parentes conscii virum gravem ad eum delegant, qui suaderet, priusquam votis se DEO obstringeret, à statione discederet, Ordinem desereret. Quia, inquit, naturæ complexione nimis es delicatus: non poteris tam rigidi Ordinis sustinere asperitatem. Ad quem Juvenis: Itâne verò? Ideo mihi
ad

ad mundum suades reditum, quia delicatus sum? At hæc ipsa unica fuit, cur mundum deserui, causa: cùm enim non nescirem me adeò esse delicatum, ut nec pulicis in summa cute possim perferre aculeum, nec unius noctis febriculam, nec unius scintillæ ardorem, quin præ dolore exclamem: Æternos, eosque acerbissimos, per singula totius corporis membra, quî potero sustinere cruciatus? Itaque cùm alterutrum sit eligendum, elegi potiùs pœnitentiæ asperitatem in hoc ordine, quàm pœnarum acerbicatem in illo loco, ubi nullus est ordo.

O homo! qui desideras regnum Dei possidere, cur fecisti malum? dum potes, emenda: dum tempus habes, clama ad omnipotentem Deum: dum datur spatium, luge: dum licentia est, pœniteas: festina, dum potes, dum anima vesatur in corpore, dum adhuc vivis, futurum remedium require tibi, priusquam te in profundo absorbeat pelagus, & priusquam te malignus rapiat infernus, ubi nulla datur indulgentia, ubi nullus regreditur ad veniam. S. Augustin. Serm. 40. de Sanct.

Si haberes (ùt ait S. Hieronymus) sapientiam Salomonis, pulchritudinem, & formam Absalonis, fortitudinem Samsonis, annos, & vitæ tempora Enoch, Cræsi divitias, Octaviani potentiam, quid hæc omnia in fine vitæ profuerint, si corpus vermi-

bus, anima diabolis cedat, ut cum divite Epulone æternis tormentis torqueatur?

Expiatura erit illic inextinguibilis con-
 crematio, quidquid hic non studuerit sana-
 re correptio. Ardens inferni puteus aperie-
 tur, descensus erit, reditus non erit. Illic
 denudati, & corporaliter mortui perpetuum
 demergentur, dejiciendi in tenebras exte-
 riores, infeliciter exclusi, infeliciùs inclu-
 dendi. De hoc puteo Propheta dicit: *Neque
 absorbeat profundum, neque urgeat super me
 puteus os suum.* Psal. 68. Ideò dicit, *Neque
 urgeat super me puteus os suum*; quia cum
 susceperit reos, claudetur sursum, & ape-
 rietur deorsum, dilatabitur in profundum,
 nullum spiramen, nullus liber anhelitus
 claustris desuper urgentibus relinquetur, de-
 trudentur illic vale dicentes rerum naturæ,
 ultrà nescientur à DEO, qui DEUM scire
 noluerunt, morituri vitæ, & morti sine
 fine victuri. Eusebius Gall.

DE CÆLO
PRO O E M I U M.

HActenus lustravimus illa tetra, & formidabilia draconum cubilia, peragravimus subterraneæ illius regionis, quæ operta est mortis caligine, cavernosos specus, percepimus naribus illam pestilentissimam mephitim, quæ ex illo sulphureo vaporario exhalatur, excepimus auribus luctuosissimos illos ejulatus, stridores dentium, ac flebiles elegias damnatorum, enatavimus per ærdens illud stagnum pice, & sulphure; jam tandem exemplo Christi, qui prius descendit ad Inferos, postea ascendit ad cælos, emergamus, ex hoc tartareo luto, & leteo flumine, & oculos attollamus in altum, contemplemur perspicacissima mentis acie pictum illud, & fulgentibus stellis, ut sapphiris, chrysolitisque radians summi Numinis palatium, ubi electi ævo sempiterno læti, coronatique fruuntur. Et hoc proprium est hominis, qui hic velut in exilio peregrinatur à Domino, cælum velut Patriam contueri. Cur enim existimat is Deum os hominis, oculosque in altum erexisse? cur ut & bruta pecora lutum, solùmque spectamus? Accipite responsum à Divo Bernardo. (a) Proptereà DEUS rectum fecit hominem, etiam corpore ipso, & os homini sublime dedit, cùm prona utique spectent animantia cetera terram, & attollens ad siede-

ra vultus illico suspiret, ubi tam beatam, & perennem conspicit mansionem: manè piè, & fideliter nobis eam intuentibus, vehementissimum quoddam incentivum amoris, & provocatio flagrantissimi desiderii & visio ipsa illius lucidissimæ regionis? Non sunt stellæ cæli similes glebis terræ, inter splendorem Solis, & caliginem terræ hujus, non parva distantia est; fortè tamen in terra nonnulla pulchra videntur, & hæc ipsa undique mixta non pulchris, & aurum in luto, gemma in pulvere, lilium inter spinas: tota pulchra es, patria mea, & macula non est in te: tota pulchra es, absque eo, quod intrinsecus latet: non sine causa cælum dicitur planè eximium, nescio quid celatur in eo; videmus patriam, sed à longe salutamus, adoramus illas delicias, sed non gustamus. Ita S. Bernardus. *Nunc igitur & sursum ascendamus, vos adhortor, duabus istis oculis, quas toties in sacrosancto Christi sacrificio auditis. Sursum corda. Hactenus, corda vestra fuerunt deorsum in regione mortis, in tartarorum altissimo barathro, in centro terræ; nunc sursum corda, sursum, supra terram, & terrarum palatia, ac divitum pavimenta: ac quidquid ex terra concretum est: sursum super omnia sublunaria, & aëris regionem, & planetarum domicilia, ac sphaeram ignis; sursum super omnes stellas, & solem, & orbes cælestes, & firmamentum; intrate in gaudium domini, in illud gaudium quod nemo tollet*

à vobis, *state ut viri illi Galilæi, aspicientes in cælum, & ut verbis utar S. Bernardi.* (a) *Visitate singulos ordines Angelorum, Patriarcharum numerum, & cuneos prophetarum, & Apostolorum senatum: suspicite Martyrum coronas purpureis floribus rutilantes, redolentes liliis choros Virginum admiramini, & ad mellifluum novi cantici sonum, quantum prævalet infirmitas cordis, erigite aures.*

CAPUT I.

*Homo novus despicit magna terræ,
expensa magnitudine cæli.*

Immensum propè est, ut spatii interval-
lum, sic & conditionis discrimen, inter
hæc tria loca, cælos, terras, inferos. Cùm
enim mundus hic medius sit inter cælum,
& Infernum, in quo ea, quæ supra in cælo,
& infra in orco continentur, inveniuntur;
ex amore eorum, quæ homo amplectitur,
ejus felicitatis, vel miseræ augurium ca-
pitur. In cælesti illa gloria, vita absque
morte reperitur, in Inferno autem mors
absque vita; medius utriusque mundus,
morte, & vita constat. In cælo sanitas est
absque morbo: in Inferno infirmitas abs-
que sanitate: in mundo, & sanitas, & in-
firmitas. In cælo gloria absque miseria
re-

(a) *Serm. 4. de Ascens. Dom.*

regnat; in Inferno miseria sine gloria dominatur: in terris, utrumque invenitur. In cælo pax absque bello, in Inferno bellum sine pace. In mundo, utrumque videre est: denique in cælo sunt omnia bona sine malis; in inferno, omnia mala sine ullo bono, in hoc mundo, bona, & mala inter se mixta.

Nunc autem nostri est arbitrii, quamdiu Sol intelligentiæ lucet supra horizontem Animæ nostræ, quæ placet eligere, vel bona æterna, ubi nulla sunt mala, vel mala æterna, ubi nulla sunt bona. Sed ne in horum electione erremus errorem irreparabilem, quem tota non corriget æternitas, postquam timore vos perculi proponendo æterna in orco mala, jam contendam desiderio accendere, obtinendi æterna, quæ in cælo sunt, bona. Illic interim fixa sint nostra & corda, & lumina, ubi vera sunt bona, & gaudia. Priusquam tibi infinitos cælestis gloriæ thesauros aperiam, locum ipsum, in quo hi thesauri absconditi sunt, proponam, & quantus ille sit mole, quàm altus, longus, latus exponam. Magnitudinem cæli facilè quis conjiciet ex altitudine, altitudinem ejus demonstrant astronomi primo ex sole. Prodeat ergo in theatrum vas illud magnum, fons omnium luminum Sol, cujus luce quotidie perfundimur, cujus aspectu quotidie fruimur, cujus speciem quotidie intuemur. Is nostris oculis non
vide-

videtur major globo aliquo communi sphærico. Quantæ putatis Solem esse molis? superat totius terræ ambitum centies, & sexagesies; hæc non est unius, sed omnium planè, nullo excepto, astronomorum conspirans sententia. Itaque sunt in *sòle*, 160. quasi mundi. Et tamen quàm exiguæ apparet nobis Sol molis? Jam verò quantum putatis distare Solem à terra? Necessè enim est immenso quòdam spatii intervallo à nobis distare, cùm tam vastum corpus, nobis appareat tam pusillum. Audite & obstupescite. Distat Sol à terra 4. millionibus miliarium (millionem voco decies centena millia) & amplius. Unde sequitur, tantam esse peripheriam, & vastitatem Cæli solaris, ut Sol 24. horis suum circulum peragens, una hora percurrat unum millionem & 140. millia miliarium: quod tantundem est ac si terræ ambitum, & gyrum circumcurreret quinquagesies. Ambitus enim convexi cæli Solis continet 27. milliones & 360. millia miliariorum. O liceat hic clamare! (a) O *Israel quam magna est domus DEI &c.* O Reges! ac terrarum Principes! Quid pro digitali terræ glebula tam atrocia bella geritis! Quid pro arena una totum orbem cædibus funestatis, & tam cruenta prælia præliamini? Cælum aspiciate, & suspiciate. Quale regnum vertice vestro incumbit; pro illo pugna.

(a) *Baruch. 3. 24.*

pugnate, donec expugnetis. Nullum pro eo bellum non justum est. Sed relicto Sole, altiùs animo ascendamus, & quàm puffedillum fit, quidquid in terra videtur magnum, intelligamus. Ascendamus à cælo Solis ad ipsum firmamentum. Quantum putatis firmamentum distare à terra? Docebunt nos iidem illi Astronomi. Probant illi, & convincunt terram à concavo firmamenti, sive cæli octavi, & stellati, distare octoginta millionibus milliarium cum dimidio, spiffitudinem verò firmamenti esse eandem. Quanta ergo debet esse distantia, spiffitudo, & amplitudo cæli noni, decimi, & undecimi siqui sint alii iis superiores, ac maximè cæli empyrei? Inde jam deducunt, si lapis molaris inciperet cadere à convexo firmamenti versus terram, antequam terram attingeret, opus esset 92. annis, ut decideret. DEUS immortalis! videtur id humana fide majus. Vos proponite vobis lapidem molarem, ingentem, quàm vastum, summi ponderis; quò majoris est ponderis, eo celeriori impetu deorsum fertur: fingite talem lapidem cadere ex altissima quam unquam vidistis turri, dicetis momento prope, esse in terra: omnes qui sunt circa turrim, fugiunt, dum vident ex alto moveri. Fingite Angelum revelare vobis jam nunc ex firmamento devolvi lapidem hujusmodi recta super vestra capita. Non est quod quis hinc fugiat,

ut

ut interitum effugiat, maneat quisque securus sine metu: si sit adolescens, fiet juvenis, fiet vir, fiet decrepitus & depontanus senex, toto incanescet capite, antequam lapis is tangat caput: cum inceperit agere annum 90. tum tempus est, fugiat, & sibi prospiciat. Ex hac ergo cæli à terra distantia, constat, quanta sit cæli altitudo. Sed firmemus in firmamento adhuc gradum, & quanta sit stellæ magnitudo? inquiramus. Docent Astronomi, nullam esse stellam, quæ non decies octies major sit toto globo terræ, & tamen stellæ propè sunt innumeræ. Quælibet autem stella in æquinoctiali posita singulis horis conficit plus quam 42. milliones miliarium; si ergo in stella aliqua, & multò magis si in cælo empyreo consisteremus, & despiceremus hunc terræ globulum, an non exclamaremus cum Seneca. (a) *Hoc est punctum, quod inter gentes ferro, & igni dividitur! ô quàm ridiculi sunt hominum termini. Punctum est; in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis, sursum ingentia spatia sunt. Deinde cum formicis homines conferens. Cùm te, ait, in ista vere magna sustuleris, quoties videbis exercitus subjectis ire vexillis, dices: It nigrum campis agmen, formicarum est discursus iste, in angusto laborantium. Videte nunc, quàm sint omnia, quæ hic videntur magna, risu, & contemptu digna. Poëtæ si quando*

(a) *Lib. 1. Natur. un. præmi.*

quempiam parvi volunt facere, ac vilipendere, domum ejus, aut prædium, aut fundum, aut agrum parvum esse ajunt; itaque contemptim describunt, ut cum ipsa domo Dominum contemnere & palam ridere videantur. (a) Hoc pacto inter Græcos Lucilius scripsit, Monophanis agrum tam parvum exitisse, ut se suspendere in illo propter famem non potuerit, neque mortuus sepeliri. (b) Alius quidam Lupo gratias agens, affirmat se prandium ab illo, quàm prædium accipere maluisse. Nam pensilem præ fenestra hortum suum in florum testa, rure illo esse majorem: cùm ruta unica totum illud rus occupet, cùm unius cicadæ ala rus totum tegat: cùm uno die formica totum rus absumat: cùm clausæ rosæ folium, rus totum coronet. O miseri, Monophanes, qui agros tam angustos, qui fundos tam breves, qui domos tam exiguas, qui prædia tam contracta, qui atomos, qui unius rutæ spatium, qui locum ab ala cicadæ tegendum, pratum à formica devorandum, hortum à rosæ nondum apertæ folio coronandum, capacissimo cælo, vastissimo palatio, immenso DEO antefertis. Bestiæ deorsum spectant, porci lutum versant, talpæ terram in delitiis habent, forex fodit, & rimatur glebas, scarabæus stercora ample-

(a) *Lib. 2. Antholog.*(b) *Martial. lib. 11. epig. 19.*

plexatur: sic peccatores, sic infideles, sic hæretici, sic athei, quia neque animum, neque oculos ad cælum attollere possunt, toti terrenis inhiant, ad lumen noctuæ, ad tenebras aquilæ. Aliter filii DEI, qui patrem suum non in rebus parvis, sed magnis, non in imis, sed summis, quæerunt: quia spem, fidemque habent æternitatis: oculos in stellas conjiciunt, animum ad cælum attollunt, mentem in DEO defigunt: hinc tam læti, alacresque caduca relinquunt, terrena contemnunt, vilia calcant.

CAPUT II.

Novus homo spretis terræ angustiis, meditatur ampla ex cæli amplitudine.

UT in hoc argumento de cælesti gloria, quod & jucundissimum est auditu, & utilissimum fructu, ordinatè, sine confusione procedamus; hunc ordinem observamus, ut primò, locum ipsum, qui est cælum empyreum, depingamus, deinde doctes & gaudia omnia, quæ in corpus, tum quæ in animam redundabunt, exponamus. Priùs conatus fui ad oculum demonstrare cæli immensam magnitudinem ex magnitudine Solis, stellarum ac firmamenti, ejusque à terris distantia, modò à firmamento ad

ad cælum ipsum empyreum, Beatorum felicissimum domicilium, gradum faciamus. Ut cæli amplitudo ab omnibus intelligatur, notandum est, undecim esse cœlos, qui his nominibus ab Astrologis insigniuntur, cælum Lunæ, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Jovis, Saturni, firmamentum, primum mobile, cælum crystallinum, & Empyreum: quod est regnum Beatorum. Hic est ergo cælorum ordo. Jam ut reliquis omissis de cælo Empyreo differamus, quantæ sit illud capacitatis, accipite ex Astronomis. Dixi antea, firmamentum distare à terra 80. millionibus miliarium cum medio, & amplius: quantum putatis ergo distare ipsum cælum empyreum? Ex mente omnium Astronomorum, cælum Empyreum, quo ad concavam sui partem, distat à centro terræ mille 295. millionibus, & 9. millibus miliarium. Jam si secundum eorum principia, tantundem spissitudinis illi tribuas, pars ejus convexa distabit à centro terræ his mille 590. millionibus, & 159. millibus miliarium, & hæc tantum semidiametrum faciunt. Integer ergo diameter per centrum terræ, usque ad convexam ejus partem continebit 5. mille, & 180. miliones, & 318. millia miliarium. Tota vero circumferentia convexæ ejus partis, quæ ter diametrum continet, & paulò amplius, illud amplius relinquendo, complectetur 15. millia mil-

milliarium, & 540. milliones & 954. millia
 miliarium. Quæ certè altitudo & latitudo
 immensa est, & vastitas incomprehensibilis:
 quæ licèt fidem humanam superare videatur,
 tamen scripturæ loca varia non exhaurit:
 cùm dicat, locum cæli esse immensum, nec
 habere finem. Et Ecclesiastes. (a) *Altitudi-*
nem cæli, & latitudinem terræ, quis dimensus
est? Quasi dicat. Nemo Geometra potest
 metiri, quia est tantum non immensum.
 Quis hæc cogitans tam amens sit, & stolidus,
 ut iniquè punctum ex hoc puncto, videlicet
 agrum, domum, aut rem aliam, proximo,
 per vim aut fraudem surripere, itaque se
 immensis orbium supernorum spatiis exclu-
 dere velit? Quis punctum terræ præferat
 cælorum immensitati? Quis particulâ terræ
 rubræ, & albæ (nec enim aliud est aurum,
 vel argentum) vendat, vastissima stellarum
 palatia? Et tamen quot litibus contenditur;
 quot advocati, causidici sese fatigant, pro
 uno prædiolo, pro jugere terræ? Vere Boë-
 tius, terram universam non solùm punctum,
 sed punctum puncti appellat, sic enim lo-
 quitur. (b) *In hoc ergo minimo quodam puncti*
puncto conclusi, de perfulganda fama, de profe-
rendo nomine cogitatis? Tam parvus est vicus
 orbis terrarum, si cælo conferatur. Illic
 ergo conversi sunt semper nostri oculi, ubi
 æterni sunt thesauri. Ita S. Symphorianus,
 ado-

(a) Cap. 3. (b) Lib. 2. de consid.

adolefcens, cùm ab Aureliano Imperatore ad martyrium raperetur, mater eum hisce verbis animavit. *Nate, nate, memento æternæ vitæ, cælum fufpice, & ibi regnantem intueri, tibi enim vita non eripitur, fed in melius mutatur.* Cælum fufpexit, & tormenta omnia deſpexit, oblatæque fortiter cervice carnifici, cælum mox fuit ingreſſus, quod paulò ante fuerat intuitus. Quisquis hîc affigeris infirmitate, angeris dolore, obrueris triftitiâ, involveris ærumnis, cælum fufpice. Si poſt graviffimas multorum annorum lites, cauſâ cecideris, ſi ereptæ tibi ſint opes, ſi læſa eſt fama, ſi paſſus es bonorum jaçturam, ſi deſturbatus es de gradu dignitatis, ſi excideris gratia Principis, ſi hoſtis agros vaſtavit, horrea incendit, domum expilavit, omnibus te fortunis exiit; Cupis contra hos morbos amuletum, quæris in tot ærumnis perſugium, exoptas contra omnia hæc mala certiffimum præſidium? cælum fufpice. Inter omnia circa ſe ruentia, ſtabit ſemper erecto animo, quisquis convertit erectos ad ſidera vultus. Interim quot ſunt, qui ob digitale tuguriolum, ob pedale prædiolum, ob exiguum agellum, litibus acerrimè contendunt, amicitiam violabunt, contra fas, & nefas aliena iniquè tollent, altercabuntur, vociferabuntur, & tantum non ſe mutuo, ſi non dentibus, ſaltem contumeliis, & diſteris lacerabunt. Audite hîc loquentem Auguſtinum.

num. (a) *Utere mundo, & non te capiat mundus. Quo intrasti? Iter agis, exiturus venisti. Iter agis, hospitium est hæc vita.* Quid hîc ergo immortalia opera cogitas mortalis? Brevi migrandum est ex hospicio in domicilium, ex hoc exilio ad patriam, ex hoc carcere in regnum; soluta semel vinculis corporis Anima non diu hærebit in itinere, licet immenso quodam spatii intervallo distitum sit cælum à terra. Sed, si cælesti gloriâ digna fuerit, ad summum illud cælum in momento quasi demigrabit: sicut cogitatio nostra in instanti excurrit, quocumque vult, & subito est in oriente, occidente, Græcia, Hispania, Indiis. Et sicut oculus noster quam primum nocte serena illum aperimus, & ad cælum attollimus, statim videt cælum stellatum; & omnes stellas; Ita Anima nostra soluta corpore, statim erit in cælo Empyreo, tot licet milliarius millionibus à nobis distito. Hac itineris in cælum brevitæte, sese solabatur nostro seculo matrona illa generosa, fidei causâ in Anglia ad mortem damnata horrendam visu, ac perpeffu, ut scilicet saxo acuto incubans, supernè imposito gravi pondere premeretur, dum vita ei, & Anima exprimeretur, aliis horrentibus, ipsa læta cygneum canens. (b) *Tam brevis, ait, via est, quæ ducit ad cælum: post sex horas*

I

super

(b) *Tract. 40. in Joan.*(b) *Alapide. in Penta. 52. mihi pag. 49.*

super solem, & lunam evehar: astra pedibus premam, empyreum inibo. O quantus nobis omnibus lætitiæ campus aperitur cogitantibus, post 6. fors dies, post sex menses, post sex annos, certè post 60. annos, hæc omnia quæ legimus miranda, spectabimus, effere-
 mus nos super aërem, & sphæram ignis, & lunam, stabimus super planetas, & solem, & firmamentum, calcabimus omnes, quæ vertici nostro imminent, stellas. Cur ad illa excelsissima spatia cogitationes nostras non afferimus, dum adversis exprimimur? Hic frequens Animi per cogitationes ad cælum ascensus, suppeditaret invictum contra omnes vitæ ærumnas robur. Ita S. Vincentius mente in cælum se librans, vicit, imò risit omnia Daciani tormenta: cùmque in equuleo sublatus, ab eo per ludibrium quæreret Dacianus Tyrannus, ubi nam esset? *In sublimi,* ait, *unde te potestate terrena tumentem aliter despicio.* Graviores minitanti: *Non minari mihi, videris,* respondit, *sed quod votis omnibus concupieram, afferre.* Igitur cum ungulas, faces, prunas, toto corpore dilacerato constanter exciperet, ait, (a) *frustra fatigaris Daciane: non potes tam horrenda cogitare tormenta, quàm ipse paratus sum sustinere. Carcer, ungulae, candentes laminae, morsque ipsa, ludus, jocusque Christianis sunt, non tormenta: Cælum enim cogitant. Sicut igitur qui cælum sæpè suspi-*
 cis,

(a) *A lapide. l. c. prop. Mat. 914.*

ait, non tam oculis illis crassioribus corporis, quàm acutioribus fidei, despicit omnia corporis tormenta, ita & contemnet omnia vitæ oblectamenta.

CAPUT III.

*Homo novus erigit se è cæno ad
cælum; dum contemplatur
venustatem Cæli.*

STetimus nuper in atriis domûs DEI, (a) in suburbiis cælestis Jerusalem, in vestibulo magni illius palatii: modò subeamus tecta: ingrediamur ipsum palatium, non ex auro, ebore, & electro, sed è nobiliori materia ædificatum: inferamus pedem in illam Civitatem, de qua Propheta loquitur: (a) *Gloriosa dicta sunt de te, Civitas DEI*; hæc est Civitas immortalium civium, Principum, & filiorum DEI; qui unà cum Angelis politia, singulari voluntate, amore invicto, & inflammato, DEI legibus perfectè sese submitunt. Hæc Civitas est patria nostra: Illic amplissima sunt fundamenta, altissimi muri, plateæ prolixissimæ, quæ gemmato pavimento, tessellato emblemate, electo lapide undique collucent. Miratur posteritas opus illud prodigiosum Dionysii, qui

I 2

cūm

(a) *Cæli venustas, ornatûs elegantia.*

(b) *Psal. 86. 3.*

zùm magis, multisque præliis Indiã sibi subjugasset; postea in trophæum, templum sibi construxit adeò magnificentum, ut in eo 365. gradus, quasi ex saphiro purpureo continerentur, teste Epiphanio. (a) Hoc Templum collatum cum immenso illo Cæli palatio, minus est, quàm dolium Diogenis, collatum cum toto hoc mundo. Sed frustra conamur explicari inexplicabilem loci hujus amplitudinem, & magnificentiam, multò minus inæstimabiles, quæ illic reconditæ latent, divitias, & delicias. Non possunt eas, neque Arithmetici calculis numerare, neque Geometræ calamò metiri, neque Oratores, neque Dialectici, neque Grammatici Oratione explicare. Sed quia hic potissimum agimus de loci duntaxat pulchritudine, ac splendore: quantus is sit, vel hinc licet arguere. Proponamus nobis finem, cur Deus cælum procreavit? ob quam causam? quid per hoc intendit? Non aliam ob causam cælum condidit, quàm ut quanta sit ejus Potentia, Sapientia Bonitas, Majestas, Magnificentia, omnibus, & Angelis, & hominibus, totique rerum universitatati, partem, non tantum ostenderet, sed ostentaret. Quod si igitur voluerit DEUS opus illud condere; ut in eo, velut in clarissimo theatro Potentiam suam manifestaret, vos jam soncipite, quanta illa sit? Tanta est illa;

ut

(a) L. 12. de gemmis c. 5.

ut quemadmodum hunc mundum unico
 polentis voluntatis nutu fabricatus est; ita
 infinitos, ut sic loquar, eodem nutu, verbo
 uno & procreare, & procreatos possit in ni-
 hilum redigere. Dein quidquid facit, nullo
 conatu, & labore facit; eâdem facilita-
 te, quâ producit arenam; potest produ-
 cere cælum: non plus laborat DEUS, ut
 producat Seraphinum, quàm formicam;
 Angelum, quam muscam: non plus labora-
 vit DEUS, cùm produxit omnium Angelo-
 rum primatem Luciferum, quàm infimum
 terræ vermiculum. Neque sub operis ma-
 jori pondere gemit, & sudat; nec minori
 relevatur, & respirat: omnia, quæ vult,
 potest; facitque, quidquid vult, solo ar-
 bitrio, & voluntate. Nunc ergo hoc mo-
 do nobiscum ratiocinemur: si tanta est DEI
 Potentia, quantam jam ostendi, tantâque
 ejus gloria: quale erit illud opus, quo vo-
 luit illam, & potentiam, & gloriam mani-
 festare? Quid enim deerit, quo minus ex
 omni parte sit absolutum? Non artificis
 manus, aut industria; potentiæ est immen-
 sæ: Non prudentia; scientiæ est infinitæ:
 non voluntas; summè bonus est: non opes,
 aut divitiæ; ab illo uno, omnes illæ pro-
 cedunt. Quale opus ex illa officina pro-
 dabit! ubi sunt tales architecti, Omnipoten-
 tia Patris, Sapiencia Filii, Bonitas Spiritûs
 Sancti? ubi Bonitas vult, & imperat; sa-
 pien-

pientia ordinat, & disponit? Omnipotentia
 potest; quidquid vult immensa Bonitas, &
 concipit, ac ordinat infinita Sapientia. Verè
 ergò de illa immensa Civitate dixit David:
Gloriosa dicta sunt de te, &c. Et D. Prosper:
 (a) *Illà Civitas, quæ est sanctorum, Angelorum,
 omniumque Electorum congregatione, beata, me-
 ritis fulgentibus micat; ubi æterna salus exube-
 rat, veritas regnat; ubi nec fallit quispiam, nec
 fallitur: unde nullus Beatus ejicitur; ubi nullus
 miser admittitur. Est ibi certa securitas, secunda
 tranquillitas, felix æternitas, æterna felicitas.
 Est ibi amor perfectus, timor nullus, dies æternus,
 alacer motus, & unus omnium spiritus.* De im-
 mensa quoque felicitate incolentium illam
 Civitatem, suaviter more suo D. Bernardus:
 (b) *Videbit Beatus, Deum ad voluntatem, ha-
 bebbit ad voluptatem, fruatur ad jucunditatem.
 In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in
 bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æ-
 ternitatem: sic cognoscendi facilitatem, requie-
 scendi felicitatem.* Sed quod felicissimam red-
 dit illam, de qua loquimur, DEI Civita-
 tem, est jugis illa, ac perennis pax; de qua
 loquitur David, agens de cælesti Jerusalem:
 (c) *Qui posuit fines tuos, pacem.* Quis fando
 explicet, quanta erit gestientis Animæ jam
 beatæ lætitia; dum ingressa jam illam Ci-
 vitatem, cujus fines, Deus posuit pacem, Deo
 jam

(a) L. 4. de vita contemplati.

(b) De præm. cælest. patriæ. (c) Psal. 147. 146

jam unita; & in centro suo collocata, dicit cum Davide: (a) *In pace, in id ipsum dormiam, & requiescam.* Vocat S. Poëta, *pacem, in id ipsum*: id est, immutabilem, ut vult Cassiodorus, pacem eodem modo semper se habentem, pacem nunquam interruptam, duraturam in omnem æternitatem. Tum pax erit æterna, & imperturbabilis quies; cum ad centrum omnis boni dabitur introitus, & exuti mortalitatis exuviis, arctè cum Principio nostro jungemur. Hujusmodi plenissimam pacem frustra in mundo, atque in hujus vitæ curriculo expectes, supra cælos omnes tutum sibi, nec mutationibus obnoxium, domicilium consecuta est. Totus hic mundus, ut è contrariis qualitatibus est compositus, & compactus; sic turbulentiæ perturbationis materiam continuò suggerit, quâ mortalium vita propè obruitur. Quot tamen sunt, qui malunt incolere hanc luteam casam, quàm cælestem Aulam? Tu ne illum sapere contendes, qui cum universam domum, optimâ instructam suppellectili; horrea frugibus completa; generosos in stabulis equos, armenta, greges, in prædam Vulcano cedere, flammisque consumi, siccis oculis spectasset; ut primum clausâ vili caveâ rediit in memoriam philomela, etiam igne sublata, cantu suo herum oblectare solita; tum demum illachrymari

cæpit, & aviculæ jaçturam deplorare. Inſipientem dubio procul pronuntiabis. Nam etſi aures oblectet ſuavis philomelæ cantus; magnarum tamen opum poſſeſſionem, quis non pluris æſtinet? ſed omnes propè eandem inſaniunt inſaniam. Eadem multi ſunt mentis hebetudine, quâ Honorium fuiſſe narrant: Hic, poſt longam urbis obſidionem; cùm intraret quidam, qui illi nuntiaret, periſſe Romam, jam ob hoſte occupatam; averſâ cogitatione à tanta Regiæ urbium clade, ingemuit morti unius caniculæ, quam Romam appellabat, & mortuam credebat annuntiari. Ridebat ad jaçturam potentiffimæ urbis: gemebat ad mortem abjectiffimæ canis. Sic plurimi ejulant, ſuſpirant, mærent, copioſiffimè lachrymantur, dum illis eripitur aurum, comburitur tuguriolum, aufertur pallium: verbo ut clarius dicam, dum privantur cæno; exultant, geſtiunt, epulantur, tripudiant, dum privantur cælo. (a) Videntur non pauci malè feriati inſanire non tantùm cum Honorio, ſed cum Gallieno. Hic enim turpiſſimum omnis luxuriæ mancipium, cùm Romanum teneret imperium, ita libidini ſerviebat, ut cætera omnia poſt haberet. Cùm enim (ait Trebellius Pollio) *ei nuntiatum eſſet, Ægyptum deſciwiſſe; dixiſſe fertur. Quid? ſine lino Ægyptio eſſe non poſſumus? Cùm autem vaſtatam Aſiam,*

(a) *Fiſen. paradoxum fol. 68.*

& elementorum concussionibus, & Scytharum
 incursionibus comperisset. Quid, inquit, sine
 Apphronitis esse non possumus? Perditâ totâ
 Galliâ, arrisisse, ac dixisse perhibetur: Non sine
 trabeatis sagis tuta Respublica est? Heu mul-
 tos, hæc ætas habet Gallienos; eoque etiam
 turpiores, quò terrâ, cælum præstantius est.
 Unus hic opes; ille delitias, alius digni-
 tates, aut aliud pro libidine, & præterea
 nil cogitat. Oblectat hoc unicum; fastidio
 cætera sunt: & offendis, si de vita quon-
 dam in cælis agenda; vel de via, quâ illuc
 tenditur, vel verbum. Una propè omnium
 vox est: *Cælum, cæli Domino; terram au-
 tem dedit filiis hominum.* Malunt luteum in
 terris gurgustiolum, quàm auratum in cælis
 palatium. Digni, vel ideò æternùm cælis
 excludi; quia ipsi omnem de cælo cogita-
 tionem animo excludunt. Præcedat no-
 strum ad cælum desiderium, antequam eò
 inferatur Anima: ad illud Regnum prius
 avidi anhelemus, quàm beati intremus:
 ut illud, quod tanta cupiditate deside-
 ramus, tota æternitate
 possideamus.

CAPUT IV.

*Homo novus, dum suspicit dotes
gloriosi corporis, despicit suum
corpus.*

(a) **H**Actenus Cæli Empyreï amœnitatem, magnitudinem, splendorem fuimus contemplati; superest modò, ut ad ipsos cælites, qui locum illum æternum incolent, sermonem convertamus. Sumemus exordium, à corpore Beatorum: deinde gradum faciemus ad Animam. Quemadmodum ex duabus partibus conflatus est homo: altera, quâ nihil humilius corpore; altera, quâ nil dignius Animâ: ita utraque, gloriam in cælo, gaudiûmque suum participabit. Sed quid commercii fætida, & putida carni, & in stercorebus desideriorum suorum computrescenti, cum sanctuario cælorum? Caro, quæ in stabulo palo alligari debebat; ecce quomodo inter Angelos Dei invenitur? sine, ô Domine! pulverem in pulvere; non enim decet sanctuarium tuum, terram super cælos elevari. Sed qui dixit:

(b) *Benedicam Ismaëli; augebo, & multiplicabo eum valde, etiamsi filius ancillæ sit; Idem quoque volet ostendere benevolentiam, & favorem suum erga corpora sanctorum, propter*

(a) *Quatuor dotes corporis.*

(b) *Gen. 17. 20.*

pter communionem, quam habent cum Animabus. Voluit enim, ut quæ jugum pariter cum animabus portârunt; gloriam quoque, & felicitatem participant. Hoc est, quod innuit per Prophetam: (a) *Duplicia possidebunt in terra sua*; gloriam scilicet corporis, & animæ. Ibi enim denarius dabitur mercenario; stipendium militi; torques victori, bravium comprehensori; amico dona; hæreditas filio, sponso nuptialia. Hæc inter erunt quatuor corporis dotes; claritas, impassibilitas, agilitas, subtilitas. Ordiamur à prima. Hic observandum, ut dotem illam probè intelligamus; duplici sensu aliquid dici clarum; vel quia pervium est: ita vitrum dicitur clarum, & aqua, aut quia lucidum: sic stella dicitur clara. Corpora Beatorum utroque modo erunt clara; id est, pervia, & lucida. Pervia; sicut ait Gregorius: *Beatorum civium corpora sibi invicem, & claritate fulgent, & puritate translucent; ita quod uniuscujusque mentem ab alterius oculis, membrorum corpulentia non abscondet; sed patebit omnium oculis, ipsa etiam corporis harmonia. Sicque unusquisque erit conspicibilis alteri; sicut nunc non potest esse conspicibilis sibi ipsi: sic ipse.* Itaque præterquam quod exterior pulchritudo corporis rara, & eximia futura sit; ipsa interior, multis hanc partibus superabit, utque ab omnibus conspiciatur: corpus erit diaphanum;

(a) *Psal. 61. 7.*

num; sic ut nulla sit futura in corpore vena, nervus, arteria, cartilago, tendo, fibra nulla: cujus pulchritudo, & symmetria singulorum oculis non sit futura conspicua, & spectabilis. Secundò, erunt non tantùm per-
 via, sed lucida, & clara. Patet id clarissimè è verbis Christi: (a) *fulgebunt justi, sicut sol in regno patris mei.* Illa autem claritas ab Animæ gloria promanabit, quæ in corpus ipsum redundabit; adeò ut ipsum lucidum, splendidum, & rutilans redditurum sit. Ecquid erit illud gaudium, tot soles uno in loco collectos intueri? si enim vel unus sol, tanto intervallo à terra remotus, & nunquam quiescens, tantoperè hominum & recreet oculos, & exhilaret animos, dum splendorem emittit; quantum Deus bone, gaudium erit, millenos, & decies millenos soles, oculis vicinos contueri! Tanta erit hæc corporum Gloriosorum claritas, ut quidam Theologi dicere non sint veriti; unius tantùm corporis Gloriosi splendore, de cælis in terram descenderet, solem, & stellas offuscandas, luménque amissuras. Hæc claritas erit veluti vestis toti corpori: sed vestis, quam nec Seres texunt, nec Tirii inficiunt: vestis, quovis auro intexto, & bombycino elaborato elegantior. Si corporis gloriosi oculis vestris, vel tenuis aspectus occurreret: mihi credito, tantam amoris
 flam-

(a) *Mat. 13.*

flammam illa pulchritudo excitaret; ut nil aliud, vel agere, vel spectare liberet, toti præ gaudio, & stupore in eo spectaculo defixi teneremini? una esset omnium vox, quæ Petri in monte Thabor: *Bonum est, nobis hic esse.* Secunda dos, est immortalis impassibilitas; vel impassibilis immortalitas. Itaque corpus gloriosum erit immune ab omni malo, quantum ad actum; & quantum ad potentiam. Quantum ad actum; quia nulla corruptio, nulla deformitas, nulla infirmitas, debilitas, vel defectus remanebit in eis. Quantum ad potentiam; quia non poterunt aliquid pati, quod sit eis molestum, vel quod in minimo eos possit lædere. Nam fortior non patitur ab imbecilliori. Jam verò nulla sanctorum corporibus fortiora, aut violentiora reperire est: ergò nec minimum quid patientur. De horum autem robore, hoc Apostoli ad Corinthios habemus testimonium: (a) *Seminabitur in corruptione; resurget in incorruptione.* Item, illud B. Anselmi, qui ait; (b) *Sanctos in cælo robore Hercules, & Samsones superaturos;* tantumque eorum robur, & virtutem fore; ut horum minimus, universam hanc mundi machinam concutere, & instar pilæ, loco movere posset. Gloriabatur olim Archimedes se, si pedem extra mundi limites ponere posset; altero terram, quasi globum propulsaturum. Inanis hæc

I 7

quæ-

(a) 1. Corin. 15. (b) de similit.

quædam, præsumptio fuit: in sanctis tamen hoc locum habet; quibus vasta hæc orbis machina instar pilæ sit. Cùm igitur tanta sanctorum corporum vis sit, & potentia; quid illis nocere queat? si nil illis nocere potest: ergò impassibilia sunt. Itaque (a) *non amplius esurient, neque sitient; neque cadet super eos sol, nec ullus æstus.* Et rursus: (b) *Non erit luctus, neque clamor; sed nec ullus dolor, quia priora transierunt.* Imò mediis in flammis non ardebunt; in aquis non mergentur; nulla machæra carnificis poterit illis caput tollere; nulla manus Tyranni poterit vel pilum capiti eripere: Nullam amplius habet potestatem in pedes podagra, in manus chiragra, in pectus asthma, in ventrem cholica: Vigor corporis nullo unquam morbo marcescet; sanitas erit integra, & perfecta; pulchritudo semper florida, & vivida, nulli corruptioni obnoxia. Præter impassibilitatem hanc, & ab omni mutatione exemptionem, pollebunt corpora subtilitate quâdam incredibili; cujus ope, & adminiculo, quocumque locorum ingredientur, & egredientur; quin & januas violenter, sine ulla tamen vi, perfringent, muros penetrabunt, cælos pertransibunt, nullóque impediante instar spirituum, radiorumque solarium, vitreas fenestras per radiantium, per omnia sese ingerent. Patet id ex verbis Pauli: *Se-*
mi-

(a) *Apoc. 6.* (b) *c. 7.*

*minatur corpus animale; surget corpus spiritalle; quia à spiritibus, & Angelis, quo ad subtilitatem nil differet. Ultima dos est, quæ communi nomine Agilitas appellatur; per quam tantâ in corpus Anima potestate donabitur, ut illud ab uno loco, in alium movere; imò uno momento è cælo, in terram descendere; ab uno mundi cardine discurrere in alterum possint sine ulla defatigatione, aut labore. Elici hoc è verbis D. Pauli potest: *Seminantur in infirmitate; surget in virtute.* Et ratio planè convincit, fore hujusmodi corpora: Nam tarditas, & mora inimica sunt spiritui; atque gloriosa corpora, quasi spiritus erunt: ac ideo agilia, & levia. Pluribus, hæc celeritas è sacræ scripturæ locis adstrui potest; quæ Animarum motum rebus levissimis, & moveri facillimis comparat. Sapiens, eam scintillis comparat: (a) *Sicut scintillæ in arundineto discurrent.* Ezechiel, fulguri; idque in ænigmate rotæ, quæ à spiritu impellitur: (b) *Ibant, & revertebantur instar fulguris.* Isaias, avibus per aëra volantibus: (c) *Assument pennas, sicut aquilæ; current, & non laborabunt; volabunt, & non deficient.* O delicias incredibile! ignem celeritate, aves velocitate, fulminis alas levitate antevertere. At ne hoc vobis incredibile videatur; similitudine quadam notius faciam: si enim Cursores illi cælestes,*

(a) Sap. 3. (b) Ezech. 1. (c) Isa. 40.

stes, quos Aristotiles intelligentias; Nos sanctiori nomine Angelos appellamus: ad planetarum, orbiúmque cælestium motum, directionémque destinati, viginti quatuor horarum spatio totum orbem obambulent; adeò ut singulis horis, viginti sex passuum millia conficiant; an non credemus gloriosas illas animas, naturales illas, & internas corporum suorum motrices, celeriore adhuc ipsis motum impressuras? Ab uno, scilicet, polo, in alterum, eadem transferendo; unóque momento ab uno mundi cardine, in alium devehendo? Angelus, qui Abacuc Prophetam in Babylonem è Judæa, (a) quæ quingentorum passuum millibus à se invicem distabant, cæsarie apprehensum, unico momento transvexit: hujusce mee sententiæ testis, & suffragator erit. Si enim hoc, ipse in alterius corpore; quid non, animam in proprio facturam credendum est? Si in corpore adhuc mortali, spisso, crasso, patibili, hoc ille potuit; quid porrò hæc Angelis par in gloria, in proprio, & quidem glorioso, beato, spirituali, Divino, faciet? Longius adhuc procedit Augustinus, ait námque tantam horum corporum agilitatem fore; ut ipsum Animæ velle, & cogitationem quodammodo præventura sit: (b) *Ubi volet spiritus; ibi erit & corpus.* At tam celeres spiritus, & animæ motus sunt; ut

(a) *Dan. 14.* (b) *Luc. 22. de civit.*

ut unico instanti, & desiderio cælum adeat, & Infernos; & cogitatione Antipodes; spe quoque, & ambitione ad columnas usque Herculeas pertingat; & ubique locorum imaginando peregrinetur. Cùm igitur corpus, eâdem quâ spiritus celeritate, mœvendum sit; ùt Augustinus sensit: credere profectò oportet, magnam ejus celeritatem, & agilitatem fore. Hæc erunt illa exquisita Beatorum decora, quibus corpus donabitur. Quis, hæc animo volvens, corpus suum volet impudiciâ contaminare? quis ei lenocinabitur indulgendo? Quis non viriliter omnia carnis blandimenta respuat, si cogitet idem aliquando ad tantam gloriam evehendum? ut locò putredinis, claritas; locò cinerum, gemmæ; locò ægritudinum, sanitas; loco bremissimi temporis, æternitas; locò tenebrarum, splendor; locò calamitatum, & ærumnarum, felicitas, & gloria, verâque beatitudo, successura sint? O beata conditio! quæ adumbrari quidem, non plenè exprimi, aut repræsentari aliquâ, quæ in terris habetur, excellentiâ possit! O nimia filiorum Adam, & filiarum Evæ cæcitas! qui ad rerum periturarum comparisonem, acquisitionemque, ad botrum uvarum, honoris cujusdam perfectionem, mulieris venustatem, domorum magnitudinem, commodorum desiderium, urbium opulentiam, provinciarum ubertatem animantur: adeò

verò negligentes, tepidi, atque inertes sunt; ut inclytas illas, de quibus differuimus, corporis dotes acquirant. Hirundines, ajunt, nidum suum numquam ponere in pariete caduco, aut domo ruinam minitante: & homines tam stolidi sunt, ut ibi & nidum, & quietem suam collocent; ubi cernunt omnia labefactanda, & repentino casu dejicienda, ut amatores suos opprimant, & involvant? Quàm longè aliter facerent, si fabricam illam corporis sui, tot dotibus honestandam, solidis virtutibus firmarent. Nemo, ut plumbum possideat, aurum perdit. Nemo mavult arundine niti, quàm scipione eburneo. Nemo carbones eligit, & thesaurum contemnit. Nemo potius umbram captat, quàm prædam. Nemo optat magis venari ventos, quàm cervos. Nemo Regiam, marmoreámque domum negligit; ut possit habere casam, puerili ludo ex arenis ædificatam. Denique nemo pluris æstimat stillam, quàm fontem; guttam, quàm fluvium; granum, quàm acervum; punctum, quàm circulum. Et nos plumbeas has voluptates, aureis illis deliciis; umbras has vanissimorum honorum, illis veris titulis, ventos istos, casas has, istas arenas, stillas, guttas, grana, puncta, certis illis, æternisque gaudiis, quæ ex corporis solius beatitudine, hauriemus, anteferemus? O, si & vana ista, & vera illa; ista fluxa, illa æter-

na feriò perpenderemus! perspicuè profectò cerneremus, quàm exigui momenti sint omnia, quæ in terris tam ambitiosè amamus: imò quàm prorsus nihili facienda; si cum cælo, rebúque sempiternis comparentur. Quippe, quidquid fluxum est, transit; quidquid autem transit, postquam transit, perinde est, ac si nunquam extitisset. Idem enim restat post finem, quod fuit ante initium; Ante initium nondum erat; post finem non amplius erit: Nil ergò erit. Eat igitur aliquis cum Salomone, & dicat: (a) *Vadam, & affluam deliciis, & fruuar bonis. Mox alteram ejus cantionem usurpabit, dicens: Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas.* Quare etiamsi quis omnibus mundi voluptatibus perfundatur; & si cum Sardanapalo in deliciis natet; cum Cleopatra, in rosis, & gemmis cænet, etsi omnibus titulis saluretur; omnibus honoribus afficiatur; omni gloriâ colatur; omnium vocibus, & sermonibus celebretur; supra omne Imperium, & folium evehatur, idque longo tempore, plurimisque annis: si tamen postea vel casu, vel fraude, aut violentiâ hostium, vel ipsa morte cogatur hæc omnia deserere; nil supererit ex omnibus, quod eum delectet, aut quod sit loco emolumenti. Quæ cogitatio, Bononiæ, in primis ferè Dominicanæ Ordinis initiis, Virum magnum, clarúmque

(a) *Eccl. 2. 6*

doctrinâ mirè perculit. (a) Cùm enim Reginaldus, unus ex præcipuis illius familiæ, magno hominum concursu, & approbatione, Verbum DEI prædicaret; Monetus (sic enim ipse appellabatur) de industria illius congressum, & sermonem fugere confueverat, multum sibi ab eo metuens; tamen in Stephani Martyris natali, ad ejus concionem, comitum importunitate pertractus, primis statim verbis captus est, cùm illam vocem exponeret: *Ecce video cælos apertos.* Ita enim differebat; nunc quidem cæli portas ad beatitudinem patere, ita ut quivis ingredi posset: qui autem negligentes essent, & Deo, cor suum clauderent; iis vicissim cælos claudi, ut deinde intrare non possint. Nec pluribus opus fuit: statim enim corde immutato; qui ad eam horam tam alienus fuerat à Religione, Religionis voluntatem concepit: finitâ concione, Reginaldum adiit, animum suum exposuit, eumque voti etiam vinculo confirmavit. Ecce, quisquis hæc legis, & ipse nunc dicere cum Protomartyre potes; *Ecce video cælos.* Video non oculis illis crassioribus corporis, sed acutioribus mentis: fide, quæ infusa est in fonte Baptismatis; *video cælos apertos.* Cuilibet jam cælum patet; nullus, dum spirat spe intrandi, excluditur. Contendite omnes intrare, antequam claudatur. Non intratur in Regnum

(a) *Platus l. 3. c. 38.*

gnum gloriæ, nisi per januam pœnitentiæ. Non tenditur ad illud Regnum per viam latam superbiæ, luxuriæ, invidiæ, fœcordiæ; sed per angustam Humilitatis, Paupertatis, Pudicitia. (a) Festinate, quoniam tempus breve est. Erit, quando cælum, quod nunc tibi patet, claudetur: nisi festines intrare, dum patet, audies, quod fatuæ illæ virgines: *Clausâ est janua?* Tunc dices, non ut Stephanus: *Ecce, video cœlos apertos;* sed, *Ecce video cœlos clausos.* Primo momento, quo mors tibi claudit oculos; si Dei fueris inimicus, clauditur tibi cælum: frustra tunc ex averni antro pulsabis suspiriis, gemitibus, ejulatibus ad fores cœli; audies triste illud: *Clausâ est janua.* Pulsa iterum post mille annorum myriades, post infinita sæculorum curricula; iterum audies: *Clausâ est janua.* Claudio & ego cum D. Bernardo: (b) *Quid ergò istud est negligentia? quid pigritia? intò, quid recordiæ est, ut non crebris suspiriis, & ferventissimâ affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina jaculari animos studeamus?*

(a) Mat. 25. (b) Ser. 5. de omnibus His.

CAPUT V.

Homo novus, dum convertit oculos, ut videat Beatorum oculorum voluptatem, avertit oculos, ne videat vanitatem.

EXposuimus partem beatitudinis, quæ ex anima redundat in corpus: dum quatuor ejus dotes exquisitissimas, quibus pollebit, explicavimus: nunc de gaudiis, quibus quinque sensus redundabunt, differemus. Ab oculis ducemus principium, quia inter sensus tenent principatum. Tantæ erunt perfectionis oculi, ut nil eorum organum vel in minimo possit perturbare. Hæ porò, erunt visus perfectiones. (a) Primò, Corpora omnia videndo penetrabit Beatus quilibet, sèque etiam interiori æque facilè, atque exteriori, usque ad ipsam totius corporis harmoniam, perspiciet. Secundò, eâdem facilitate videbit remotissima quæque ac proxima; minima uti maxima; se ipsum sicut cætera. Tertiò, eodem corporis situ permanente, æquè videbit retrò, quam ante se; non vertendo se, vel semel movendo: imò videbit, quæ sunt supra se, non levando oculos; quæ sunt infra, non declinando eos. Quartò, videbit diversa objecta,

(a) *Bufo serm. T. 2. 503.*

ta, & quasi infinitos radios, tanquam unum, vel quasi unitos. Et quod est præ omnibus admirandum, æquè videbit oculis clausis, atque apertis. Si enim oculi Beatorum visuri sint ultra densissimos parietes, aheneos muros, & vastissimos montes; omnia corpora quantumvis densa, & opaca penetraturi; multò minus palpebræ, seu membrana illa tenuis, quæ oculis oppanditur, quæ etiam ipsa gloria donabitur, impediet oculos, quo minus omnia videat. Hæc de facilitate, & modo, quo videbit; jam objecta ipsa, in quæ videndo tendet, & tendendo delectabitur, in lucem proferamus. In primis, supra modum oculos obletabit incredibilis ille ornatus, splendidissima illa pompa, inexplicabilis illa magnificentia loci, quem incolunt, nimirum, ipsum cælum Empyreum. Itaque, ut jam compendio perstringamus omnia objecta, quibus oculi delectabuntur; videbit Beatus oculis corporeis fluvium illum vitæ electo puriorem, atque instar crystalli pellucidum; gyros pulcherrimos, ac mæandros in vasta illa cælorum planitie facientem, fontesque hinc inde salientes. Videbit totum orbem inferiorem; nam licet convexum sui cæli, Empyreï, quod calcat ingentis, ac propè immensæ sit spissitudinis, & solidissimum, est tamen summè transparens. Videbit tantam terram, & omnia, quæ in ea geruntur, cognoscet, præter cogitationes hominum liber-

ras. Videbit Infernum, omnésque damnatos; denique totius terræ finum, & à centro emergens, videbit Antipodes, & quidquid in altero Hemispherio, usque ad Empyreum inferior orbis continet. Sed quale concipient gaudium ex aspectu propè innumerabilium Angelorum? Est admodum verosimile, Angelos assumpturos corpora speciosissima ex aère, quibus pascant oculos Beatorum; ut ab iis videri, & cum iis colloqui possint: quæ sententia est D. Anselmî in suo Elucidario, & aliorum. Jam vel unius Angeli pulchritudo superat omnem omnium hominum, qui unquam fuerunt, vel erunt, pulchritudines simul conflatas. Sed ex re alia nulla plus gaudii, & voluptatis percipient, quam ex gloriosissimo, & teradorando Christi Corpore. In illud omnium oculi, atque ora potissimum convertentur.

(a) Et si verum est, quod quidam existimant; Crucem Christi Domini in cælis totâ æternitate conservandam; imò, ut aliis placet; omnia signa Passionis Christi Domini, quantum Divina illa spectacula, & præclarissima Redemptionis nostræ instrumenta, oculos omnium recreabunt! sed quid volo, dicendo prosequi oblectamenta oculorum, quæ oculos non vidit? O verè. (b) *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis!* Quis, ut illa aliquando videat, quæ hic à Beatis videnda

pro-

(a) *Fabri T. 3. 773.* (b) *Luc. 10. 23.*

propofuimus, 'nolite quævis hîc & facere, & pati? plenæ sunt gentium hiftoriæ admirandis in omni malorum tolerantia pro honore, pro aura populari, pro auro, pro impudicis amoribus. Igitur, (ut optimè argumentatur Tertullianus) (a) *Si tanti vitrum; quanti verum margaritum. Quis non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alii pro falſo; Confundemur, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem; quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem: Scilicet lutei, & fordidi, lutum, & cænum, cælo, & Deo præferimus.* Egregiè ad rem noſtram Auguſtinus: (b) *Secari, & uri ſe ſinunt homines; ut dolores non æterni, ſed aliquanto diuturnioris ulceris, acriorum dolorum pretio redimantur. Immaniſſimis bellis miles atteritur; pluribus fortaffe annis in laboribus inquietus; quàm in otio quietus. Quibus tempeſtatibus, & procellis, quàm horribili, & tremendâ ſevitiâ cæli, & maris impleti ſunt mercatores, ut divitias ventofas, & perituras acquirant, majoribus quàm, quibus acquiſitæ ſunt periculis, & tempeſtatibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula ab equis, à foſſis, & præcipitiis, à fluminibus, & à feris perferunt Venatores? Quem laborem eſuriendi, & ſitiendi, ut feram capiant? Quantis, etiam in ſcholis vigiliarum, & abſtinentiæ moleſtiis exercentur; non propter diſcendam ſapientiam, ſed propter opes, honoresque vanitatis: qui hæc amant, non gra-*

K

via

(a) *Lib. ad Martyr.* (b) *Tom. 20. ſerm. 9.*

via pati videntur: omnia enim sæva, & immania prorsus, facilia, & propè nulla facit amor. Quantò ergo facilius, ac certius ad veram beatitudines Charitas facit, quod ad miseriam cupiditas fecit? Quàm facile toleratur quævis adversitas temporalis; ut æterna requies comparatur: Hæc Augustinus. Certum id est, non tantùm laboris à nobis exigere Deum pro cælo; quantùm dæmon pro orco. Plus citra comparationem laborant impij, ut pereant, & salute excidant; quàm justj, ut salutem consequantur. Reperiuntur, qui plus operæ impendunt, ut excolant suum fundum, agrum, hortum; quàm ut obtineant cælum. Imò sunt, qui ita immersti sunt hisce fluxis, ac caducis rebus; ut parati sint, cedere omni jure, quod habent ad cælum; si modò velit Deus illis perpetuò indulgere usuram rerum periturarum. Talis repertus est nostro sæculo in Italia nobilis quidam, qui juxta Florentiam hortum habebat suburbanum, perquàm amœnum, tam sæcundum fructibus, quàm jucundum floribus; diceres Floram ipsam, illic sedem collocasse. Eò Nobilis hîc animi relaxandi causâ, fessus curarum, ex urbe, tanquàm è fluctibus ad portum sese conferebat. Hic cùm die quodam cum uno è Patribus nostris per virentes horti ridentis semitas lætus, & alacer obambulet; Pater, ex loci amœnitate mentionem injecit cælestis Paradyfi, (a) cùm-

que

(a) *Le petit Miroir sans flater* 23.

que ei conaretur suadere, illum locum citra ullam comparisonem esse & jucundio- rem oculis, & gratio- rem animis, plùsque delitia- rum uno momento; quàm pluribus sæculis ex horto suo, illic eum percepturum. Itanè verò, inquit alter, siccinè de cælesti paradiso sentis? cæcæ hæ sunt tuæ conjecturæ: cæcus de coloribus judicas, dum hæc de cælo pronuntias. Quod ad me attinet, si Deus pro mercede omnium bonorum operum, quæ unquam præstiti, vel præstabo olim, velit mihi totâ æternitate indulgere hunc meum, quo fruor, hortum; næ ego libens concederem ipsi suum cælum, & renuntiarem omnibus cæli delitiis. Has blasphemias, & in æso ore prolatas voces, Pater acriter reprehendit, eumque impietatis in loquendo infimulavit. Sed non tardus fuit in vindicando Deus. Nam cùm paulò post ex horto ad palatium se conferret; ecce tibi è ponte, ubi transibat, præceps corruit; fractâque cervice miserè expiravit, sine ullo animi dolentis argumento. Ita miser, & hortum amisit; nec cælum acquisivit. O curvas in terram animas, & cælestium inanes! Rem acu tetigit, dum hæc verba protulit D. Gregorius: (a) *Omnes, ait, hujus sæculi dilectores, in terrenis rebus fortes sunt; in cælestibus autem debiles: nam pro temporali gloria desudare usque ad mortem appetunt, & pro per-*

K 2

pe-

(a) *Dist. c. omnes.*

petua, nec parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris, quaslibet tolerant injurias; & pro cælesti mercede vel tenuissimi verbi contumelias ferre recusant. Terreno judici, toto etiam die assistere, fortes sunt: in oratione verò coram Domino, vel unius horæ momento lassantur. Sæpè nuditatem, dejectionem, famémque pro acquirendis divitiis, atque honoribus tolerant, superna autem laboriose tantò magis querere dissimulant, quantò ea tribui tardius putant. Hæc ille. Contra verò, qui oculos defigunt in cælum; terrena ad tempus negligunt possidere, ut valeant cælestibus sine fine gaudere: non curant hîc omnibus tormentis affici, ut possint ibi Divinâ visione refici. Omnia patienter tolerant, quia cælum impatienter desiderant. Homo igitur patiatur, ut tali gloriâ potiatur: ferat, ut ad illam se conferat: subeat tormenta, ut transeat ad oblectamenta. Undè Augustinus ad unumquemque nostrum: (a) *Tolera, quod non vis; ut assequaris, quod vis.* Satius enim est hîc modicâ miseriam emere æternam felicitatem; quàm modicâ felicitate, voluptate præsentis emere æternam miseriam.

(a) *In Psal. 79.*

CAPUT VI.

*Homo novus, dum reliquas cogitat
Beatorum voluptates ex reliquis sensibus,
censet se fuisse hætenus in-
sensatum.*

DE oculis, sive de sensu visus, abundè dictum est in priori capite. Expediamus reliquorum sensuum singulares, quibus perfundentur voluptates. Trahit me in odorem unguentorum suorum cælestis paradus, quem indubiè exhalabunt, in illis Elisiis hortis, lilia, rosæ, violæ, narcissi. Itaque, quod attinet ad olfactum, perfundetur absque dubio fragrantissimis odoribus, quos corpora Beatorum suavissimè spirabunt; ac præsertim sacratissimæ humanitatis Christi, & Beatæ Virginis; utpotè, quæ in ipso suo in cælum ascensu, ambrosiâ suavissimi odoris complevit totum cælum: undè stupefacti cælestes genii tantâ odoris perfusi fragrantia clamabant: (a) *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii? Quod si corpora sanctorum in sepulchris inventa, summam exhalaverint odoris suavitatem, nondum glorificata vel immutata; qualem odorem effundent, excocta jam solis increati ardore, omni putre-*

K 3

dine?

(a) *Can. 3.*

dine? si tantum corpora; quantum Animæ ex se effundent odorem? Merito de iis dictum est ab Osea: (a) *Sancti tui, Domine florebunt, ut lilium; & sicut odor balsami erunt ante te.* Si tam gratus futurus sit odor Beatorum: qualis erit ipsius Christi? qui de seipso dicit: (b) *Sicut cinnamomum, & balsamum aromatizans, odorem dedi; quasi myrrha electæ dedi suavitatem odoris.* Similiter, & gustus erit plenus incredibili sapore, & dulcedine, & satietate quâdam & refectione cælesti oblectabitur: idque ob qualitatem quandam inhærentem, quæ non selectissimorum modo ciborum: sed & omnium, quæ fingi, cogitari, credique possunt, rerum saporem continebit. Hic ergo sensus gustandi suam habebit voluptatem non in perceptione cibi, & potus: sed humoris cujusdam suavissimi, qui linguam, palatum, interiora imbuet. Hic humor proveniet, partim ex optimo temperamento: si enim homo boni temperamenti, & planè sanus, suaviter afficitur linguâ, & palato etiam jejunos, quantò suavius ibi afficietur, ubi temperamentum erit perfectissimum? partim ex aliquo fortè cælesti liquore divinitus infuso; quem, credibile est, etiam per stomachum, cæteraque interiora, diffundendum. Neque enim frustra de Beatis canit David: (c) *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ; & torrente voluptatis potabis eos.*

(a) C. 14. (b) Eccl. 24. (c) Psal. 35.

Sensus tangendi, suam voluptatem percipiet, tum ex aurâ cælesti, & cælestis corporis actu; tum ex intimo sensu optimi temperamenti: homo enim perfectè sanus, ipsam corporis bonam constitutionem in se suaviter sentit. Hujus voluptas erit longè maxima; quia cum tactus sit toto corpore diffusus, purissimis quoque, sanctissimisque deliciis circumfluet. Imò ex mente celeberrimi scriptoris Granatensis: Tactus in mutuo pacis osculo, ipsius Dei Incarnati, & sanctorum summè delectabitur. Prò nimia cæcitas non credentium, vel credere nocentium, majores Deum sibi, & Electis non reservasse delicias, ac voluptates, quàm animalibus reservârit. Sciant porrò tantum inter cælestes, & omnes simul terrenas voluptates tam præsentis, præteritæ, quàm futuræ discrimen esse; quantum inter animam, & corpus; naturam, & gratiam; brutum pecus, & Seraphinum; tempus, & æternitatem. Superest ultimus sensus. Auditus. Itaque aures sine intermissione audient ineffabilis illius musicæ concentum, & harmoniam; cujus vox una satis est ad omnium hominum animos incredibili voluptate perfundendos. Sonant enim ibi semper, ut ait B. Augustinus, melliflua hymnorum organa. Tunc complebitur illud, quod scribit S. Joannes: (a) *Post hæc, audivi quasi vocem*

K 4

tu

(a) *Apoc. 19. 6.*

tubarum multarum in cælo dicentium Alleluja: laudem dicite Deo nostro omnes sancti ejus; & qui timetis Deum, pusilli, & magni. Et audivi vocem quasi tubæ magnæ; & sicut vocem aquarum multarum; & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium Alleluja; quoniam regnavit Dominus Deus noster Omnipotens; gaudeamus, & exulemus, & demus gloriam ei; quia venerunt nuptiæ Agni. Illic (ut docent quidam Theologi) (a) quilibet sanctus cantabit propriâ, & singulari voce; quæ ab omnibus, & singulis audietur, & discernetur. Inuit id David: (b) Exultabunt sancti in gloriâ, letabuntur in cubilibus suis; exaltationes Dei in gutture eorum. Exaltationes Dei, vocat laudes, quibus Deum extollent, immensam ejus excellentiam, omniâque opera magna commemorando. Has, ait, fore, *In gutture eorum*: non ergò solum in animo, nec solum cogitatione Deum laudabunt; (c) sed & voce. Itaque dubitandum non est, fore ibi cantum vocalem: ita Lessius Quia cum homo corpore, & animo constet; oportet, ut non solum animo, sed & corpore serviat. Servitus autem Dei consistit in laude, & gratiarum actione; præsertim in patriâ, ubi omnia opera pœnitentiæ, & misericordiæ cessant. Accedit, quòd ex magno amore, & intenso gaudio homo naturaliter incitatur ad cantandum, ut experientiâ constat. In-
ter-

(a) Busto T. 2. serm. 504. (b) Psal. 149. (c) De summo bono l. 3. c. 8. fol. 524.

terna enim suavitas mentis, dum ex parte superiore redundat in inferiorem; etiam per corporis instrumenta se prodit foris. Quare cum sancti sint Divino amore inflammati, & gaudio undequaque plenissimi; impensissimè ab intrinseco ad Divinas laudes cantu celebrandas incitantur. Undè S. Gregorius explicans versiculum illum, c. 8. Job: (a) *Donec impleatur os tuum. Benè os risu impleri dicitur, & labia júbilo; quia in illa æterna patria, cum Justorum mens in exultationem rapitur; lingua in quantum laudis elevatur.* De eadem re D. Augustinus: *Omne opus eorum, laus Dei, sine fine, sine defectione, sine labore. Felix ego, & verè in æternum felix! si post resolutionem hujus corpusculi audire meruero illa Cantica cælestis melodix, quæ cantantur ad laudem Regis æterni, ab illis supernæ patriæ civibus, Beatorumque spirituum agminibus? fortunatus ego, nimiumque beatus! si & ego ipse meruero cantare ea, & assistere Regi meo, Deo meo?* Quisque ibi canit laudes Divinas modo sibi accomodato: Angeli, voce spirituali; homines etiam corporali. Quanta vero futura sit voluptas cælestis illius musicæ, ex humani cantus suavitate proclive est conjicere; quæ interdum tanta est, (ut cum excellens aliqua vox jungitur cytharæ, aut testudini) animam quasi à corpore abducatur; & homo vix ferre possit ob nimiam cordis delectationem.

K 5

Ars

(a) L. 8. Moral. c. 31. 1.

Ars musica, dulce laborum solamen: quantum humanas afficiat mentes; illi maximè experiuntur, qui sonos ingeniosè attemperatos, aurium delicias norunt æstimare. Sed ausim dicere; si phonasci hîc omnes, & quotquot in terris scientes sunt musices, conferantur ad cælestes Aulædos, stridulæ cicadæ raucum aliquid, & insulsum murmurantes videbuntur. Finge te, modulatas avium voces audire; eæ omnes ad illam cælestis musicæ suavitetem sordèbunt. Puta nervos, chordasque testudinum sonare, plorabunt. Cogita liquidi gutturis, artisque musicam promitti: huic qualicumque musicæ, simul ac alteram illam tu opposueris; ocyus, & Bystoniam testudinem cessare, & Lesbiam cytharam faceffere, & pertæsus tacere Amphionis lyram jubebis. Digni erunt cælestis illius concentus musicam percipere, quorum aures apertæ sunt, & largissimè patient audiendo verbo Dei, Spiritus sancti afflatibus, ac instinctibus, Angeli tutelaris inspirationibus, piis monitis, salubribus consiliis: clausæ verò sunt, dum cum Atheniensibus aliqui, de umbra asini, & puerilibus nugis, & anilibus fabulis, offutiis, & affaniis longos sermones texunt; sunt aliqui eo impietatis prolapsi, ut frustra illis inter vitia sua, & delicias sepultis, loquatur Ecclesiastices, in Templo; Angelus, in conscientia; Deus, in mente; surdi sunt. Labet

rem hanc planius exponere, fusiùsque. Cosmographi tradunt quosdam Nili accolæ, planè surdos esse, propter continuum fragorem, & vehementem impetum, quo fluvius ille de altissimis montibus se præcipitat: obtusæ semper magno strepitu aures, denique surdescunt. Et mundus iste, nunquid torrens est? Nunquid impetuoso Nilo simile flumen? Nunquid & procellosum est mare? O quanti in hoc pelago fluctus curarum! quot undæ sollicitudinum: quanti clamores, & vociferationes plorantium, cachinnantium, negotiantium, fabricantium, nubentium, bacchantium! atque hæc causa est, cur impius quisque, ac sceleratus de altero mundo, alteraque vita, aut non audiat, aut non fructu percipiat; quia totus ejus absorptus est animus, in re familiari benè administrandâ, in sanitate conservandâ, in lucro faciendâ, in locupletandis liberis, & sexcentis aliis hujus sæculi negotiis? Demum hic mundi strepitus est; quo multorum inter flagitia sua, ita aures obtunduntur, ut surdi fiant, nec admittant amplius pia, & salubria suadentium consilia: sic non pauci surdi fiunt ex consceleratis hominibus, ad conscientiæ suæ domesticas exprobrationes, ad clamores Ecclesiastæ, ad severa Numinis ipsius, & frequentata monita. Ajunt quidem, & pro pallio continuandæ impietatis affirmant; cùm olim ad extrema ven-

tum fuerit, se utramque aurem latissimè aperturos, salutaria dicturis, conscientiaë, sacerdoti, Deo: falluntur illi, plerique qui multo tempore, multisque annis inter vitia, & cupiditates suas obsurduerunt; etiam sub mortem, nullis cohortationibus ad resipiscentiam possunt promoveri. Non est, ut sperent illi, se audituros, illud Divinum in cælesti Odeo, Alleluja. Quod, ut percipiatis audite nunc Verbum Dei; auditum observate: (a) *Beati enim, qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.*

CAPUT VII.

Exuberans gaudiorum copia, ex mutuo Beatorum aspectu, & gloriâ.

SI quis expetat in hac valle lachrymarum habere spongiam, quâ abstergat ab oculis suis omnem lachrymam, is hodie mecum oculos non in altum attollat ad sublime cæli Amphitheatrum; sed convertat ad nobile illud patientiæ theatrum, ad Jobi sterquilinum. Si rectè expendas, quæ audies verba in hoc sterquilinio, terrena omnia cum Paulo, arbitraberis ut stercorea. Job, verè monstrum patientiæ: cum jaceret in olido fimeto, tanquam spectaculum humanæ miseriæ, vellétque suum in extremis ærumnis le-
nire

(a) *Luc. 11. 28.*

nire mærorem, quin & aliorum omnium in quavis calamitate mitigare dolorem; voluit verba quædam arcana exprimere, quæ ad omnem omnium sæculorum memoriam perennarent. Audite loquentem: (a) *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Quis mihi tribuat, inquit? sed quid vis tibi tribui? Quæ est petitio tua? ut scribantur sermones mei. Ad eam inopiam redactus sum, ut etiam tegula, in quâ scribam, mihi non suppetat? contorti digiti, compressæ manus, frigore tremulæ, & ulceribus plenæ. Optarem tamen ad solatium meum breves sermones litteris commendare. Aderit utique, qui scribat. Quid superet? papyrus. Ecce charta papyracea, sed parcite quæso: deferatur membrana, pergamena? nam charta papyracea deletur facilè, & frangitur. *Exarentur in libro. Concedimus perlubenter, cedo librum: scribe, quæ lubet. Absit, nollem tanti momenti verba, & digna cedro, exarare in libro, qui putrefactioni, & tinearum edacitati obnoxius est. Eritne fortasse plumbum extensum per modum pergamenæ, cui verba mea perenniter imprimantur? Aderit: *stylo ferreo, & plumbi lamina. Verùm, nec plumbum mihi placet, quia potest igne solvi, & liquefieri. Aliud posco, quod sit ære per-***

ennius. Ecce filicem? placet: *Vel celte sculpantur in silice.* Habes ad manus, filicem. filemus, ut verba à te exaranda percipiamus: scio, inquit, quod Redemptor meus vivit; & in novissimo die de te terrâ surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea; & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum, &c. *reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Quasi dicat: Hæc spes sola videndi aliquando oculis meis Salvatorem meum; jam nunc & animum extrêmè afflictum, & corpus tot ulceribus plenum, tanto undequaque perfundit gaudio; ut omnis mihi calamitas vertatur in solatium; omnis afflictio, in lætitiâ; multoque mihi acceptius sit, jacere in hoc sterquilinio; quàm sedere in folio. Hic ergò vos jam paucis expendite: si spes adhuc tenuis, & obscura illius gloriæ, quàm à longè prospexit Job mille retrò annis, tolerabilia, imò facilia; ne dicam, jucunda reddiderit, nuditatem, morbos, ulcus pessimum, ignem sacrum, lepram, scabiem, elephantiasim, dolorem articulare, viscera putrida, apostema, gravem halitum, uxorem stultam, dæmonem, infamiam, probrum, & sterquilinium, in paradisi speciem converterit; si, inquam, tantùm potuerit sola spes Christum videndi? quid erit re ipsâ, & illius conspectu frui; & totâ, quæ infinita est, beatitudinem potiri? (a) *Ubi erit (ait Gregorius) lux,*
sine

(a) *In Psal. 7.*

sine defectu; gaudium, sine gemitu; desiderium, sine pœna; amor sine tristitia; satietas, sine fastidio; sospitas, sine vitio; vita, sine morte; salus, sine languore. Ubi (ait Augustinus) Rex. est veritas; lex, charitas; dignitas, æquitas; pax, felicitas; vita, æternitas? (a) Ubi (ait S. Bernardus) præmium est videre Deum, vivere cum Deo, vivere de Deo, esse cum Deo, esse in Deo, qui erit omnia in omnibus. Nos more nostro, ex immenso illo deliciarum Oceano, stillas aliquas delibemus; expendendo quantum futurum sit gaudium, ex beatissima illa Beatorum omnium tum hominum, tum Angelorum societate. Plurimum confert ad solatium, plurimos esse, qui solatii suppeditent argumentum. Nunc autem quanta sit futura Beatorum se invicem, summo cum gaudio contuentium multitudo, expendamus. Inchoamus ab Angelis. Proditur 4. lib. Revelat. S. Brigittæ, Deiparam dixisse D. Brigittæ, tantum esse numerum Beatorum spirituum Angelicorum; ut si computarentur omnes homines, ab Adam, usque ad ultimum in fine mundi nasciturum, possent unicuique homini deputari ad minus decem Angeli. D. Dionysius Areopagita dicit (b) tantum esse numerum Angelorum, ut soli Deo sit cognitus. S. Ambrosius dicit: (c) Homines esse centesimam tantum partem numeri Angelorum; & quatuor

(a) De præmio par. cælest. (b) Cælest. Hierar. c. 13. & 14. (c) Ambros. in Luc. c. 15.

superiores Ordines, Dominationes, Thronos, Cherubinos, & Seraphinos, longè esse numerosiores quinque Ordinibus inferioribus. Suarez dicit: (a) Numerum Angelorum, respectu hominum dici posse infinitum, & innumerabilem. Alberinus dicit, Archangelos eodem excessu superare Angelos, quo ipsi superant homines: Ergò cum teste D. Brigittâ, (cujus Revelationem maximi æstimat Vasquez) pro uno homine, decem Angeli dari possint; eodem excessu, dabuntur pro uno homine centum Archangeli, mille Principes, decem millia potestatum, centum millia virtutum, millio Dominationum, decem milliones Thronorum, centum milliones Cherubinarum, mille milliones Seraphinarum. Quod & S. Thomas, apertè docet, dicens tantò magis in unoquoque Ordine multiplicari Angelorum numerum; quantò Ordo ipse altior est, & præstantior. Undè meritò interrogabat Job: (b) Nunquid est numerus militum ejus? quasi dicat innumerabiles esse. Jam verò est valdè credibile, quod docent gravissimi Auctores, (c) Angelos omnes in cælo assumpturos corpora speciosa ex æthere, quibus pascant oculos Beatorum; ut ab illis videri, & ore ad os loqui possint. Hoc enim videtur poscere amicitia, & arctissima unio, & communicatio? quæ erit inter Angelos, & homines Beatos, quasi concives

cæ-

(a) *Suar. l. de Angel. nat. c. 11. n. 3.* (b) *C. 25.*
 (c) *A. Lapide prop. Major. 298.*

cæli: aliàs etiam sensus Beatorum, nullum ex Angelis reciperent gaudium; imò in nulla re cum iis communicarent: itaque inter Angelos, & Beatos tantùm esset communicatio quoad mentem, non quoad corpus. Quod si ita est, Deus immortalis! quale erit gaudium, tot immensæ pulchritudinis spiritus intueri, alloqui, cum illis conversari? Refert Serarius, de quodam Architecto, (a) qui cùm Erfordiæ erigeret Chartusiam, Angelum specie juvenis conspexisse, tantâ elegantia, & pulchritudine; ut diceret se alterius oculi iacturam libenter facturum, si eum iteratò semel duntaxat conspici possit. Si quis posset Angelum videre unum; cum eo loqui; audire illum de arcanis, & sublimibus rebus magnificè differentem; intueri illius vultum pulchritudine mirabili formosum; vim mentis penetrare, & acervos perfectionum, magnaque illa intellectus, ac voluntatis ejus decora, sanctimoniàmque augustam, quantis gaudiis colliquesceret? Et dubitemus, quin Beatus splendidissimo illo teatro omnium Angelorum incredibiliter capiatur? sanè, cùm oculos conjiciant in illam tam illustrem Beatorum societatem, in quâ, ut à S. Basilio verba mutuet: (b) *Sunt Angelorum myriades? festi primorum parentum confessus; Apostolorum throni; honorati Prophetarum conventus; Regia Patriarcharum sceptrâ; coronæ Marty-*

(a) *L. Rerum Mogunt.* (b) *Exhort. ad Bapt.*

rum; *Iustorum omnium laudes in commune triumphantium*; Vix tenere se poterunt, quin exclament, atque gestiant. Socrates, brevi moriturus, singulari gaudio afficiebatur; cum se diceret pergere ad Heroas, ad semi-deos; ad optimos viros antiquitatis, cum quibus in æternum agitaturum se ævum agebat. Quod si cuilibet arbitrium esset, cum quibus vellet colloqui, indubiè quisque suæ artis Auctorem, vel in ea maximè præcellentem vellet alloqui? Philosophi, Aristotelem; Mathematici, Archimedem; Oratores, Tullium; Pictores, Apellem; Medici, Hippocratem; Juris periti, Justinianum; Milites, Alexandrum, aut Cæsarem; & optarent videre, & cuperent alloqui: maximâ afficerentur voluptate, posse eorum frui & conspectu, & societate. Quale ergò erit gaudium posse familiarissimè sermocinari cum Magnis illis antiquæ Legis Heroibus, Adamo, Noè, Abraham, Jacob, Joseph? cum illis, Divino spiritu olim afflatis viribus, Isaia, Jeremia, Ezechiele, David &c. cum inclytis Regibus, Davide, Ezechiâ, Josaphato, Manasse: cum honorato Apostolorum senatu, cum Petro, Paulo, Joanne: cum Augustino, Hieronymo, Chrysofomo, Gregorio; quorum, & sanctimoniam veneratur, & scientiam admiratur tota posteritas. Nec tantùm gaudebunt mutuo conspectu; sed & colloquio. Hic jam magna est con-

troverſia in ſcholis Theologorum; quo idioma-
 mate Beati ſe mutuo alloquentur, an Latino?
 an Græco? an Syriaco? Memini, me ali-
 quando legiſſe in quodam impertinenti The-
 ſium Theologicarum, uſuros Beatos in cælo
 idioma- te Hiberno: ſed nemo miretur im-
 pertinentiam poni in impertinenti. Sunt, qui
 exiſtimant, quemque locuturum ſuo idioma-
 te, ſibi vernaculô; ut omnium gentium
 linguis Deus laudetur. Rem prodigio ſimil-
 limam, quæ ſententiam noſtram confirmat,
 refert S. Gregorius: (a) *Puer quidam armen-
 tarius, hâc vitâ prius defunctus; deinde eidem
 reſtitutus, Dominum ſuum vocari juſſit; cui ait:
 Ego in cælo fui, & qui de hac domo morituri
 ſunt, agnovi: Ille, ille, atque ille, morituri ſunt,
 &c. Ut autem ſcias, quod me in cælo fuiſſe verum
 fateor; Ecce accepi illic, ut linguis omnium lo-
 quar. Nunquid tibi incognitum fuit, quod Græ-
 cam linguam omnino non noſſem, & tamen Græcè
 loquar; ut cognoscatis, an verum fit, quod me
 omnes linguas accepiffe teſtificor. Cui tunc
 Græcè Dominus ſuus locutus eſt; atque ita
 ille in eadem lingua reſpondit; ut cuncti,
 qui aderant, mirarentur. In eadem domo ha-
 bitabat quidam Bulgarus; qui ad hunc pue-
 rum deductus, Bulgaricâ linguâ locutus eſt.
 Sed ita puer ille, cùm eſſet Italus natione,
 Bulgaricâ locutione reſpondit, ac ſi natione
 fuiſſet Bulgaricus; Ex duarum ergò lingua-
 rum*

(a) L. 4. Dialog. c. 26.

rum experimento crediderunt eum, uti fa-
 cebatur, fuisse in cælo: ita D. Gregorius.
 Tametsi non constet ex Divinis oraculis,
 quo idiomate, Beati se invicem, ut plurimum
 sint allocuturi; tamen rationi conformius
 videtur, (quæ est & D. Hieronymi opinio)
 futurum illud idioma, quod primo homini
 Adamo à Deo fuit infusum, nimirum He-
 bræum: Nam Deus ipse, Hebræâ linguâ,
 Adamo fuit locutus in paradiso. Et ipse fi-
 lius Dei jam Incarnatus, eâdem linguâ usus
 est plerumque, & eâ arcana omnia fidei my-
 steria, & Evangelia exposuit. Colloquia
 autem, quæ illic instituent, erunt, qualia
 olim fuerunt Apostolorum, cum repleti jam
 spiritu sancto; in solemnitate Pentecostes,
 loquebantur variis linguis. Et quid loque-
 bantur? (a) *Magnalia Dei*? sic illi inter sese
 jucundissimè differunt de immensis Dei per-
 fectionibus; de ejus ineffabili sapientia, po-
 tentia, Bonitate, Misericordia, Justitia; &
 potissimum admirabili illâ Providentiæ ejus
 œconomia, circa propriam suam salutem.
 Quam occultis callibus, & arcanis modis eos
 ad salutem promoverit; quoties suâ gratiâ
 prævenit; Divinis instinctibus ad virtu-
 tem permoverit; in gravissimis dæmonis
 insultibus adfuerit; è præsentibus periculis
 eripuerit; ab æterno ex singulari favore eos
 ad gloriam elegerit. O quanto exultantis

2ni-

(a) Act. 2.

animi gaudio unus alteri, post enarrata salutis, quæ adiêre pericula, repetent illud sacrum Regii Vatis acroama! (a) *Nisi, quia Dominus adjuvit me; paulo minus habitasset in Inferno anima mea.* Quàm jucundum erit audire ex ore Magni illius Pauli, quomodò, cùm ipse in campo Damasci spirans irarum, & cædis in discipulos Christi, voce è cælo lapsâ, & fulgenti luce circumfusus; fuerit repentè ex Ecclesiæ persecutore, redditus ejusdem Apostolus. Ex ore Petri, quo pacto, cùm ille ter Christum negasset, ejusdem oculis in se conversis, illicò amarè fleverit. Quibus verbis efferet Christi erga se beneficentiam Magdalena; cui post vitam obscænissimè in lupanaribus actam, remissa subitò fuère omnia peccata. Quoties narrabit ultimum, quo propè naufragium passus est, animæ periculum David; dum & iniquissimum commisit homicidium, & turpissimum patravit adulteriam. Non tunc amplius canet tristem illam Næniam: (b) *Miserere mei Deus; sed Misericordias Domini in æternum cantabo.* Deindè alii differant de arcanis fidei Mysteriis; de Christi Incarnatione, Nativitate; vitæ ejus normâ; de illius cruciatibus, Resurrectione, Ascensione ad cælum, de Sacramentis. Singuli præsertim Religiosi narrabunt; quibus Dei afflatibus, ex mundi fluctibus erepti, ad religiosæ vitæ portum fuerint promoti: aliàs

æter-

(a) *Psal. 93. 17.* (b) *Psal. 50. 88. 1.*

æternum perituri. Sic quilibet totius vitæ gesta, & pericula, & Divinæ circa se Providentiæ dispositionem, ac seriem, summa cum animi triumphantis præ gaudio, exultatione enarrabit. In hac magna Dei Basilica non resonabunt, nec audientur illorum voces, quibus in hac vita, lingua, nobile illud hominis ornamento, non est aliud, quàm ad Deum offendendum instrumentum. Illos non admittendos in sacrum illud cælestium Oratorum Concilium; patet ex D. Paulo, qui dicit: (a) *Neque maledicos, neque rapaces, Regnum Dei possessuros.* Quisquis ergò es candidatus Regni cælestis; cave, ne censearis in catalogo maledicorum. Qui sunt maledici? Qui, ut sanniones inverecundi turpicula, è trivio, & fæce populari petita semper in ore habent; qui, teste Ambrosio, (b) *Velut pleni rimarum huc, atque illic effluunt;* & temerè, putidè, ac indecorè omnia effundunt; qui, quidquid est, vel acrimoniæ in fatyris, vel severitatis in jambis, vel obscænitatis in elegiis, plenis buccis deblaterant. Sciant ergò detractores, nullum se reperturos locum inter illos, qui summâ charitate, & concordia sunt copulati. Oraculum enim est Pauli: *Neque maledici Regnum Dei possidebunt.* Quid deindè; Audiamus Empyreæ domus secretarium D. Joannem: (c) *Qui non inventus est in libro vitæ; missus est*

(a) 1. Corin. 6. 10. (b) In Psal. 118. (c) Apoc. 20. 15.

in stagnum ignis. In hoc stagno, stagno, inquam, fluctuantis, & undantis ignis; confcelerati detractores, maledici, audaces, & infandi, cælo exclusi; ut ranæ informes, ut monstrosi pisces, ut marini Dracones, squamis hirti, ore fædi, & edentuli natabunt, & in tempus sempiternum cruciabuntur. Jam quis nescit, ut maris, ac fluviorum; sic stagnorum pisces, propriè dici mutos, sic illis detractoribus, Deus in stagno illo fluitantibus, vocem, & sermonem demet, quo nefariè sunt abusi. Nec canent illud lætum Alleluja; sed triste, & lamentabile væ, væ. Væ ergò maledicis! quoniam Regnum Dei non possidebunt.

CAPUT VIII.

*Ingens Beatis est lætitiæ materia,
singulorum inter se concordia,
& amor.*

(a) **C**Hristus, ut electos suos in mundi jam deficientis occasu consolaretur, eorumque animos inter tot turbidas cæli, terræque tumultuantis tempestates erigeret; his, illos, verbis adhortatur. (b) *His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra.* Non vult illos despiciere terras, sed

re-
(a) *Gaudium ex societate sanctorum, & eorum amor.* (b) *Luc. 22. 28.*

respicere cælos; *Levate capita vestra*, id est mentis, atque intelligentiæ aciem attollite; abite, & affectu, & re etiam ipsâ à terra, mundúmque hunc aspectabilem contemnite. Opportuno planè consilio; quia ut rectè Galfridus: *Non expectemus, ut mundus nos obruat; qui necesse est, ut ruat.* Et vos ex mediis hujus turbulenti mundi fluctibus, quibus involvimini, levate capita vestra ad portum. Ex hoc cæno, luto, & fæcibus, quibus volutamini, levate capita vestra ad paradisum. Ex hoc luctuoso carcere, ex hoc mæsto exilio, ex hac valle lachrymarum, levate capita vestra ad illud regnum, ad patriam, ad montem Domini, ad cælestem Jerusalem. Ad hoc ipsum, piïssimis nos verborum aculeis stimulat Regius Propheta: (a) *Filii hominum usque quo gravi corde; ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? filii hominum*, quorum origo cælestis, sator Deus; forma Divina, Anima immortalis, corpus erectum. *Filii hominum*, quibus patria, est cælum; merces, Dei possessio; vestis, gratia; expectatio, æterna gloria. *Usque quo gravi corde?* Animi vestri, cum sint spiritus, subtiles sunt, cælos penetrant, comparantur Angelis, Deum imitantur; cur humi cor defigitis, per solum repitis, infra terram abjicitis? *Filii hominum*, si filii belluarum, aut brutarum pecudum essetis, non mirum esset,

(a) *Psal. 4. 3.*

vos pronos spectare terram, & prono affectu ferri ad terrena. Verùm, *filii hominum*, rationis participes, totius universi Principes; quorum animæ è cælo fatæ, in cælum aspirant; quorum oculi in supremo capite collocati, quasi supernorum speculatores; quorum mens tendit in verum, voluntas rapitur ad bonum. *Usque quo?* Non sat temporis, vanitati consecratum? non sat esset, semel, vel iterum in veterem vilitatem degenerasse? *Usque quo?* Abiit futilis infantia; expiravit fatua pueritia; evanuit insana juvenus; præteriit virilis ætas, properat segnis senectus; instat mors, imminet æternitas. Vos ergò, qui hætenus fuistis gravi corde, levare capita vestra, illic, ubi est merces vestra: & quàm illa copiosa futura sit, ex copiosissimo gaudio, quo beati perfunduntur ob gloriosam cælitum societatem, mutuam amorem, summam concordiam, intelligite. Homines in hoc mundo sunt tanquam in itinere viatores, in diversorio hospites, in exilio advenæ: at verò, ubi ad patriam pervenerint; tunc demum audiunt ex ore Magni illius Patris-Familias: (a) *Fam non estis hospites, & advenæ; sed estis cives sanctorum, & domestici Dei*: Modò dispiciamus, quales sint, qui admittuntur illic & cives, & domestici. Quærit regius Vates: (b) *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut*

L

quis

(a) *Ephe. 2.* (b) *Psal. 14. 1.*

quis requiescet in monte sancto tuo? Respondet Deus. *Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam.* Itaque nemo unus illic est cum minimâ vel in Animâ labe, vel in fronte rugâ, vel in vultu nævo, vel in veste maculâ. Illic nil intrat coinquinatum. Apud Veteres, Templâ habebant fontes, quibus ante ingressum quilibet diluebatur: Inde templâ hujusmodi, Delubra, à diluendo, vocabantur, teste (a) S. Isidoro. Sic antequam ingredimur magnum illud Templum veri illius Salomonis; necesse est, labes omnes eluere: quia nil coinquinatum intrabit in Regnum cœlorum. (b) *Ipsa verò Civitas,* (ait S. Joannes) *aurum mundum simile vitro mundo.* Non est vel minimus illic pulvisculus; multò minùs in plateis cœnum, aut lutum, aut fæx. Illic sunt lilia, sed sine folio; rosæ, sine spinis; aurum, sine scoria; uvæ, sine labruscis; granum, sine palea; frumentum, sine zizanio. Hoc innuit Isaias, his verbis: (c) *Hierusalem civitas sancta, non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcissus, & immundus,* scriptum est: (d) *foris canes.* In illa patria, nullus est cum Abele Cain, qui occidat: in illo Regno, nullus cum Davide, qui persequatur Saul: in illa familia, nullus cum Jacob Esau, qui oderit: in illa domo, nullus cum Isaaco, qui pugnet Ismaele.

(a) 15. Etimol. c. 5. (b) Apoc. 21.

(c) Isa. 52. (d) Apoc. 22.

maël: in illo Collegio, nullus est cum Apostolis, qui prodat, Judas. Nulli ibi claudi, manci, lufci, loripedes, gibbosi; sed omnes staturâ corporis æquales, colore candidi, corpore integri, formâ speciosissimi; omnes innocentes, sapientes, nobiles, affabiles. Deinde, si juxta tritum adagium: In omni re, varietas delectat; hujus profectò delectationis copiosissima erit materia, quia maxima erit in tanta societate varietas. Primò, erit varietas sexuum, viri, fæminæ, & neutri Angeli, in quibus, tres Hierarchiæ; in qualibet, tres Chori. Secundò, varietas nationum; (a) *ex omnibus Tribubus, linguis, nationibus, populis*, ut loquitur S. Joannes: qui tamen omnes se mutuò intelligent, quia quilibet omnibus linguis loqui poterit. Tertiò erit varietas statuum; alii Patriarchæ, alii Prophetæ, Apostoli, Martyres, Episcopi, Doctores, Monachi, Eremitæ, Virgines, Viduæ, Conjugati. Quartò, diversitas meritorum in quovis Ordine: sicut enim stella differt à stella in claritate; & alia est claritas solis, alia lunæ: ita, & in sanctis erit varietas gloriæ. Jam, si varietas stellarum in cælo; varietas florum, in horto; varietas herbarum, in prato, arborum in silva, avium in aëre, ciborum in mensa, nationum in terra; varietas pennarum, in pavone, piscium in mari, vel expressa tan-

(a) Apoc. 5. 9.

tum in libris, aut tabulis adeò delectet; quæ erit delectatio, videre in tanta multitudine tantam varietatem? Quale gaudium erit, illic vivos, præsentésque spectare in cælo; quorum nunc ossa veneramur in sepulchro? Magni pendimus in theca aliqua argentea gestare ad collum, illorum vel cineres, vel partem vestis: deinde, multorum dierum conficimus itinera; ut vel loca, ubi sepulta sunt, lustremus; illorum favillas, & cineres, proni corporis reverentiâ colimus, & dissuaviando osculamur; quid erit, videre illorum Corpora, quorum hîc veneramur vel ossa? Quanti æstimamus Augustini scripta, Chrysofomi Homilias, Gregorii Libros, Thomæ Doctrinam? quid erit, Magnos illos Heroës audire loquentes in cælis, quorum scripta sic admiramur in terris? Quanta erit voluptas, eorum consuetudine familiariter uti? quos tamen nunquam viderimus, eorum tamen memoriam, festis diebus, cæremoniis, ritúque solenni celebramus? Sed præcipuum gaudium, quod percipiunt Beati: est ex tanta illa Cælitum omnium inter se concordia. Nullæ enim in tam numerosâ cælestium Civium turbâ, erunt turbæ. Adeò enim arcto charitatis, & sinceræ amicitie vinculo copulantur; ut non ita firmis compagibus, membra membris adhæreant. Nulla enim ibi contradictio, oppositio, altercatio, ambitio, æmulatio.

latio. Omnes idem volunt, idem nolunt; quia omnes unam, & eandem habent, & observant regulam, DEI voluntatem; cui refragari amplius non possunt. Majores illic gloriâ impensissimè diligunt se inferiores: hi contra officiosissimè colunt, & venerantur eos, qui sibi gloriâ præcellunt; & de gratiis in eos collatis maximoperè & collætantur, & congratulantur. Bonum unius, bonum est omnium, & omnium uniuscujusque singillatim: quisque námque bonum ejus, quem diligit, tanquam proprium sibi adscribit; quin tantùm, ne dicam amplius gaudet quisque de bono alterius, ac de proprio, idque per exuberantis charitatis excessum. Omnes eidem mensæ assident Divinitatis: omnes eodem bibunt è calice: omnes ex eodem fonte hauriunt. Deus siquidem in omnibus, & omnes in Deo; ipse illis omnia. Ac proindè nullâ afficiuntur, nisi ipsi: adeò ut illos sibi uniens, illos & invicem uniat, & connectat, juxta vulgatum illud Philosophiæ axioma: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* O Beatam societatem! in qua multitudo, sine confusione; magnitudo, sine ambitione; varietas, sine contentione; inæqualitas, sine discordia; æterna, sine diminutione Charitas reperitur. Unde S. Augustinus, exponens illa verba: (a) *Laudate De-*

L 3

1117514206

(a) *In Psal. ulsi.*

minum in sanctis ejus, ait, sanctos ipsosmet esse tubam, Psalterium, cytharam, tympanum, & chorum, chordas, organum, & cymbala benè sonantia, quibus ibi dicuntur laudare Deum. Ipsi siquidem, etsi diversa sint instrumenta, & diversos reddant sonos, & tonorum differentias, uti in musicâ; omnes tamen aptissimè consonant, & hâc differentiarum consonantiâ Deum concordissimè laudant. Illic ergò, cùm futura sit perfectissima Charitas; illa faciet quoque omnia communia. Pro hac impetranda orabat olim Christus Patrem, cùm diceret: (a) *Rogo te Pater; ut illi unum sint*, per amorem, scilicet, *sicut nos unum sumus*, per naturam. Itaque omnes & Angeli, & Beati homines unum sunt, magis, quàm membra unius, ejusdemque corporis; quia omnes participant de eodem spiritu, qui dat omnibus unum esse, & unam beatam vitam. Unde quæso, membra unius corporis tantam inter se habent unitatem, & concordiam? Causa est; quia omnes de una, eadèmq; forma communicant, quæ est una, eadèmq; Anima: quæ dat unicuique esse unum, & vitam unam. Si anima, seu spiritus humanus tantæ sit virtutis, ut possit inter membra tam longè inter se, & naturâ, & officio differentia, ut sunt pedes, & caput, tantam unitatem conciliare: quanto magis

(a) *Joan. 17. 20.*

magis poterit spiritus Divinus, per quem vivunt omnes Electi, tantam, & multò perfectiorem unitatem facere inter ipsos cælorum cives, & incolas. Jam verò, si hoc modo unitas, & amor omnia communia faciat, tam bona, quàm mala; quantam lætitiã unus Electus ex gloria capit omnium aliorum, dum quemlibet, & singulos amat sicut seipsum? Nam (ut D. Gregorius loquitur) hæreditas cælestis pro toto exercitu Sanctorum est una; & pro uno illorum, tota: singuli enim de gaudio omnium tantam percipiunt lætitiã, quantam perciperent, si ipsi omnium possiderent. Quid jam hinc sequitur, nisi, quemadmodum Electorum infinitus quasi est numerus; ita & singulorum gaudium futurum sit infinitum? Ut autem cælo potiamur, hanc prudentiæ regulam sectemur: videlicet ut non rarò totius vitæ nostræ rationes ob oculos nobis subjiciamus, eãque accuratè ad hanc amussim componamus: An vita hæc mea, quam hoc modo duco, cælo sit digna? Quidquid Christus prohibet, facio, quidquid faciendum præcipit, rejicio: sperno ejus consilia; non audio ejus monita; despicio mandata; violo ejus leges; non obtempero ejus instinctibus: sicne itur ad astra? Deinde vehementer conducet, ut singulas sæpè actiones respiciam, meipsum interrogando: Estne hæc actio consentanea vocationi meæ!

atque adeò ducitne hæc actio ad cælum? Estne talis, ut mercedem inde, & bravium à cælesti Agonothera expectare liceat? si non eò spectat, imprudens sim, si exequar illam, unde ad æterna bona mihi aditus vel intercipitur, vel impeditior redditur. Hæc regulâ opera sua omnia metiebatur S. Ludovicus Galliarum Rex, qui sceptrum ad modum obelisci artificiosè elaboratum in anulo inclusum gerebat, cum hoc symbolo: *Volo solidum, perenne;* quasi dicat, omnia dicta, facta, cogitata volo, ut cælum, & æternitatem spectent. Sed mentes hominum fascinat amor terræ. Hostis offert pomum, ut rapiat Paradisum: terram cum auro suo ingerit, ut subtrahat cælum; voluptates fluxas obtrudit, ut auferat æternas; honoris fumum venalem offert, ut adimat immortalitatis gemmam. Concludo cum D. Bernardo. (a) *O verè miser homo, ut miserum pascas corpus, & vestias, & carnis voluptatibus, quæ post paucos dies à vermibus devorabitur, satisfacias, sollicitus laboras; discurre, vigilas, & somnum non capis, ut repleas ventrem: & pro Anima tua, quæ Deo præsentanda est; cur non sollicitus fatigaris, ut ipsam pascas bonis operibus, & induas virtutibus, ne appareat nuditas ejus? Væ tibi est, & væ tibi erit! quia reddes, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & non, quæ sunt DEI, DEO. Vide miser, quia totum est vanitas; totum,*

(a) *Serm. de miseria hominis.*

tum est stultitia; totum, dementia, quidquid facis in hoc mundo, præter id solum, quod in Deum, & propter Deum, & honorem DEI facis.

CAPUT IX.

Deus clarè visus, est tota hominis salus.

ISaias (a) plenus jam cælesti instinctu, ac Divino afflatu, cùm vellet prædicando vaticinari, & exponere felicissimam hominis Justi jam demortui conditionem; multa, imò omnia his paucis complexus est verbis: (b) *Dicite Justo, quoniam benè.* Sub unica, illâ voculâ Benè, totam comprehendit Beati felicitatem; quasi dicat, si benè est peregrino, dum pervenit in patriam; si benè est nautæ, dum subiit portum; si benè est militi, dum fruitur pace; si benè est rei cuicumque, dum quiescit in centro: dicite Justo, quoniam benè; quia dum Deum videt, jam quiescit in centro; jam factus in pace locus ejus; jam fruitur portu; jam habitat in patria. Deus confirmaturus animum Moysis, & induraturus contra omnes, quæ illi impendebant, calamitates, dicit: (c) *Ostendam tibi omne bonum;* quasi dicat: Noli animo dejecti, nec frangaris adversitate, tibi ipsi con-

L 5

sta

(a) *De Visione Dei.* (b) *Isa. 3.*

(c) *Exod. 33.*

sta in ærumnis: sint, licèt, graves, quos exantlas, labores; dura, quæ pateris, incommoda; magna, quæ subis, pericula; multæ, quas toleras, molestiæ; major tamen his omnibus erit merces tua: *Ostendam tibi omne bonum.* Tria sunt bonorum genera: honestum, utile, jucundum: hæc omnia bona tibi ostendam. Ad hæc, alia sunt animi bona: sapientia scilicet, scientia, virtutes: alia corporis, pulchritudo, sanitas, robur: alia verò externa, divitiæ, voluptates, gloria. Hæc omnia ostendam, cùm unum bonum ostendam: sed quale bonum ostendes? Omnis boni bonum, cui nil potest addi. Hic semper bono aliquid additur: dicitur enim bonus homo, bonus ager, bona domus. Quoties dicis bonum, semper aliquid adjicis: sed bonum simplex: bonum, quo cuncta sunt bona, est Visio DEI. De hac Visione DEI, quæ est ipsa totius Beatitudinis essentia: sine qua, licèt omnia bona adessent, nemo esset Beatus, differemus. Hactenus, quæ de cælo diximus magna, multa, mira: non modò pauca, parva, communia, sed propè nulla censebuntur: si consideremus è folio DEI emicantes radios infinitæ sapientiæ, amorisque immensi, qui sua luce Beati mentem illustrabunt: & torrentes voluptatis indè manantes, quibus animus, & omnis illius affectio obrue-

tur. (a) Cùm olim Trajanus Imperator in senatum venisset, vultumque illum suum exhibuisset, pulchritudine, & divina moderatione augustum, ac Majestate suspiciendum: communi omnium senatorum voce acclamatum est: *O nos felices!* Quàm se felices exclamabunt Beati omnes, cùm Magnus ille Rex Regum amabilem illum vultum suum aperiet: quem priùs obvolutum, atque in hac vita per speculum, pèrque ænigma videbamus: in quo tuendo, & amando, & fruendo, summa & absoluta est felicitas. Ibi tandem aliquando cor illud, quod in mortali hac peregrinatione, *inquietum* semper est, ùt aiebat Augustinus, cor, quod ad Deum unum perenni motu ferebatur, suavissimè conquiescit? (b) *Universa cessant, desinuntque moveri, cùm venerint suum in locum*, ait Aristoteles. Sic, cùm Deus sit boni centrum, & totius Beatitudinis complexio; qui perfectè illum possidet, nil aliud est, cujus desiderio capi, & teneri queat. Ibi quiescet appetitus intellectus nostri, nec amplius sapere quidquam expetet, habebit enim in conspectu suo omnia, quæ sciri possunt. Quiescet hic cupiditas voluntatis: amabit enim bonum illud, in quo uno, bona sunt omnia; extra quod, nullum bonum reperitur. Ibi appetitus omnis eden-

L 6

di.

(a) *Plin. in panegyri.*(b) *Arist. l. 1. de cælo c. 9.*

di, bibendique satiabitur abundantia cælestium epularum: Ibi tres illæ virtutes, fides, spes, & Charitas, quibus hæc in vita potissimum colitur Deus, liberalissimum recipient præmium; fides, visionem; spes, Possessionem; Charitas imperfecta, ultimam perfectionem. Itaque non mirum, si tot bonis circumfluens anima, quæ toto mundo sic expleri non potuit, ut non longius, latiusque sinum immensæ cupiditatis tenderet, jam beatam satietatem experiatur, juxta Davidis vaticinium: (a) *satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Vel, ut vertit Hieronymus: *Implebor*, pro *satiabor*. illa est gloriosa expletio, quæ nil vacuum, & inane dimittit; nil, quod prætereà possit animus appetere, & prosequi. Beata satura, sine nausea; voluptas, sine fastidio; perennium voluptatum usus, absque mollitie; & continua, sine labore, felicitas. Quantam ergo necessè est esse illam pulchritudinem, quæ sola conspecta tam electos omnes reddit felices, ut non possint esse feliciores? Sed quid mirum est, si tantæ pulchritudinis visio beatos faciat Angelos omnes, juxta ac homines; cum beatum reddat ipsum etiam Deum, qui non habet aliam Beatitudinem; quàm, ut videat propriam suam pulchritudinem, eaque fruatur? Ad hujus rei cognitionem, etiam in cæca illa gentilitatis

cali-

(a) *Psal. 16. 15.*

caligine, pervenit Ethnicus ille Philosophus, imò Philosophorum Princeps Aristoteles, hoc inductus argumento: summum illud bonum, ait, cùm vitam habeat, necessè est, in aliqua re se exerceat: sed non dormit, cùm liberum sit ab omnibus operibus humanis; qualia sunt edere, bibere, & similia: oportet igitur in alio nullo se exerceat, quàm in contemplatione. Quam igitur rem contemplabitur? An aliquid extra se, cujus contemplatione beatus sit? Nequaquam: nam si tale quid esset, id melius esset, atque nobilius illo: ejus enim visio, beatum faceret illud summum Bonum: & per consequens hoc Deus esset, & non illud. Rectè igitur concluditur: si exercitium summi Boni sit contemplari, & contemplando beatum esse; nil autem contempletur extra se: sequitur, quòd seipsum semper contempletur, & proindè infinitè beatus sit. Qualis igitur erit illa pulchritudo? si intueri illam, & contemplari duntaxat beatum faciat etiam ipsum Deum, impleátque sinum illum immensum, & capacitatem felicitatis infinitæ infinitam? Qualis erit illa pulchritudo, quam Dominus ille ab æterno contempletur, & in æternum contemplabitur, sine ullo tædio, vel fatigatione? undè & tantam, tàmque inexplicabilem concipit voluptatem, ut, quidquid unquam creavit, vel creare possit, nil esse videatur, si cum

illa voluptate conferatur. Quomodo natus
 bit homo in hoc tantæ magnitudinis pel-
 go, cum ipsa Dei magnitudo in hoc natum
 valeat? Ah pulcherrime pulchritudinis Au-
 ctor, aperiantur oculi mei, ut videant hanc
 speciem; & cæteris rebus omnibus clau-
 dantur! sint mihi Domine, omnes creaturæ,
 speculum, in quo te contemplari: imago,
 in qua te videre: scala, quâ ad te ascende-
 re: liber, in quo tuas perfectiones legere
 possim. Non miror dixisse dæmonem ali-
 quando ex ore obsessi: si totum cælum
 esset pergamenum, & totum mare atramen-
 tum, & omnes stellæ magistri Parisienses,
 & omnia stramina calami: hi omnes magi-
 stri, & cæteri nec exprimere scribendo,
 nec exponere loquendo possent minimum
 gaudium, quod percipiunt sancti ex vultu
 Dei. Itaque in Deo videbitur decor, &
 venustas omnium rerum creaturarum, & crea-
 bilium. Illic videbimus varietatem, & pul-
 chritudinem omnium temporum, jucundi-
 tatem Veris, claritatem Æstatis, abundan-
 tiam Autumni, & Hyemis quietem. Illic
 sapientia Salomonis, videbitur ignorantia:
 illic pulchritudo Absolonis, deformitas:
 illic fortitudo Samsonis, imbecillitas. Tanta
 est autem delectatio, quæ percipitur ex vi-
 sione Dei, ut, licet quis omnes omnium
 Martyrum cruciatus sustinisset à primo
 mundi die, usque ad extremum; abunde

Deus

Deus illi satisfaceret, & merita illa omnia compensaret, si se illi videndum exhiberet unico momento. Effugit enim verò omnem intellectum, quanta futura sit delectatio intueri, & intelligere; quomodò Deus sit invisibilis, omnia vicens; immutabilis, omnia mutans; immotus, omnia movens; semper agens, & semper quiescens; colligens, & non egens; omnia portans sine onere; omnia implens sine inclusione. Quomodò, cum sibi met ipsi non dissimilis sit, dissimiliter tamen agat dissimilia? Quomodò, qui ubique semper est, & tamen vix inveniri potest: quem stantem sequimur, & apprehendere non valemus. Quâ lætitiâ ergò Beatus non perfunderetur? Quo gaudio extra se non efferetur? Itaque videre Deum, est præmium vitæ æternæ, gloria spirituum, lætitiâ sempiterna, corona decoris, bravium felicitatis, pulchritudo pacis. Ipse præmium, & merces expectationis: *Ero*, inquit Moysi, *merces tua magna nimis?* Magnum enim magna decent. Verè tu Deus magnus es; & merces tua magna nimis. Neque enim magnus es tu; & parva merces tua: sed tu magnus es: ita magna merces tua. Quoniam non aliud es tu; & aliud merces tua. Sed tu ipse magnus nimis; tu ipse magna merces nimis. Tu corona, & coronator; Tu Promissor, & promissio; Tu Remunerator, & munus. Piè de hac visione Laurentius

tius Justinianus: (a) *Divinis splendoribus, & perpetuâ claritate fulgebit rationalis potentia; incomprehensibili lumine, veritate perspicua, serenitate lucidissima, & jucunda visione lustrabitur: Nam fecunda DEI verbo, & clara visione ei inhærens, inscrutabilia secretorum DEI judicia, & ineffabilia sapientiæ ipsius arcana, vero percipiet cognitionis intuitu: videbit Deum in seipso; videbit se in Deo, & Deum in se: videbit Deum in creaturis, & creaturas in Deo; sicque ineffabili luce decorabitur: lumine namque gloriæ circumfusa, Æternum ab æterno æternaliter genitum contuebitur; atque meridiano splendore illustrata sine differente, vel obnubilante medio, Dei essentiam contemplantur. Et paulò post: Ab immensitate decoris, à perennitate gloriæ, à suavitate spiritûs, à liberalitate infusionis, à continuatione gaudii, ab inhæsiōne dilecti totaliter comprehensi, omnes circumfusi quodam irrevelabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatissimâ fruuntur essentiâ: sicque totus rationabilis spiritus Dei insignitus Imagine, in suum se transformabit Auctorem; nullâ deinceps pollendus labe, nullo timore turbandus: sic ipse. Verè dixit Augustinus: (b) Quod Deus preparavit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non apprehenditur, desideria, & vota transgreditur;*

ac-

(a) De disciplin. & perfect. monast.

(b) l. 22. de Civit.

acquiri potest, æstimari non potest. Sed meliùs cælorum gaudia exprimet idem Augustinus, (a) admiranda quâdam, quam ipse describit, visione, quàm verbis: ipsis ejus verbis historiam contexam: *Eâdem die; & horâ, quâ obiit Hieronymus, eram Hippone in cellula mea quiescens, avidè cogitans, qualis inesset animis Beatorum gloria, & lætitiarum quantitas; cupiens indè ex hac materia brevem componere tractatum, &c. Chartâ, calamo, pugillarique in manibus susceptis, ut brevem scriberem Epistolam sanctissimo Hieronymo destinandam; ut quidquid ex hoc sentiret, responderet. Cùmque jam scribens salutationis exordium, Hieronymo prænotarem; ineffabile subitò lumen, nostris invisum, temporibus, nostrisque minimè linguis declarandum, cum ineffabili, inauditâque omnium odorum fragrantia cellulam, in qua stabam, intravit: quo à me viso, stupore, admirationeque commotus, animi, & membrorum virtutes repente amisi. Nesciebam enim, quòd tunc Dextra mirabilis Dei exaltâisset servum suum. Itaque, quia talem nunquam oculi mei perspexerant lucem; olfactus meus odorem non senserat: tam novis, tam inauditis miris obstupecebam. Inter hæc, de luce hac dicens verba, vox emicuit: Augustine, quid quæris? putasne brevi immittere vasculo mare totum? brevi pugillo intercludere terrarum orbem? cælum firmare, ne usitatos exerceat motus? Quæ oculus*

(a) Epist. 205.

*nullius hominis videre potuit, tuus videbit? quæ
 auris nulla per sonum hausit, audiet tua? quæ
 cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam
 cogitavit, existimas te posse intelligere? Infini-
 tæ rei, quis erit finis? Immensa, quâ mensurâ
 metieris? Potius totum mare in arctissimo clau-
 detur vasculo; potius terrarum orbem parvulus
 teneret pugillus: potius cælum à motu continuo
 desisteret; quàm gaudiorum, & gloriæ, quibus
 Beatorum Animæ sine fine potiuntur, minorem
 intelligas particulam. Impossibilia facere ne co-
 neris. Hic non quæres, quæ non alibi, nisi quò
 tam faciliter properas, inveniri possunt. Hoc
 satage, talia exerce opera; ut ea, quæ hic
 aliquando intelligere cupis, in æternum ha-
 beas: Hæc de se Augustinus. Cur ad tanta,
 & tam certò nobis promissa bona; inter
 tot, quæ nos hic premunt, mala, mentem
 non erigimus? Cur Danielelem, in Babylone
 captivum non imitamur? Is, ait scriptura,
 (a) *ingressus est domum suam; & fenestris
 apertis in cænaculo suo contra Jerusalem tri-
 bus temporibus in die flectebat genua sua, &
 adorabat.* Ipse ergò è tristi Babylonis capti-
 vitate, eminus salutabat Patriam suam Je-
 rusalem: non aperiebat fenestras, quæ ad
 Babylonem spectabant; sed quæ ad Jeru-
 salem. Claudite hic oculos, est Babylon,
 nil occurret hic dignum visu: aperite, ut
 sursum suspiciatis, ibi est Jerusalem, visio
 pa-*

(a) Dan. 6.

pacis. Habemus in nobismetipsis domum, cujus pars inferior, est corpus; superior, Anima: binæ illic sunt fenestræ: Intellectus, Voluntas. Fertur Intellectus in omne verum; Voluntas in omne bonum: utrumque nusquam verè, ac plenè invenitur, nisi in Jerusalem. Per has geminas fenestras saluta, & respice Jerusalem Patriam tuam. Filii Adam, hæc Patria vestra. Oves Christi, hoc est verbum ovile, hæc pascua vestra: columbæ seductæ non habentes cor, hic vester nidus, hæc requies vestra. Quid agitis? quò curritis? quid persequimini? Cur tantum bonum vobis tam leviter eripi finitis? Cur non fortiter tanto proposito stipendio dimicatis? cur celeriter tanto promisso bravio non curritis? Hic tempus certaminis est: illic triumphi, Hic sementem facere: illic metere oportet. Cur uvas colligitis, antequam maturescunt? Cur otio, & voluptatibus ante tempus vacatis? Vacate nunc contemplan-
dæ cælesti Jerusalem, ut illic ingressi, aliquando audiatis. (a) *Vacate, & videte; quoniam suavis est Dominus.*

(a) *Psal. 45. 11.*

CAPUT X.

*Ultimus hominis finis, est honorum
omnium æternitas, sine fine.*

HOc capite finem imponemus materiæ illius regni, cujus nullus est finis; ostendemusque, uberrimam Beatissimis omnibus accrescere lætitiæ fegetem ex bonorum omnium, quæ possident, æternitate. Bona omnia temporalia, perpetuas vicissitudines subire, continuâ vertigine circumagi, jugi instabilitate, perniciosissimâque fugacitate in suum præcipitare occasum, quotidiana docet experientia: sola, quæ in cælis sunt, bona sunt solida, stabilia, firma, immobilia, æterna. Hinc rectè exclamat S. Augustinus: (b) *O regnum Beatitudinis sempiternæ! ubi juventus nunquam senescit: ubi decor nunquam pallescit: ubi amor nunquam tepescit: ubi sanitas nunquam marcescit: ubi gaudium nunquam decrescit: ubi vita, terminum nescit.* Sic ipse. De illo Regno ita loquitur Isaias: (c) *Regnum tuum, regnum omnium sæculorum.* Felix regnum, cujus quot sunt habitatores, tot sunt possessores; quot cives, tot Reges; felix, iterumque felix Regnum! cujus opulencia, infinitas; cujus amplitudo, immensitas; cujus duratio, æternitas; cujus

(a) *Æternitas omnium bonorum in cælo.*

(b) *Soliloq. c. 35.* (c) *Isa. 57. 15.*

cujus dignitas, divinitas. Sed acturi de hujus Regni æternitate; de ipsâ priùs agamus æternitate. Viri Divino spiritu afflati, ajunt solum Deum æternum esse, temporis Dominum; cujus regnum, sit regnum omnium sæculorum: alia omnia labi, & fluere, & pondere suo tendere in nihilum. Nam tametsi Animæ, & Beatæ mentes dicantur æternæ; non tamen semper fuerunt, nec nisi alieno beneficio sunt futuræ: ita ut quodamodò fæneratitiam æternitatem, & precariam perpetuitatem habere videantur. Cæterùm clarè Divina Oracula pronuntiant solum Deum esse propriè æternum. Quam ob causam, *Rex sæculorum* nuncupatur à D. Paulo. (a) *Antiquus dierum* à Daniele. (b) Ab Isaia; (c) *Excelsus, & sublimis, habitans æternitatem.* A Syris, *Gigas sæculorum*, ob magnitudinem potentiae, & majestatem æternitatis: Solus ergò Deus æternitate sua tutus, & totus est, nusquam variabilis; qui omnem temporis fluxum, & sæculorum commutationem idem exuperat. Sicut enim immensitas DEI, totam DEI magnitudinem, quæ absque termino quaquaversum super cælos in immensum diffunditur, colligit in punctum; ut non minus habeat in puncto loci, quàm in spatio infinito: ita æternitas durationem, & quasi ætatem Dei, quæ infinito tempore coëxtenditur, colligit in mo-

men-

(a) *Timot. 1.* (b) *Dan. 7. 9.* (c) *Isa. 57. 15.*

mentum; ita ut totum possideat in instanti, sive in puncto. Sicut enim se habet immensitas ad punctum loci, ita æternitas se habet ad punctum temporis. Talem, aut hominibus, aut Angelis, æternitatem non transcribimus: solus enim Deus est, (a) *Excelsus, & sublimis, habitans æternitatem, & Gigas sæculorum.* (b) Ut tamen ei, quâ fieri poterat, etiam in duratione similes fieremus; (c) sicut *ille est vivens in sæcula sæculorum, & vivens in sempiternum*: ita voluit & nos, qui ab æterno quidem nec fuimus, nec esse potuimus; saltem posthac in sæcula sæculorum, & in sempiternum vivere. Hæc etsi non sit propriè dicta, & adæquata, sed quodammodo dimidiata; est tamen à Deo participata, & in futurum infinitè extensa, verâque æternitas, divinæ æternitati dissimilis quidem duratione retro infinita; similis tamen duratione in futurum infinita, & inexhausta. Qualis ergò in illis existere debet, & exuberans in omnem partem lætitiæ copia? ubi bona omnia sunt simul congesta, & singula æterna? possessio boni infiniti, & æterni; æterna lux, æternum convivium, æterna lætitia, æterna laus, æterna jubilatio, æternus triumphus, æternus pulcherrimi Dei aspectus: & quidquid bonorum optari potest. Verè ergò sunt Beati. Quia, *Beatitudo* (teste Boë-

(a) *Isa. 57. 15.* (b) *Apoc. 10. 6.* (c) *Dan. 4. 34.*

Boëtio) (a) est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Beatitudo ergò est status, id est bonum quoddam permanens; quod fortunæ lusibus non subest, neque enim novit fortunæ rotam volubilem, clavum enim apposuit ei: quare bonum illud immensum, occasum ignorat, & vicissitudinem. Hinc D. Augustinus dubitans, quomodò post diem Judicii, misericordia DEI dicatur æterna, cùm in cælo non sint Beati indigentes misericordiâ: & ait. (b) *Rectè in æternum futuram misericordiam ejus dicimus: non quia in æternum miseri erunt, & idè in æternum ejus misericordiâ indigebunt; sed quia ipsa Beatitudo, quam misericorditer miseri præstat, ut esse miseri desinant, & esse Beati incipiant, non habebit finem; & idè in æternum misericordia ejus: quod enim Justi erimus, ex iniquis; sani, ex infirmis; vivi, ex mortuis; immortales, ex mortalibus; & Beati, ex miseris, misericordia ejus est: hoc autem quod ita erimus, in æternum erit; idè misericordia est in æternum, quia benefactum, quod nobis misericorditer præstat, in æternum est.* Est ergò status, & quidem omnium bonorum aggregatione perfectus: nullum enim bonum non ibi. Plato beatum illum dixit, cui nil boni deest. Et D. Bernardus: (c) *Beati-*

(a) 3. de Consol. prof. 2.

(b) Exposit. Psal. 135. Confitemini &c.

(c) Serm. de triplici genere bonorum.

*titudo est, ubi nil fit, quod nolis; & ubi totum fit, quod velis: sic ille. Nil ibi, quod nolis; non fames, non sitis, non nuditas, non paupertas, non lassitudo, non dolor, non timor, non labor, non inimicus, non morbus, non mors: nullum ibi malum, nec pœnæ, nec culpæ. Nil ibi, quod non velis: sed totum ibi, quod tu velis; delitiæ, divitiæ, honores, amici, salus, vita. Extollit mirificè ex hoc capite, Beatorum statum S. Augustinus: (a) *Quanta erit illa felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum? vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Quia tunc non erit ulla necessitas; sed plena, certa, secura, sempiterna felicitas. Ipse finis erit desideriorum nostrorum; qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatione laudabitur. O verè maximum sabbatum, non habens vesperum! Ibi vacabimus, & videbimus; videbimus, & amabimus; amabimus, & laudabimus! Ecce, quid erit in fine, sine fine. Nam quis alius noster est finis, nisi pervenire ad regnum, cujus nullus est finis? Hæc est requies sempiterna; sine fine erit requies ista; sine fine erit gaudium hoc; sine fine erit incorruptio. Vitam æternam habebis; requiem, quæ non habet finem. Quanto labore digna est requies, quæ non habet finem? sed finem imponamus huic Regno, cujus nullus est finis, probando illud regnum cum infi-**

nitis

(a) l. 22. de civit. c. 30.

nitis quos continet, thesauris; cum immensis, quæ complectitur, bonis posse emi, & quidem exiguo pretio. Accipite ex D. Augustino, ejus pretium, & accendite ad emendum vestrum desiderium. (a) *Venale est, venale est, quod habeo, dicit tibi Deus. Eme illud: Quid habes venale? Requiem, ait, venalem habeo; eme illam. Dicis ei: Quantum valet? Pretium ejus, labor est. Quanto labore digna est quies, quæ non habet finem! si verum vis comparare, & verum judicare; æterna requies æterno labore rectè emitur; Verum hoc est; sed noli timere: misericors est Deus. Si enim haberes æternum laborem; nunquam pervenires ad æternam quietem. Ergò ut tu aliquando pervenias ad id, quod emis; non in æternum laborandum est: non quod non valeat tanti; sed ut possideatur, quod emitur. Digna est quidem emi labore perpetuo? sed necesse est, ut labore temporali ematur. Decies centena millia annorum habent finem: quod tibi dabo, dicit Dominus, non habet finem. Qualis misericordia Dei? non dicit decies centena millia annorum labora; non dicit, vel mille annis labora; non dicit, quingentis annis labora; sed cum vivis, inquit, labora, in paucis annis. Indè jam requies erit; & finem non habebit, &c. Ecce quantum pretium danus: quodammodo unam siliquam, ad accipiendum thesauros sempiternos: sic ipse. Sed fors erunt, qui se labore*

M

coelum

(a) In Psal. 93. post medium.

cælum emere posse negabunt: quia sunt viribus infirmi, conditione debiles, naturâ delicatuli. Idcirco, ut & hanc ansam tibi eriperet Augustinus; aliud adhuc, & longè vilius pretium emendi cœli proponit. Cùm multa simul conglobasset in laudem cœli, tandem concludit: (a) *facilius inveniemus, quid ibi non sit; quàm, quid ibi sit. Et tamen venale est. Eme, si vis. Nec multum aestues de re magna, propter magnitudinem pretii, tantum valet, quantum habes. Noli querere, quid habeas; sed qualis sis. Res ista te valet; tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam. Quid exæstuas, quid turbaris? Nunquid quæsiturus es te; aut empturus te? Ecce tu quis es, qualis es, da te illi, & habebis, illam. Sed malus sum, inquires, & fortè me non accipit, dando te illi, bonus eris; sic ille. Hæc, cùm ita se habeant, cùm in cœlo sint omnia æterna; & æterna comparari possint iam exiguo pretio, labore momentaneo, nos, ut Regnum illud omnium sæculorum emamus: in rebus omnibus, omittendis, & agendis, præcipuè semper spectandum, quid exoptulent rationes æternæ; sive, ut explicatius dicam, quid extremus vitæ nostræ finis exigat; quid summum bonum, quo sunt omnia referenda; quid Deus ipse, qui summum bonum est, finis noster. Quid postulet major DEI gloria, cum nostra semper*

(a) *De verbis Domini serm. 64. c. 2.*

per salute conjuncta. Quid super ea re dicitur consultata fides; quid sacra Scriptura; quid disciplina Christiana. Non quid sensibus arrideat: quid natura vitiata requirat: quid in præsentî maximè sit gratum, facile, jucundum. Assumat igitur, æternitatis trutinam, & ad eam omnia dicta, facta, cogitata diligenter expendat. Ita faciebat olim Franciscus; unde cùm frater ejus, homo arroganter insolens, ab illo seminudo, & argente, amariore joco, quàm dece-
ret fratrem, rogasset, sudoris guttam sibi drachmâ venderet: lætissimus respondit; se se jam pridem totum Domino vendidisse, & quidem ingenti pretio sempiternæ vitæ. Idem, post aliquot annos, gravissimis doloribus exagitatus; & novis insuper molestiis à dæmone divexatus, ut jam humanæ vires ferendo, vix essent: audiit è cælo, sibi verè gaudendum; quod per eas tribulationes tantum sibi thesaurum acquireret, cui nullus in terra comparari posset; licet tota terra in aurum; omnes lapides, in gemmas; omnes aquæ, in balsamum verterentur: quâ voce cælesti sic est recreatus, ut jam non sentiret dolorem; statimque advocatis præ gaudio fratribus, narravit, quod è cælo solatium accepisset. Verè ergò, (a) *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Æternitas,*

sæculum unum; annus unus est, dies unus; imò punctum unum, propter indivisibilem unitatem infiniti: Tamen dies sunt infiniti, anni infiniti, infinita sæcula, propter immensitatem. (a) *Dies Domini*. Non est alia ætas digna Deo, quàm æternitas, nec alio digna æternitas, quàm Deo. Et nos æternitate fruente in cœlo, erimus Divini, pleni Deo, filii Dei; vivemus cum Deo, erimus quasi Dii. O æternitas! Magnitudo Dei, est immensitas; Natura Dei, est bonitas; virtus Dei, est infinitas; voluntas Dei, est æqualitas: lex Dei, est sanctitas: vita Dei, est felicitas: ætas Dei, est æternitas. O admirabilem ætatem! Ætas, quæ nec trãnsit, nec venit, nec in circulum revertitur: sed commensurata, (si dicere liceat) & adæquata Deo. Sicut enim ille immobilis est, & omnia movet: sic æternitas stat semper immota, ut centrum, & axis; volvit tamen tempus, & mundum, ut rotam, vel sphæram. Ideoque æternitas omne tempus includit: præteritum, quia erat; præsens, quia est: futurum, quia erit. Non sic erat, ut transierit, uti dies hesternus, quia fuit, & non est: non est, quomodo præsentis temporis instans, quod in ictu oculi currens est, & non est. Non erit, quia quod erit, nunc non est, sed futurum expectatur. Sicut dies crastinus:

sed

(a) 1. Corin. 8.

sed erat sine principio, & sine medio: & erit sine termino. O ætas incomprehensibilis! ætas antiquissima, & prima! ætas novissima, & ultima! imò nec prima, nec ultima! ætas unica, & sola! Dies unus: (a) *Melior est dies una in atriis tuis super millia.* Quis te poterit laudare. O beata æternitas? Tu es antiqua, & nova; non priùs antiqua, quàm nova; non priùs nova, quàm antiqua: imò ideò antiqua, quia nova; ideò nova, quia antiqua. Antiqua es, O æternitas! quia semper fuisti: Nova es, quia semper eadem es: Non deficis unquam, ô beata æternitas! non mutaris unquam; quotidie reflorescis, & renovas omnia inferiora, cum semper stes immobilis. Æternitas regnat, æternitas vincit, æternitas imperat, æternitati laudes, æternitati gratias, æternitati triumphales honores. Ad hanc æternitatem vos invito; hanc æternitatem vobis opto; hanc æternitatem precor, & spero.

(a) *Psal. 83.*

F I N I S.

IN.

INDEX CAPITUM.

PROOEMIUM.

DE MORTE. folio. 12.

CAPUT PRIMUM.

Novi hominis, ex attenta Mortis consideratione, Genesis. 15.

CAPUT II.

Homo vetus ad intuitum sepulchri evigilat; & jam novus, sibi invigilat. 21.

CAPUT III.

Hominis fragilitas, temporis pernicitas. 27.

CAPUT IV.

Quid sit mori? - - - 33.

CAPUT V.

Homo vetus, reddit animum ex deformi pulchrum, inspiciendo sepulchrum. 40.

CAPUT VI.

Novus homo, nova videt, audit, intelligit; dum sepulchra inspicit. - 44.

CAPUT VII.

Mors multis est invisiva; quia non paucis improviva. - - - 50.

CAPUT VIII.

Summi momenti summum momentum. 56.

PROOEMIUM.

DE EXTREMO JUDICIO.

CAPUT I.

Evigilat homo vetus sonitu tubæ sepulchralis, citantis eum ad Judicium. 66.

CAPUT

I N D E X.

CAPUT II.

Post tubæ sonitum, sequitur Resurrectio
corporum. - - - - - 72.

CAPUT III.

CruX ante adventum Judicis apparens in
aëre, variis vario se exhibebit schemate. 81.

CAPUT IV.

Benè expensus descensus è cælo supremi
Judicis, erit ascensus ad cælum novi homi-
nis. - - - - - 89.

CAPUT V.

Judicis è cælo descendens, & in throno
confidentis magnificus apparatus. 96.

CAPUT VI.

Ante ultimum Tragediæ actum, pro-
deunt varii reproborum Actores. 105.

CAPUT VII.

Pronuntiatur faustissima in electos sen-
tentia. - - - - - 112.

CAPUT VIII.

Fulminatur decretoria in improbos sen-
tentia. - - - - - 120.

CAPUT IX.

Utriusque sententiæ executio, & omnis
temporis consummatio. - - - 131

PROOEMIUM.

DE INFERNO. 138.

CAPUT I.

Locus, & Societas. - - - 140.

CAPUT

I N D E X.

CAPUT II.

Tenebræ.	-	-	-	-	144.
					CAPUT III.
Fætor.	-	-	-	-	148.
					CAPUT IV.
Fletus.	-	-	-	-	153.
					CAPUT V.
Fames.	-	-	-	-	157.
					CAPUT VI.
Vermis confcientiæ.	-	-	-	-	162.
					CAPUT VII.
Ignis.	-	-	-	-	165.
					CAPUT VIII.
Desperatio.	-	-	-	-	165.
					CAPUT IX.
Æternitas.	-	-	-	-	172.

P R O O E M I U M.

D E C Æ L O. 181.

C A P U T I.

Homo novus despicit magna terræ, ex
penfa magnitudine cæli. - 183.

C A P U T II.

Novus Homo, fpretis terræ anguftiis,
meditatur ampla, ex cæli amplitudine. 189.

C A P U T III.

Homo novus erigit fe è cæno, ad cœlum;
dum contemplatur venustatem cæli. 195.

CAPUT

I N D E X.

CAPUT IV.

Homo novus, dum suspicit dotes gloriosi corporis, despicit suum corpus. 202.

CAPUT V.

Homo novus, dum convertit oculos, ut videat Beatorum oculorum voluptatem; avertit oculos, ne videat vanitatem. 214.

CAPUT VI.

Homo novus, dum reliquas cogitat Beatorum voluptates; ex reliquis sensibus, censet se fuisse hactenus insensatum. 221.

CAPUT VII.

Exuberans gaudiorum copia, ex mutuo Beatorum aspectu, & gloria. - 228.

CAPUT VIII.

Ingens Beatis & lætitiæ materia, singulorum inter se concordia, & amor. 239.

CAPUT IX.

Deus clarè visus, est tota hominis salus. - 249.

CAPUT X.

Ultimus hominis finis, est bonorum omnium æternitas sine fine. - 259.

Ego

Maximilianus

Matthias est vobis
professor suus. Henr^{II}.

Ano Domini . 1575 .

66

